

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΑΣΤΟΡΕΙΟΥ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ "Ο ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ" ◊ ΤΕΥΧΟΣ 32, ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

Ο νέος δρόμος: Πρόβλημα ή πρόκληση;
Το δίλημμα του χωριού.

σελ. 4-5

Η θυσία του Πρινοκοκκά.
Καιρός να επαναληφθούν
οι εκδηλώσεις μνήμης.

σελ. 18

Λαμπρή στο Καστόρι: Ζώντας
στο χωριό την πορεία από το
Πάθος στην Ανάσταση.

σελ. 28-29

Η άγνωστη και σπάνια γλωρίδα του βόρειου Ταΰγετου

ΝΗΡΙΟΝ ΕΠΕ

Τεχνική εταιρεία

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΙΔΙΩΤΕΣ

REAL ESTATE

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΕΧ. ΓΡΑΦΕΙΑ

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΑΓΟΡΕΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΨΕΙΣ

ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΑΤΙΚΩΝ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ανακαινίσεις, ενεργειακά πιστοποιητικά, νομιμοποιήσεις αυθαιρέτων
ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 22 - 104 32, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210-3246589, 210-5243774

Σημείωμα του Εκδότη

Στο βιβλίο του «Μάνη», πρώτη έκδοση το 1958, ο σπουδαιότερος Βρετανός ταξιδιωτικός συγγραφέας Patrick Leigh Fermor στον πρόλογο γράφει, «Όλη η Ελλάδα είναι πολύ ενδιαφέρουσα και σου δίνει ευχαρίστηση. Με δυσκολία βρίσκεις ένα βράχο ή ένα χείμαρρο χωρίς μια μάχη ή ένα μύθο, ένα θαύμα ή ένα βουκολικό ανέκδοτο ή μια δεισιδαιμονία, και κουβέντες και περιστατικά, σχεδόν όλα αλλόκοτα ή αξιομνημόνευτα, πυκνώνουν γύρω από την πορεία του ταξιδιώτη σε κάθε βήμα» και καθώς αντικρίζει τον Ταΰγετο από τον κεντρικό δρόμο της Σπάρτης γράφει «Λίγα μίλια πέρα από τις σκεπές και μια πτυσσόμενη θέα δέντρων, το βουνό του Ταΰγετου σκοπεύει τον ουρανό μέσα σ' ένα περίγραμμα που φαι-

νόταν τόσο κατακόρυφο και απρόσιτο όπως τα Ιμαλάια» (μετάφραση δική μου από το αγγλικό κείμενο). Ο Πολυδεύκης όλο αυτό το διάστημα υπηρετεί τη λατρεία στον τόπο μας και προσπαθεί να καταγράψει τους μύθους, τα «θαύματα», τα ανέκδοτα του τόπου μας. Το καλοκαίρι επελαύνει και αυτό γίνεται πιο επιτακτικό μιας και όλοι θα λαχταράμε να πάμε στο Καστόρι και στον Ταΰγετο.

Όμως καθώς γραφόταν αυτό το σημείωμα ένα νέο εξαιρετικά αιματηρό χτύπημα συνέβη στη Νίκαια της Γαλλίας. Επειδή μπορεί αυτά να μας φαίνονται μακριά αλλά είναι πολύ κοντά, ας σκύψουμε λίγο στα γεγονότα. Εμείς εδώ συνεχίζουμε να προσπαθούμε να διαχειριστούμε τους πρόσφυγες και μετανάστες που μας

απέμειναν, και τους οποίους υπάρχει πιθανότητα να δούμε και κοντά στα σπίτια μας, χωρίς να μπορούμε να τους δώσουμε δουλειά και μια αξιοπρεπή ζωή. Και παρότι ο καθένας από εμάς λίγο ως πολύ μπορεί να έχει την πολιτική του γνώμη σχετικά με τα γεγονότα, η πραγματικότητα είναι ότι μια νέα κατάσταση διαμορφώνεται στις χώρες του μουσουλμανικού τόξου και στην Ευρώπη. Αλλά εκεί που θέλω να σταθώ είναι στις ανθρώπινες ψυχές, ανθρώπινες τραγωδίες στα σαγόνια των ολιγοπωλών. Είναι συγκλονιστικά τα αποτελέσματα μελέτης του Ταμείου των Ηνωμένων Εθνών για τον Πληθυσμό (United Nations Population Fund), σύμφωνα με την οποία το 41% των νέων της Συρίας που ζουν σήμερα στο

Λίβανο – σημειωτέον ο Λίβανος έχει δύο εκατομμύρια Σύριους πρόσφυγες - έχουν σκεφτεί να αυτοκτονήσουν ενώ ένα 17% το «σκέφτεται αρκετά» κι ένα ποσοστό 24% δηλώνει πως «έχει μπει στον πειρασμό» να βάλει τέλος στη ζωή του, καθώς αισθάνονται πως βρίσκονται σε πλήρες αδιέξοδο. Δηλαδή το 82% των νέων Σύριων στο Λίβανο θεωρούν τη ζωή τους χωρίς μέλλον. Και σκάει και το γκροτέσκο αποτυχημένο πραξικόπημα στην Τουρκία. Αλλά θα σταματήσω εδώ με αυτά.

Επανέρχομαι στο Καστόρι και στο υπέροχο καλοκαίρι, στου Χρόνου τα Γυρίσματα και στην παράσταση της Ομάδας Ελληνικού Παραδοσιακού Χορού του Πολυδεύκη. Ευχόμαστε χαρούμενες διακοπές.

Έντυπη εφημερίδα

«ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ»

Ιδιοκτήτης: Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ»

Ταχυδρομική Διεύθυνση:
Καστόρειο Λακωνίας, τ.κ. 23059
τηλ.: 6973208890, 6944377514
<http://kastori.gr>, <http://polydefkis.gr>
e-mail: info@polydefkis.gr

Εκδότης: Η Πρόεδρος Ευγενία Λαμπή
Συντακτική Επιτροπή
Βαρβάρα Κεμερίδου,
Ευγενία Λαμπή, Ελένη Βλαχογιάννη,
Αναστασία Καδρακάκη,
Γαρυφαλία Ρουμेलιώτη,
Θάνος Τζωρτζάκης, Γιάννης Αρφάνης.

Επιμέλεια Ύλης
Αγροτικά, Αθλητικά: Γιάννης Αρφάνης
Επιστημονικά: Ευγενία Λαμπή,
Κων/νος Καλκανδής
Κοινωνικά: Ελένη Βλαχογιάννη,
Καίτη Σμυρνίου
Οικονομικά: Κων/νος Καλκανδής,
Θάνος Τζωρτζάκης
Πολιτιστικά: Βαρβάρα Κεμερίδου,
Ευγενία Λαμπή
Φωτογραφικό υλικό: Βασ. Λαγανάς,
Γιάννης Αρφάνης, Γ. Λαγανάς, Θ.
Ανδριανός, Π. Γεώργαρης
Χορηγίες: Καίτη Σμυρνίου
Καστανιώτικα: Γιώργος Λαγανάς

Ανταποκριτές
Καστόρι – Βόρειοι Δήμοι:
Δημητράκης Κραμποβίτης,
Θεόδωρος Αλαφογιάννης,
Παναγιώτης Λαμπράκης, Θανάσης
Δημητρακόπουλος, Νίκος Λαγανάς
ΗΠΑ, Βοστώνη: Eugenia Markos,
Νέα Υόρκη: Panagiotis Pantazis,
Αλάσκα: Maria Bascous
Αυστραλία: Angela Vasilas
Παραγωγή, εκτύπωση:
Ο «Π» σχεδιάζεται και υλοποιείται από
τη ΝΗΡΙΟΝ ΕΠΕ, Βερανζέρου 22,
τ.κ. 10432, Αθήνα, τηλ.: 210-3246589,
2105243774, www.nirion.gr

Καστανιώτικα

Μια εμβληματική μορφή που έλαμψε με την παρουσία της στο χωριό μας από τα μέσα της δεκαετίας του '50 μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '70, ήταν ο Κ. Παπαηλίου.

Απόστρατος του Αμερικάνικου Στρατού επέστρεψε στο χωριό μας και έζησε με την οικογένεια της ανιψιάς του Μαρίας, συζύγου του Χρ. Λαγανά.

Πάντα καλοντυμένος, ευθυτενής δέσποζε με την παρουσία του στο χωριό μας. Πάνω από το κρεβάτι του η «αστερόεσσα» (η αμερικάνικη σημαία) τον συντρόφευε μέχρι τέλους. Ήταν παθιασμένος καπνιστής και φανατικός αναγνώστης εφημερίδων. Προς το τέλος της ζωής του, όταν η όρασή του τον εγκατέλειψε, επιστράτευε τα παιδιά της ανιψιάς του και του διάβαζαν την εφημερίδα ανελλιπώς. Όμως αυτό που δεν ξέρουν πολλοί είναι, ότι πρωταγωνίστησε μαζί με άλλους πατριώτες στην Αμερική, στον έρανο των ομογε-

νών μας για το χτίσιμο του σχολείου του χωριού μας.

Καθυστερημένα, αλλά πρέπει να το πω, μόλις πριν από λίγο καιρό ήρθε στα χέρια μου η έκδοση του Συλλόγου «Πολυδεύκης» με τα απομνημονεύματα του Δημητρακάκη. Η έκδοση είναι άρτια, μπράβο στο Δ.Σ του συλλόγου και την ακάματη Πρόεδρό μας (μία είναι η Πρόεδρος) αλλά μπράβο και πάλι μπράβο στη Δώρα Δαρειώτη- Πελεκάνου για την επιμέλεια του βιβλίου που με μεράκι και επαγγελματισμό, μας χάρισε έναν ανεκτίμητο θησαυρό. Εύγε.

Ο Καστανιώτης στο τρίμηρο του Αγίου Πνεύματος είχε τη χαρά να συναντήσει μετά από δεκαετίες τον δάσκαλό του των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού, τον Δ. Καρπούζο, που αν και έχει προ πολλού περάσει τα ενενήντα διατηρείται ακμαίος και με πνευματική διαύγεια άριστη. Θυμηθήκαμε πολλά θεατρικά έργα που μας ανέβασε, εκδρομές, παλιούς μαθητές

κ.λπ. Να είσαι πάντα καλά δάσκαλε!

Χάρης στην ακάματη προσπάθεια του Συλλόγου του χωριού μας «Φίλοι Β. Ταυγέτου η Λουσίνα» και του αεικίνητου Ντίνου Λαγανά, η περιοχή του Β. Ταυγέτου έχει γίνει η χαρά του πεζοπόρου. Δεκάδες μονοπάτια έχουν συντηρηθεί, έχουν σηματοδοτηθεί και έχουν αποτυπωθεί σε χάρτες για χρήση από ορειβάτες και πεζοπόρους. Ήδη τα αποτελέσματα είναι ορατά και κάθε Σαββατοκύριακο πάντα θα υπάρχουν στο χωριό μας επισκέπτες για να απολαύσουν τη φύση και τις ομορφιές της περιοχής μας.

Όμως πρέπει και ο Δήμος και το Τοπικό Συμβούλιο να έρθουν αρωγοί στις προσπάθειες του Συλλόγου, γιατί τα μονοπάτια θέλουν συντήρηση και όχι ευχολόγια.

Γεια σας Πατριώτες
Ο Καστανιώτης
gld@otenet.gr

Ο νέος δρόμος Λεύκτρο – Σπάρτη είναι πλέον γεγονός και πολλοί από εμάς τον έχουμε περάσει. Οι γνώμες αντικρουόμενες, μεγάλη απόσταση, πολλές στροφές, σε μερικά σημεία ανάποδη κλίση κ.λπ. Από την άλλη πόρτα-πόρτα χρειαζόμαστε δύο ώρες μόνο, συνεχώς με ασφάλεια, με διάζωμα που με προστατεύει από το αντίθετο ρεύμα, με καλό οδόστρωμα με δυνατότητα προσπέρασης χωρίς κίνδυνο κ.λπ. Βέβαια πληρώνουμε διόδια. Το ενδιαφέρον είναι ότι συζητώντας, τα μειονεκτήματα και τα παράπονα συνήθως προέρχονται από κατοίκους ή πατριώτες, οι άλλοι, οι «τουρίστες», τον βρίσκουν θαυμάσιο. Μα τι λες τώρα μου απάντησε μια φίλη μου όταν της απარიθμούσα τα μειονεκτήματα, πάω στην Μονεμβασιά από δρόμο μέχρι τη Σπάρτη εξαιρετικά καλό, γρήγορα και με ασφάλεια. Και μιλάμε για ανθρώπους που έχουν ταξιδέψει σε πολλά μέρη της Ευρώπης και στις ΗΠΑ. Δεν είμαι ειδικός, δεν μπορώ να αξιολογήσω τεχνικές λεπτομέρειες αλλά όταν πήγα πρό-

Αντί να γκρινιάζουμε θα ήταν καλύτερα να δούμε το ποτήρι μισογεμάτο και να κοιτάξουμε να εκμεταλλευτούμε με τον πιο αποδοτικό τρόπο τις δυνατότητες που μας δίνει ο νέος δρόμος. Και δίνει δυνατότητες αλλάζοντας όμως τη γεωγραφία της περιοχής μας. Και μπορεί οι αλεπούδες, οι χελώνες και τα άλλα ζώα να μη μπορούν να περάσουν στην άλλη πλευρά, όμως η πρόσβαση στη Σπάρτη, το εμπορικό, εκπαιδευτικό και κοινωνικό κέντρο είναι πλέον ζήτημα αναπνοής για χωριά που μέχρι πρότινος απευθύνονταν στις επαγγελματικές δραστηριότητες του Καστορείου. Ο δρόμος δημιουργεί μια νέα πραγματικότητα και αν δεν τη δούμε τα μαντάτα δεν φαίνονται καλά. Ήδη η αρχή έγινε με τα δρομολόγια του ΚΤΕΛ, κατάσταση στην οποία αντέδρασε άμεσα ο Εμποροεπαγγελματικός Σύλλογος του Καστορείου. Δεν είμαι σύγγορη για τα αποτελέσματα. Και φοβάμαι ότι θα ακολουθήσουν και άλλα όπως το Γυμνάσιο και Λύκειο Καστο-

λιγότερο από δύο ώρες από την Αθήνα. Κτηνοτροφικές μονάδες δραστηριοποιούνται αρκετές και νέοι άνθρωποι επιχειρούν, μήπως πρέπει να σκεφτούν και να δράσουν διαφορετικά, δεν είναι πια στο χωράφι του παππού και του πατέρα τους που με δυσκολία πήγαινες με το τρακτέρ. Το ίδιο ισχύει και για τη γε-

στην Αγορά, με τα καταστήματα, την πλατεία και την παιδική χαρά. Η εμπορική κίνηση κινδυνεύει να δεχτεί πλήγμα και οι επαγγελματίες πρέπει να σκεφτούν εναλλακτικές δράσεις αναδεικνύοντας και τοπικά προϊόντα. Η εμφαση σε πολιτιστικές και τουριστικές δράσεις θα τονώσει τα πράγματα. Και

Ο νέος δρόμος: Πρόβλημα ή πρόκληση;

σφατα στην Πάτρα το τρίτο λιμάνι της χώρας, με τρομερή κίνηση, με συνεχή εμπορική επικοινωνία δια θαλάσσης με όλη την Ευρώπη, να χρησιμοποιεί αυ-

ρείου, πιθανώς περαιτέρω αποψίλωση του Κέντρου Υγείας Καστορείου. Εξάλλου η δύσκολη οικονομική κατάσταση θα δώσει ισχυρά επιχειρήματα

ωργία. Σε αυτό το τεύχος έχουμε αφιερώσει άρθρα σε συνεργατικές δράσεις και στην επιχειρηματική εξωστρέφεια από αγροτικές μονάδες. Μήπως πρέπει να γίνουμε πιο «κοινωνικοί», να οργανωθούμε, να βγούμε από το καβούκι μας, να γίνουμε πιο κοσμοπολίτες; Τα παιδιά του Καστορείου είναι έξυπνα, χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες, τους λείπει το ερέθισμα. Και εδώ κατά τη γνώμη μου πρέπει να βοηθήσει ο Δήμος με κατάλληλες δράσεις, σεμινάρια, επισκέψεις, συνεργασίες κ.λπ.

εδώ η κοινωνία πρέπει να είναι ενωμένη. Ο ταξιδιώτης που πηγαίνει σε πιο τουριστικά μέρη της Λακωνίας μπορεί πια να κάνει εύκολα παράκαμψη για λίγο, για να θαυμάσει το ξυλόγλυπτο

τόν το δρόμο καρμανιόλα, το «γεφύρι της Αρτας» που φτιάχνεται – φτιάχνεται και ποτέ δεν τελειώνει, αισθάνθηκα ότι ζω σε Παράδεισο, πάω στο χωριό μου με έναν ασφαλή και καλό δρόμο και που και που, συναντώ και κανένα άλλο αυτοκίνητο.

Έχουμε σκεφτεί ποτέ με ποια κριτήρια και τι ανταποδοτικότητα πραγματοποιούνται τα έργα στην Ελλάδα.

στην Πολιτεία για να προχωρήσει σε τέτοιες κινήσεις. Και όσες μαύρες σημαίες και να σηκώσουμε ο κόπος θα είναι μάταιος. Άρα τη νέα γεωγραφία, τις νέες επιπτώσεις και τις συνέπειες από το νέο δρόμο πρέπει να τις αξιολογήσουμε με ειλικρίνεια, ευελιξία και ανοιχτό ορίζοντα. Ο δρόμος έφερε τον Κάμπο της Καστανιάς «πρώτη θέση πίστα»,

Η κρίση είναι η μητέρα της ανάπτυξης. Τα παιδιά του Καστορείου είναι έξυπνα, χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες, τους λείπει το ερέθισμα.

τέμπλο της εκκλησίας της Γέννησης της Θεοτόκου, να επισκεφτεί το μοναστήρι της Ζωοδόχου Πηγής και το Μετόχι στο Καστρί, να περπατήσει στους δρόμους του χωριού με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και τις τοξωτές πόρτες, να ρεμβάσει στη Γέφυρα δίπλα στον Κάστορα, να ψωνίσει κάτι από τα μαγαζιά, να πει το καφεδάκι του ή το ποτό του στην Αγορά και να συνεχίσει. Δεν είναι ένα εξωπραγματικό σενάριο. Θα κλείσω με μια απορία. Γιατί η έξοδος έπρεπε να γίνει ακριβώς στην Πελλάνα και όχι σε ενδιάμεσο σημείο μεταξύ Κάμπου και Πελλάνας, ενός Κάμπου που είναι ιδιαίτερα δραστήριος; Και ακόμη ο δρόμος δεν έχει στρωθεί!

Ε.Λ.

Εικόνες του τριμήνου

ο Σύλλογος Φίλων Ταΰγету "Η ΛΟΥΣΙΝΑ" σε συνεργασία με την Μ.Κ.Ε. "ο Μυστράς" και το Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού και Περιβάλλοντος οργάνωσαν εκδήλωση με θέμα "Η άγνωστη και σπάνια χλωρίδα του Βορείου Ταΰγету" στο Πολιτιστικό Κέντρο Μπακή, στο Καστόρειο, με προσκεκλημένη ομιλήτρια την Δρα Πηνελόπη Δεληπέτρου, ΕΔΙΠ, του Πανεπιστημίου Αθηνών και προβολή φωτογραφιών από τη χλωρίδα της περιοχής του μέλους του συλλόγου Βασίλη Λαγανά.

Το βράδυ της Κυριακής 5 Ιουνίου 2016, στα πλαίσια των εκδηλώσεων και δράσεων για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος του Δήμου Σπάρτης, ο Σύλλογος Φίλων Ταΰγету "Η ΛΟΥΣΙΝΑ" σε συνεργασία με την Μ.Κ.Ε. "ο Μυστράς" και το Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού και Περιβάλλοντος οργάνωσαν εκδήλωση με θέμα "Η άγνωστη και σπάνια χλωρίδα του Βορείου Ταΰγету" στο Πολιτιστικό Κέντρο Μπακή, στο Καστόρειο, με προσκεκλημένη ομιλήτρια τη Δρα Πηνελόπη Δεληπέτρου, ΕΔΙΠ, του Τομέα Βοτανικής, του Τμήματος Βιολογίας του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και εν συνεχεία προβολή φωτογραφιών από τη χλωρίδα της περιοχής του μέλους του συλλόγου Βασίλη Λαγανά.

Στην επιστημονική της παρουσίαση η κα Δεληπέτρου κατηγοριοποίησε αναλυτικά τα φυτά από πλευράς του τόπου ενδιαίτησης σε αυτά που απαντώνται στα ελατοδάση, στα των ορεινών θαμνώνων, των βράχων, των υγροτόπων και των διαφόρων ξηρών βιοτόπων.

Επίσης ανέφερε 49 ενδημικά στο Βόρειο Ταΰγету τα οποία διέκρινε σε ενδημικά σπάνια, απειλούμενα και προστατευμένα. Στις κύριες

ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

Η άγνωστη και σπάνια χλωρίδα του βόρειου Ταΰγετου

απειλές ανέφερε την υπερβόσκηση και την υπερσυλλογή.

Ιδιαίτερη αναφορά έκανε στο τοπικό ενδημικό *clnporodium taygeteum* (*micromeria taygetea*) φυτό σπάνιο, απειλούμενο και προστατευόμενο από την εθνική (Προεδρικό Διάταγμα 67/1981) και διεθνή (Σύμβαση της Βέρνης και Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) νομοθεσία, που απαντάται μόνο στο Βόρειο Ταΰγετο. Στην τελευταία οδηγία (η οποία από πρακτική άποψη είναι το πιο αποτελεσματικό εργαλείο προστασίας της φύσης) συμπεριλαμβάνεται ως είδος προτεραιότητας, δηλαδή είδος του οποίου όλες οι θέσεις πρέπει να βρίσκονται μέσα σε μία προστατευόμενη περιοχή NATURA 2000. Παρά το γεγονός αυτό, όλη η περιοχή εξάπλωσής του είναι εκτός προστατευόμενων περιοχών.

Η εκδήλωση έκλεισε με προβολή ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ

φωτογραφιών από την ωραιότετη συλλογή φωτογραφιών του μέλους του συλλόγου Βασίλη Λαγανά.

Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους η αντιπρόεδρος του Νομικού Προσώπου Πολιτισμού και Περιβάλλοντος του Δήμου κ. Γεωργία Γαλανοπούλου, ο φίλος, φαρμακοποιός, ερευνητής-βοτανικός κ. Ερωτόκριτος Καλογερόπουλος, πολλές φωτογραφίες του οποίου μαζί με της κ. Δεληπέτρου παρουσιάστηκαν στην εκδήλωση, ο κ. Χαρ. Κυριακόπουλος του Πανεπιστημίου Πατρών, της υπό εξέλιξη διδακτορικής διατριβής “Η χλωρίδα του Ταΰγετου”, εκπρόσωποι τοπικών φορέων και συλλόγων και πολλοί φίλοι.

Κείμενο: Κων.Χ.Λαγανάς

Φωτογραφίες: Βασ.Χ.Λαγανάς

Εικόνες απ' την Καστανιά 1892-1911

Από το ημερολόγιο των Γεωρ. και Νικ. Αντωνάκη
(Επιλογή - επιμέλεια Θ. Πελεκάνου)

Το ημερολόγιο που τηρούσαν επί δεκαετίες οι συμπατριώτες μας Γεώρ. και Νικ. Αντωνάκης αποτελεί σημαντική πηγή πληροφοριών για την εποχή που έζησαν. Ψήγματα σε αυτή τη σελίδα.

Εν Καστανέα τη 16 Αυγούστου 1890

Εν τώδε τω βιβλίω καταχωρίζονται διάφορα.

Γεώρ. Π. Αντωνάκης

Κατά το έτος 1892 κατέπεσαν ο καρπός των ελαιοδένδρων ως κούφιος εν ώρα της συλλογής κατά τον Οκτώβριον και ως εκ τούτου παρηγάγομεν έλαιον οκάδας 100. Η τιμή έφθασεν εκάστη οκά δραχ. 2.

Από της 1-15 Μαρτίου 1896 εύδιος ο καιρός, από δε της 15 Μαρτίου μέχρι της 10 Απριλίου ιδίου έτους, όλος ο καιρός βροχερός, επίσης τω 1899 ξηρασία και ο ενταύθα χείμαρρος (Γκούρλιζη) δεν έρρευσε από τον Ιανουάριο και εντεύθεν, μόνον τον Δεκέμβριον και το Βιβάρι έστιψε.

Ο Γεώργιος Δ. Λιακόπουλος εκ Καστρί έλαβεν έλαιον κατά τον Ιούλιο 1898 εξ οκάδων τριών (3) ίνα μου πληρώση αυτό αντί 1 και 40/00 κατ' οκάν εις πρώτην αίτησίν μου. Επίσης έλαβεν άλλας τρεις οκάδας κατά Σεπτέμβριον, ανά 1 και 25/00 κατ' οκάν κατά την άνω συμφωνίαν, να τω αφαιρέσω δραχμήν 1 (μίαν) δια το πότισμά τού εν τη θέσει "Αγία Κυριακή" αγρού μου. Επίσης έλαβε κατά την 16 Σεπτεμβρίου μίαν χοίρον (μικράν εξ οκάδων σχεδόν 2, ίνα την περριποιηθή ως μεσιακήν όσον θέλομεν και διανείμωμεν τους γόνους. Έλαβα κατά τας Από-

κρεω οκάδας 5.

Κατά την 5 Μαΐου 1897 εχιόνισεν εν Μάλα. Την 23 Οκτωβρίου 1901 έρρευσε ο ενταύθα χείμαρρος Γούρλιζα, όντος του Οκτωβρίου βροχερού και διήρκησε μέχρι τέλους Απριλίου 1902.

Ο Μάιος του 1901 είχε βροχάς, ίδια δε από της 21 μέχρι τέλους, αστραπάς, κεραυνούς κ.λπ. όταν εκλαδύναμεν και το κουκούλιόν μας.

Ο Νικόλαος Γ. Σκρεπέτης έλαβε φλέτσια και 120 αραβοσιτέως σκουλίδας, ίνα μοι αρτριάση μίαν ημέραν δια των βοών του τα εν "Καμαράκι" της Λαγκαδίτσας κτήματά μου κατά την γενομένην την 14 Ιανουαρίου 1902 μεταξύ μας συμφωνία. Εξετελέσθη.

Κατά την νύκτα της 3-4 Ιανουαρίου 1903 εχιόνισεν έως 2 σπιθαμάς και εκόπησαν τα ελαιοδένδρα, επίσης την 2 Ιανουαρίου 1905 μέχρι παλάμης άνευ κοπής.

Κατά το έτος 1904 τα γεννήματα υπετιμήθησαν, δηλαδή ο μεν αραβόσιτος 15 λεπτά εκάστη οκά, το σμιγός 24, κριθή 20 και ο σίτος 32. Πτηνά, ήτοι κίχλαι κ.λπ. δεν ήλθον, ούτε χιόνι έπεσε εντός της κωμοπόλεως, ούτε πτηνά μικρά.

Κατά δε την 9 Μαΐου ημέραν Κυριακήν έπεσε χάλαζα μέχρι 19 δράμια εκάστη, και κατέστρεψε τας αμπέλους από της θέσεως "Ξηροκάμπι" του ορί-

ου Γεωργιτσίου, "Αραβόλιμνα" μέχρι της θέσεως "Περιβόλια" και έως ενταύθα "Καστανιάν", ώστε ουδέποτε ενθυμήθησαν τοιαύτην. Από δε του Δ. Μοσχοβίτου την οικίαν και άνω δεν έπεσαν ει μη ολίγον άνευ ζημίας, ως και ενταύθα.

Την 26 Σεπτεμβρίου 1904 έβρεξε ραγδαίως, ώστε παρέσυρε και τον υδρόμυλον Τζωρτζοπαναγιωτοπούλων. Την 2 Νοεμβρίου εχιόνισεν ενταύθα μέχρι παλάμης.

Έκλειψις ηλίου μερική εγένετο εν τη 17 Αυγούστου 1905 εν ημέρα Τετάρτη, ώρα 4η δε μετά μεσημβριαν.

Όταν η Σελήνη εμβαινη μεταξύ αυτού του Ηλίου και της γης, τότε γίνεται το φαινόμενον τούτο. Εφάνη ημισέληνος ο ήλιος.

Κατά το έτος 1906 η χείμαρρος Γκούρλιζα ήρχισε να τρέχει την 20ην Νοεμβρίου.

Κατά τον χειμώνα του έτους 1906 ήλθον πλήθος κίχλαι το δε σμιγάδι σιτάρι και αραβόσιτος ήσαν πολύ υπερτιμημένα 45 λεπτά το σμιγάδι, ο σίτος 46 λεπτά και τέλος παρετηρήθη ακρίβεια μεγάλη εις τα γεννήματα.

Κατά το έτος 1908 και περί τον μήνα Αύγουστον του καλοκαιριού αφίχθη πληθύς συκολόγων ους αποδεκάτισαν οι κυνηγοί. Κατά το έτος 1909 δεν ήλθον καθόλου συκολόγοι.

Κατά το 1911 19 Ιανουαρίου έπεσε χιών ένα γόνα και ήτις

κατέστρεψεν όλας τας ελαίας, πρώτην δε φοράν είδεν η κοινωσία Καστανιάς τόσην χιόνα ήτις εκάλυψε όλα τα μέρη ως και τον Κάμπο.

Οιωνοί διάφοροι του έτους 1911

Το έτος αυτό και κατά τας 17 του Ιουνίου εκρημνίσθη εκριζωθέν το ευρισκόμενον κάτωθεν της θέσεως "Τίκλας" του βουνού μέγα δένδρον του κ. Π. Τζωρτζάκη κατά την 6 1/2 πρωινήν ώραν χωρίς να γίνειται φυσητό καθόλου από τον αέρα, έπεσε δε μετά πετάγου ακουσθέντος μακράν.

Κατά την 25 Δεκεμβρίου 1895 εχιόνισεν ώστε εκόπησαν και ελαιοδένδρα επίσης και κατά τας 6 Ιανουαρίου 1896 της βαπτίσεως, και την 4 Φεβρουαρίου 1896. Κατά δε την 28 Μαρτίου 1896 εχιόνισεν ολίγον εντός της Καστανιάς, είχον ανοίξει τα δένδρα.

Κατά το έτος 1897 παρήχθησαν (9) δεμάτια σίτου εκ του εν τη θέσει "Αγία Κυριακή" αγρού μου. Αλωνισθέντα δε παρήγαγον 80 οκάδες. Κατά δε το έτος 1900 παρήγαγε 120 οκάδες σίτου.

Κατά την 5 Μαΐου 1897 εχιόνισεν εν Μάλα.

ΣΗΜ: Έγινε επιλογή αποσπασμάτων που αναφέρονται σε καιρικές συνθήκες και σε αγροτοκτηνοτροφικές συναλλαγές.

Τιμήθηκε η μνήμη της Αγίας Κυριακής

Η μνήμη της Αγίας Κυριακής, προστάτιδας των φτωχών αλλά και του μητρικού θηλασμού εορτάστηκε, στις 7 Ιουλίου 2016, στο βυζαντινό εκκλησάκι πάνω από τον Πισαγιάννη που είναι αφιερωμένο στα εννιάμερα της Παναγίας. Από ημέρες πριν, μέλη του Συλλόγου Φίλων του Βουνού Λουσίνια και κάτοικοι των Περιβολίων φρόντισαν να καθαρίσουν

το μονοπάτι από τον Πισαγιάννη αλλά και το δρόμο από το Σταυρούλι για την πρόσβαση των προσκυνητών στο πανέμορφο εκκλησάκι. Ο πάτερ Νίκωνας και οι επίτροποι της ενορίας των Περιβολίων είχαν επιμελώς φροντίσει και το εσωτερικό του. Αυτή τη φορά προσκυνητές ήταν λίγοι κάτοικοι από το Καστόρι, τα Περιβόλια και την

Αλευρού. Ελπίζουμε τον επόμενο χρόνο να τιμήσουν με την παρουσία τους τη μνήμη της Αγίας Κυριακής και άλλοι συμπατριώτες μας. Ο πηγαϊμός στο εκκλησάκι αυτό, στους μεγαλύτερους φέρνει μνήμες από τον εορτασμό του στις 23 Αυγούστου στα Εννιάμερα της Παναγίας. Ο εορτασμός μετά τη Θεία Λειτουργία ελάμβανε πανηγυρικό χαρακτήρα και υπό τους ήχους της παραδοσιακής μουσικής παιγμένης από τους Αλευρίτες Θανάση Κουτσογιώργη στο λαούτο, Γιώργο Ζήτη (Κέκο), Νίκο και Διονύση Πραβάσιλα στο κλαρίνο και Παναγιώτη Βούλγαρη στο βιολί. Περιβολιώτες, Αλευρίτες και πολλοί από τους Καστανιώτες, που δεν είχαν τα μέσα να ανεβούν στο βουνό στην Παναγία στην Μπρουσάκα, αντάμνωναν εκεί για εκκλησιασμό και για διασκέδαση. Πριν ανεβούν στην εκκλησία έψαχναν να βρουν επίπεδο μέρος στις όχθες του ποταμιού και στα ριζώματα των πυκνών πλατανιών, κατάλληλο για να καθίσουν, κατοχυρώνοντάς το

με τα πράγματά τους, που συνήθως αποτελούσαν από ένα τσόλι για να στρώσουν κάτω και φαγητό με μεζέδες, παξιμάδια, τυρί και ντομάτες. Ο Μπαρμπα-Γκίτας ο Σμυρνιός, και Αλευρίτες και Περιβολιώτες εξασφάλιζαν τις μπύρες, το κρασί και τα αναψυκτικά, που διατηρούνταν δροσερά στα κρύα νερά της πηγής. Ο εορτασμός τελείωνε με χορό και διασκέδαση μέχρι τις απογευματινές ώρες. Παρά τη δυσκολία της αναβίωσης αυτού του εορτασμού στην έκταση που πραγματοποιούνταν παλαιότερα στα Εννιάμερα της Παναγίας, ο Σύλλογος «ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ» συνετέλεσε στον εκεί εορτασμό της Αγίας Κυριακής, προσδοκώντας ο κόσμος να αγκαλιάσει αυτή τη γιορτή. Έτσι επιτυγχάνεται και η μνήμη της αγίας να τιμάται στην περιοχή μας από τους κατοίκους των τριών χωριών από κοινού και το βυζαντινό εκκλησάκι, με το να λειτουργείται δύο φορές το χρόνο, να συντηρείται καλύτερα.

E.B

Οπαπα-Δημήτρης Μήτρης που επί ένδεκα χρόνια υπηρέτησε λειτουργώντας στην ενορία μας μετατέθηκε στην ενορία του Αλεποχωριού Γερακίου στις 30 Ιουνίου 2016. Ήλθε στην ενορία μας όπου και χειροτονήθηκε τον Ιούλιο του 2005 με την Πρεσβυτέρα του Αγγελική και τα δύο τους παιδιά Γιώργο και Χρυσομαρία και εδώ στο Καστόρειο απέκτησαν την Ιωάννα, τη Θεοκλήτη και τη Θεοδώρα. Αγάπησε το χωριό μας και το χωριό μας τον αγάπησε, αλλά οικογενειακοί λόγοι συντέιναν στην μετακίνησή του σε πλησιέστερη ενορία προς το Γεράκι, τόπο καταγωγής του. Εμείς θα κρατήσουμε στη μνήμη μας, τον αγνό και γαλήνιο ιερέα με την καλοσυνάτη ψυχή που τελούσε με ευλάβεια τα λειτουργικά ιερατικά του καθήκοντα στην ενορία μας. Την τελευταία Κυριακή που λειτούργησε στην εκκλησία μας, μετά τη Θεία Λειτουργία, οι κάτοικοι του χωριού μας στην αίθουσα του πολιτιστικού κέντρου «Μπακή» τον αποχαιρέτησαν με συγκίνηση. Με την ίδια συγκίνηση αποχαιρέτησαν και την πρεσβυτέρα Αγγελική και τα πέντε παιδιά τους, που μεγάλωσαν σαν Καστανιώτριάκια. Στον παπα-Δημήτρη ευχόμαστε καλή συνέχεια στα ιερατικά του καθήκοντα και στην οικογενειά του υγεία, χαρά και προκοπή.

Στις 13 Ιουλίου 2016 πραγματοποιήθηκε εθελοντική αιμοδοσία στην αίθουσα του πολιτιστικού κέντρου «ΜΠΑ-ΚΗ». Αυτή τη φορά, απ' ό,τι μας είπε ο

υπεύθυνος της τράπεζας αίματος που τηρείται στο Νοσοκομείο Σπάρτης κ. Μπάμπης Μπασκουρέλος, η προσέλευση ήταν πολύ μεγαλύτερη από τις προηγούμενες αιμοδοσίες. Οι συμπολίτες μας αιμοδότες είναι αξιέπαινοι για την ιδιαίτερη αυτή προσφορά τους κάθε εξάμηνο και όλοι μας νιώθουμε υπερήφανοι για αυτούς.

Αρκετές είναι οι περιπτώσεις κλοπών που έχουν σημειωθεί στο Καστόρειο αλλά και στα γύρω χωριά το τελευταίο διάστημα. Η περιοχή μας δυστυχώς δεν αστυνομεύεται και οι κάτοικοι των χωριών ανησυχούν ιδιαίτερα με το φαινόμενο των κλοπών, η συχνότητα των οποίου βαινει συνέχεια αυξανόμενη. Η περίοδος που ζούσαμε με ανοιχτές και ξεκλειδωτες πόρτες έχει περάσει ανεπιστρεπτή, σε μας και μόνο σε μας πλέον επαφίεται η φροντίδα της ασφάλειας της δικής μας και των υπαρχόντων μας. Ασφαλιζουμε όσο μπορούμε τα σπίτια μας, δεν ομιλούμε και δεν δίνουμε πληροφορίες για το πόσα άτομα κατοικούν ή για τα υπάρχοντα στο σπίτι μας και κυρίως δεν ανοίγουμε σε απρόσκλητους άγνωστους σε μας επισκέπτες.

Στα τοπικά μέσα ενημέρωσης διαβάζουμε συνεχώς για ανακαλυφθείσες χασισοκαλλιέργειες από την Αστυνομία σε όλους σχεδόν τους Δήμους της Λακωνίας. Πρόσφατα στις 27/07/2016 στην κηδεία της συμπατριώτισσάς μας Βασι-

λικής Μουτή παρακολούθησαμε έκπληκτοι έξω από την εκκλησία μία πομπή από δεκάδες αυτοκίνητα της Αστυνομίας (αγροτικά και βαν) να μεταφέρουν δενδρύλλια κάνναβης, που ανακαλύφθηκαν και εκριζώθηκαν από εκχερσωμένους χώρους σε αγροτοδοσική περιοχή στην Αλευρού. Συγκεκριμένα εκριζώθηκαν 1.102 δενδρύλλια και καλλιεργητικός εξοπλισμός. Η Αστυνομία διενεργεί ελέγχους για τον εντοπισμό των καλλιεργητών.

Τον Ιούνιο του 2016 έγινε απολογιστική συνέλευση των μελών του Εμποροεπαγγελματικού Συλλόγου παρουσία 17 μελών και εγκρίθηκε ομόφωνα ο απολογισμός του συλλόγου. Η συνέλευση αφορούσε και στην ανάδειξη νέου Διοικητικού Συμβουλίου αλλά δεν υπήρξαν υποψηφιότητες. Με την παραίτηση του Διοικητικού Συμβουλίου, λόγω λήξης της θητείας του, υπάρχει αναστολή των δραστηριοτήτων του συλλόγου. Ελπίζουμε ότι σύντομα θα αναδειχθεί νέο διοικητικό συμβούλιο και ο Σύλλογος θα δραστηριοποιηθεί πάλι σε όφελος όχι μόνο των μελών του αλλά και της τοπικής κοινωνίας στην οποία διαχρονικά από της ιδρύσεώς του πολλά έχει προσφέρει στο Καστόρι.

Η πολυπράγμων και πολυτάλαντη ΗΑγλαΐα Κωνσταντέλλη-Φασουλοπούλου, που διοχετεύει την καλλιτεχνική της φύση στη ζωγραφική, σε καλλι-

τεχνικές κατασκευές αλλά και στην ποίηση βρίσκει πάντα τρόπο να μας εκπλήσσει ευχάριστα και να μας κάνει να νιώθουμε υπερήφανοι. Πρόσφατα συμμετείχε στον 5^ο Πανελλήνιο Λογοτεχνικό Διαγωνισμό Πνευματικής Συντροφιάς Λεμεσού και στην «Ποίηση στην κοινή νεοελληνική» έλαβε τον δεύτερο έπαινο. Στο διαγωνισμό συμμετείχε, με το ποίημα «Σταγόνες» και με το ψευδώνυμο Ανατολή. Υποσχόμαστε στα επόμενα τεύχη μας να δημοσιεύσουμε το ωραίο ποίημά της.

Το κτήριο που γνωρίζουμε όλοι μας ως Πολιτιστικό κέντρο «Μπακή», παραχωρήθηκε από την ιδιοκτήτρια μ.κ.ε. ΜΥΣΤΡΑΣ στο Νομικό Πρόσωπο Κοινωνικής Προστασίας για την εξυπηρέτηση των δικών του αναγκών, με την υποχρέωση να καλύπτει τα έξοδα συντήρησής του και να διαθέτει την αίθουσα σε όλους τους τοπικούς φορείς μετά από αίτησή τους για τις εκδηλώσεις τους. Πληροφορίες μας λένε ότι πρόκειται να στεγασθεί το Παράρτημα του ΚΑΠΗ Σπάρτης. Το κτήριο αυτό είναι πραγματικό στολίδι στην πλατεία του χωριού μας και πιστεύουμε ότι όλοι οι Καστανιώτες επιθυμούμε να παραμείνει στολίδι και ακόμη να παραμείνει, ως Πολιτιστικό Κέντρο, ακόμη και αν κάποια από τις δύο αίθουσές του χρησιμοποιηθεί για τις ανάγκες του Ν.Π. Κοινωνικής Προστασίας.

E.B

Ο ποιητής Δ. Φύσσας τιμάει τον Διον. Μενίδη

Το δεύτερο βιβλίο ποίησης του συγγραφέα – δημοσιογράφου περιέχει 18 ποιήματα, και ένα σπονδυλωτό που ολοκληρώνεται σε 12 ενότητες.

Οι πολλές όψεις της Αθήνας, η Μαρία Πολυδούρη, τέσσερις «Δάσκαλοι» του ποιητή, πρόσωπα που ξεπηδούν από την Ιστορία ή τη μυθολογία, τα καφενεία

της πόλης συνθέτουν το σκηνικό που στήνει ο Δημήτρης Φύσσας σ' αυτή τη συλλογή που καλύπτει σχεδόν μία 20ετία. Σε πρώτο πλάνο η ίδια η ποίηση.

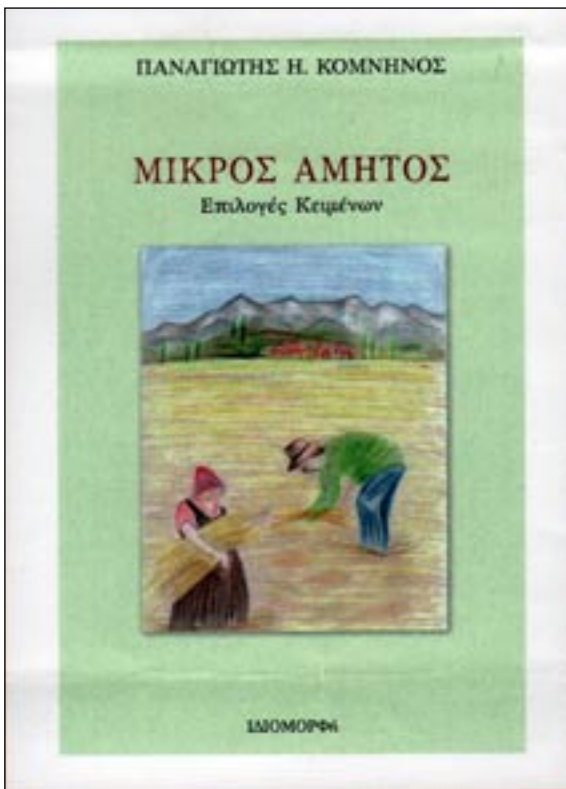
Το βιβλίο «Εμένα μου λες», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΑΩ, είναι αφιερωμένο στο συγγραφέα Νίκο Δήμου και στη μνήμη του ποιητή Διονύση Μενίδη.

Γιατί στον Διον. Μενίδη; Ο ίδιος ο ποιητής γράφει: *Το καινούργιο μου βιβλίο είναι ποίηση, λέγεται "Εμένα μου λες", είναι εκδόσεις "ΑΩ", και παρουσιάζεται με διπλό τρόπο: από πέντε λαμπρούς ομιλητές/ήτριες και -στο καπάκι- με συναυλία (όπου θα τραγουδήσω ρεμπέτικα, μαζί με τέσσε-*

ρις άξιους μουσικοτραγουδιστές/ίστριες) αφιερωμένη στη μνήμη του φίλου μου ποιητή Διονύση Μενίδη, γιατί: το πρώτο του βιβλίο λέγεται "Ρεμπέτικα, αντιμεταρρύθμιση και άλλα ποιήματα" ("Οδυσσέας", Αθήνα 1979)

το "Εμένα μου λες" είναι αφιερωμένο κατά 50% στη μνήμη του ο ίδιος έχει ικανή παρουσία και στα ποιήματα του βιβλίου.

Άρα: Πέμπτη 23 του Ιούνη στο "Polis Art Cafe", Πανεπιστημίου και Πεμαζόγλου, πάνω από τη Στοά του βιβλίου. 8.30 η παρουσίαση, 9.30 η συναυλία. Η ώρα θα τηρηθεί ακριβώς, όπως πάντα σε ό,τι οργανώνει ο ίδιος. Είσοδος, ελεύθερη.

Την Τετάρτη 15 Ιουνίου στις 20.30, στο ισόγειο της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Σπάρτης, παρουσιάστηκε το βιβλίο του Δικηγόρου και Προέδρου του Δικηγορικού Συλλόγου Σπάρτης, κ. Παναγιώτη Κομνηνού.

Πρόκειται για Επιλογές Κειμένων με γενικό τίτλο «ΜΙΚΡΟΣ ΑΜΗΤΟΣ» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ.

Στην παρουσίαση συμμετείχαν δημιουργικά οι:

Θεόδωρος Κατσουλάκος, Φιλολόγος, Δρ Ιστορίας

Τασία Κανελλοπούλου, Φιλολόγος, Πολιτικές Επιστήμες

Μαρία Βλήτα, Δικηγόρος Σπάρτης

Ιωάννης Νικολόπουλος, Δικηγόρος Σπάρτης

Απόστολος Γερωντίδης, Δικηγόρος Αθηνών

Δήμητρα Λαδά, Δικηγόρος Σπάρτης

Συντονιστής:

Κωνσταντίνος Δημητράκουλας

Συμμετείχε επίσης το μουσικό σύνολο «Νότες Κλασικές» υπό την Καλλιτεχνική Διεύθυνση Ωδείο ΜΕΛΟΠΟΙΑ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΙΑΝΗ

Πολιτιστικός σύλλογος Αγόριανης

Με μεγάλη χαρά παρουσιάζουμε και φέτος ένα άρτιο, ενδιαφέρον και πολυσύνθετο πρόγραμμα. Έναρξη γίνεται την τετάρτη 10 Αυγούστου με τα πρώτα παιχνίδια ποδοσφαίρου και συνεχίζουμε το βράδυ με συναυλία με το σπουδαίο ερμηνευτή Πάνο Μπούσαλη που συμμετέχει και φέτος στις συναυλίες του Σταύρου Ξαρχάκου. Τις επόμενες μέρες ενώ θα συνεχίζετε το πρωτάθλημα ποδοσφαίρου, θα δοθεί παράσταση караγκιόζι. Το Σάββατο το βράδυ θα διασκεδάσουμε σε ένα μοναδικό πάρτι, με τίτλο *pare to risiko ki ela* με το γνωστό dj Dimitri spyropoulos. Την Τρίτη 16 Αυγούστου στο παραδοσιακό πανηγύρι μας θα μας τραγουδήσουν οι δημοτικοί, πολυ καλοί ερμηνευτές Σπύρος Σιωλος και Παναγιώτης Αγγελακόπουλος ενώ το ρυθμό θα τον δίνει με το κλαρίνο του ο Σωτήρης Κανελλακής. Σας περιμένουμε να σας φιλοξενήσουμε.

Συνδιοργανωτές είναι η ΕΠΣ Λακωνίας και το ΝΠ πολιτισμού και περιβάλλοντος του δήμου μας.

Το πρόγραμμα αναλυτικά θα το βρείτε παρακάτω.

Αγόριανη 2016

Πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων

Αυγούστου.

10/8 Τετάρτη

17:00 πρωτάθλημα ποδοσφαίρου 6x6 συνδιοργάνωση με την Ένωση Ποδοσφαιρικών

Σωματείων Λακωνίας

21:00 Συναυλία με τον Πάνο Μπούσαλη

11/8 Πέμπτη

17:00 πρωτάθλημα ποδοσφαίρου 6x6 συνδιοργάνωση με Ένωση Ποδοσφαιρικών

Σωματείων Λακωνίας

12/8 Παρασκευή

17:00 πρωτάθλημα ποδοσφαίρου 6x6 συνδιοργάνωση με Ένωση Ποδοσφαιρικών

Σωματείων Λακωνίας,

21:00 Παράσταση από το Θέατρο Σκιών του Καραγκιόζοπαίχτη Τάσου Ανδριώτη

13/8 Σάββατο

18:00 τελικοί Πρωταθλήματος ποδοσφαίρου συνδιοργάνωση με Ένωση

Ποδοσφαιρικών Σωματείων Λακωνίας

23:00 party PARE TO RISKO KI ELA Guest dj DIMITRIS SPYROPOULOS

16/ 8 Τρίτη

21:00 Παραδοσιακό Αγοριανίτικο πανηγύρι με το Σπύρο Σιώλο και το Παναγιώτη

Αγγελακόπουλο στο τραγούδι και το Σωτήρη Κανελλάκη στο κλαρίνο.

Συνδιοργάνωση εκδηλώσεων με Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού και Περιβάλλοντος δήμου Σπάρτης

Η είσοδος σε όλες τις εκδηλώσεις είναι ελεύθερη

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου, 17/02/2016

Προς την Πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης
Κυρία Ευγενία Λαμπή

Αξιότιμη κυρία Λαμπή,

Σας ευχαριστούμε θερμά για την προσφορά σας στο Σπουδαστήριο Λαογραφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών των τευχών 1 (2008) έως 30 (2015) της περιοδικής έκδοσης «ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ» και μάλιστα βιβλιοδετημένων σε ένα τόμο.

Τον τόμο μας τον έφερε η κυρία Δαρειώτη-Πελεκάνου, την οποία επίσης ευχαριστούμε πολύ.

Με τιμή

Ζηνοβία Σούλη

Βιβλιοθηκονόμος

Με ομόφωνη απόφαση το Δ.Σ. του ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΙΛΩΝ ΤΑΥΓΕΤΟΥ «Η ΛΟΥΣΙΝΑ»

εκφράζει τις θερμές ευχαριστίες του προς τον συμπατριώτη μας, μόνιμο κάτοικο ΗΠΑ, κ. Αναστάσιο Ρουμेलιώτη και την οικογένειά του, για την απόφασή του παραχώρησης προς το σύλλογο του δικαιώματος χρήσης χωρίς αντάλλαγμα, αγροτεμαχίου ιδιοκτησίας πλησίον της γέφυρας Καστορείου, ώστε να χρησιμοποιείται ως χώρος κατασκίνησης και εκδηλώσεων από προσκόπους, ορειβατικούς συλλόγους και λοιπές μη κυβερνητικές οργανώσεις. Τέτοιες ενέργειες στήριξης μας δίνουν δύναμη για να συνεχίσουμε την προσπάθεια στο κοινό όραμα για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής μας και ευχόμεσθε να βρίσκουν πάντοτε μιμητές.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος Ο Γεν. Γραμματέας
Κων. Λαγανάς Εμμ. Μαρκουράκης

Προσφορά της εταιρείας «ECOELASTIKA A.E.».

Όταν υπάρχει θέληση για προσφορά βρίσκεται πάντα θέμα για να υλοποιηθεί και η Δώρα Καργάκου-Βουρδούση ήθελε να προσφέρει και όταν είδε στο ιντερνέτ την ανακοίνωση της εταιρείας «ECOELASTIKA A.E.» για την προσφορά και τοποθέτηση ελαστικών δαπέδων σε δέκα σχολεία ανά την Ελλάδα, άδραξε την ευκαιρία και δήλωσε συμμετοχή για το δικό μας Νηπιαγωγείο- Δημοτικό Σχολείο. Στην κλήρωση η τύχη δεν χαμογέλασε μόνο στην Δώρα αλλά κυρίως στα παιδιά, αφού το σχολείο μας κληρώθηκε στα δέκα σχολεία και σύντομα θα αποκτήσει ειδικό δάπεδο στη διαθέσιμη παιδική χαρά για να παίζουν με ασφάλεια τα παιδιά. Μετά την κλήρωση ανέλαβε ο Διευθυντής του σχολείου κ. Αλέξης Πάντος και έπραξε τα δέοντα προς τη Σχολική Επιτροπή, τον Δήμο Σπάρτης και την εταιρεία «ECOELASTIKA A.E.» για την αποδοχή και υλοποίηση της δωρεάς. Ο Δήμος Σπάρτης ανέλαβε να προετοιμάσει κατάλληλα την επιφάνεια του προαυλίου χώρου για την τοποθέτηση του δαπέδου. Όλοι μας ευχαριστούμε και συγχαίρουμε την εταιρεία για την προσφορά της και όλους τους εμπλεκόμενους για την υλοποίησή της.

E.B.

Στην Κονιδίτσα, στις 28 Μαΐου 2016, παραβρεθήκαμε μετά από την τιμητική πρόσκληση του Πολιτιστικού Συλλόγου Κονιδίτσας, στις εκδηλώσεις που πραγματοποιήσε ο Σύλλογος υπό την αιγίδα του Ν.Π.Π. του Δήμου Σπάρτης προς «τιμή και μνήμη στον Ιερέα και Εθνομάρτυρα Ιωάννη Κάτσαρη». Παρακολούθησαμε την κατανυκτική Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, την επιμνημόσυνη δέηση και μετά το τρισάγιο ενώπιον της προτομής του Ιερέα και Εθνομάρτυρα στην πλατεία του χωριού, και την κατάθεση στεφάνων από τους επισήμους. Η πρόεδρος του Συλλόγου κ. Έφη Βαλιώτη απηύθυνε χαιρετισμό και ο νομικός κ. Νίκος Αναγνωστόπουλος εκφώνησε τον πανηγυρικό της ημέρας. Η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με δεξίωση στους παρευρισκόμενους υπό το άκουσμα βυζαντινής μουσικής και παραδοσιακών

τραγουδιών από την καταπληκτική ορχήστρα του καλλιτέχνη Γιώργου Ντόβολου. Μια γιορτή άρτια οργανωμένη από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Κονιδίτσας σε ένα όμορφο χωριό με ιστορία άγνωστη σε πολλούς από εμάς. Η βυζαντινή εκκλησία του Προφήτη Ηλία, που χρονολογείται από το πρώτο μισό του 11° αιώνα, με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική της, αφού σε αυτή έχει περί το 16ο αιώνα προσαρτηθεί, με επέκταση, και δεύτερο ιερό αφιερωμένο στην Κοίμηση της Παναγίας, στέκει στην πλατεία σύμβολο της Ορθόδοξης πίστης και της αυτοθυσίας για την ελευθερία της πατρίδας. Εκεί, ο ιερέας και εθνομάρτυρας Ιωάννης Κάτσαρης σφαγιάσθηκε, στη βόρεια πύλη του ναού, από τα σίφη του Ιμπραήμ στις 12 Μαΐου του 1826 κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας. Οι εναπομείναντες κάτοικοι έκτισαν από τότε την πύλη

και δεν την ξαναχρησιμοποίησαν για να τους θυμίζει το γεγονός και να μην ξαναπατηθεί το ματωμένο κατώφλι της. Μαθαίνοντας ένα μέρος της ιστορίας του χωριού αποχωρήσαμε μετά το τέλος των εκδηλώσεων με την υπόσχεση να ξαναεπισκεφθούμε την Κονιδίτσα και να μάθουμε όλη την ιστορία της. Στην εκδήλωση του Πολιτιστικού Συλλόγου Κονιδίτσας παραβρέθηκαν ο Σεβ. Μητροπολίτης Μονεμβασίας και Σπάρτης κ.κ. Ευστάθιος, ο Δήμαρχος Σπάρτης κ. Ευάγγελος Βαλιώτης, ο ανώτερος στρατιωτικός διοικητής φρουράς Λακωνίας κ. Ρουκελιώτης, η Αντιπεριφερειάρχης Λακωνίας κα. Ντία Τζανετέα, ο Βουλευτής Λακωνίας της Ν.Δ. κ. Δαβάκης Αθανάσιος, ο Δήμαρχος Μόρφου κ. Χαράλαμπος Πίπτας, εκπρόσωποι φορέων της γύρω περιοχής και πολλός κόσμος.

E.B.

Αγαπητοί φίλοι και μέλη του «Πολυδεύκη»
Θέλω να σας γνωρίσω ότι ο Σύλλογός μας έχει λογαριασμό στην **ALPHA BANK** με αριθμό **112-002101-399452**.

IBAN .GR90 0140 1120 1120 0210 1399 452

Δικαιούχοι: Ευγενία Λαμπή, Πρόεδρος, Αικατερίνη Σμυρνιού, Ταμίας.

Σας προτείνουμε να καταθέτετε τη συνδρομή σας, την διαφήμισή σας ή τη χορηγία σας σ' αυτόν το λογαριασμό αναγράφοντας στο έντυπο κατάθεσης τ' όνομά σας.

Μην στέλνετε επιταγές στο όνομα Πολυδεύκης διότι δεν μπορούν να εισπραχθούν.

Σας ευχαριστώ θερμά

Καίτη Σμυρνιού

Από τη Λιβερά του Πόντου στη Νέα Λιβερά Λακωνίας

Και συνεχίζει ο παππούς μου με συγκίνηση την αφήγησή του, για το πώς ήρθαν από τη Λιβερά, κοντά στην Τραπεζούντα.

«Με την καταστροφή, Κωστή μου, ξεριζωθήκαμε από τα σπίτια μας, στην ωραία Λιβερά του Πόντου, και ξεκινήσαμε για την Ελλάδα. Με ελάχιστα πράγματα στα χέρια και με μια τελευταία αποχαιρετιστήρια ματιά στα μέρη που ζήσαμε τόσα χρόνια».

Η φωνή του γίνεται τσακισμένη και ένα δάκρυ κυλάει στο πρόσωπο του. Λίγα λεπτά σιγής. Μετά συνεχίζει: «Στο πλοίο για την Ελλάδα οι συνθήκες τραγικές, στοιβαγμένοι ο ένας επάνω στον άλλο. Ο πόνος όμως του ξεριζωμού μεγαλύτερος. Στη διαδρομή πέθανε η μητέρα μου. Την πετάξαμε με ένα σακί στη θάλασσα. Το ίδιο σε λίγες μέρες και η αδελφή μου».

Πάλι συγκίνηση και σιωπή.

«Στην Ελλάδα, παιδί μου Κωστή, μας πήγαν για λίγες μέρες στη Μακρόνησο και από εκεί μας στέλνανε σε διάφορα μέρη. Τους μισούς

συγχωριανούς μας τους έστειλαν στην Πτολεμαΐδα και εμάς, κάπου 150 άτομα, μας έστειλαν στο Ξηροκάμπι Λακωνίας. Μένουμε σε σκηνές. Η υποδοχή από τους ντόπιους από ψυχρή ως εχθρική.

Η μητέρα σου η Παρθένα ήταν 6 χρονών. Έκλαιγε συνέχεια, γιατί όταν πήγαινε να παίζει με άλλα παιδάκια, οι μανάδες μάλωναν τα παιδιά να μην κάνουν παρέα με το προσφυγάκι.

Το Ξηροκάμπι, το λέει και η λέξη, δεν είχε καμία σχέση με τη Λιβερά που αφήσαμε πίσω μας. Η Λιβερά ήταν το μέρος που ανέβαιναν οι πλούσιοι Τραπεζούντιοι με τις οικογένειές τους για να παραθερίσουν. Παντού πράσινα λιβάδια και νερά, τα παρχάρια, που λέμε στα ποντιακά. Σωστός παράδεισος. Ευλογημένα μέρη.

Έτσι, με πέντε-έξι άλλους αποφασίσαμε να ψάξουμε στον Ταΰγετο, να βρούμε ένα μέρος που να μας θυμίζει κάπως την πατρίδα. Ήταν τόσο μεγάλη η νοσταλγία και η θλίψη μας. Και έτσι ήρθαμε εδώ, στη Νέα

Λιβερά, και αρχίσαμε τη ζωή μας από το μηδέν. Αγώνας και πόνος και ιδρώτας για να μετατρέψουμε λόγγους με άγρια βλάστηση σε καλλιεργήσιμα εδάφη. Όλα με τα χέρια. Και η νοσταλγία τόσο έντονη, που δεν θα φύγει όσο θα ζούμε.

Ένα χιλιόμετρο από τη Νέα Λιβερά είναι η κωμόπολη Καστόρειο (Καστανιά) με καμιά επτακοσάρια κατοίκους, η οποία εκτός από καφενεία και κάνα δυο μακακάλικα δεν είχε άλλα καταστήματα. Για να κάνει κάποιος όλες τις άλλες βασικές προμήθειες, τόσο στην Καστανιά, όσο και στα διπλανά χωριά, έπρεπε να πάει στη Σπάρτη (21 χλμ) το πρωί με το λεωφορείο και να γυρίσει το βράδυ.

Εμείς αμέσως μόλις σταθήκαμε στα πόδια μας, επειδή αρκετοί από μας ήταν έμποροι και τεχνίτες, ξεκινήσαμε στην αρχή, νοικιάζοντας στην Καστανιά μικρά μαγαζάκια ο καθένας ανάλογα με την πείρα του, να δραστηριοποιούμαστε και να καλύπτουμε τις ανάγκες που υπήρχαν. Και σιγά-σιγά παίζαμε όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην τοπική οικονομία.

Εγώ, παιδί μου Κωστή, ξεκίνησα με ένα τσαγκάρικο μόνος μου και ύστερα από συνεχές μεγάλωμα της δουλειάς νοίκιασα το μαγαζί που είμαι τώρα, στο οποίο δουλεύουν 10 άτομα. Έτσι οι ντόπιοι δεν χρειάζεται να πάνε στη Σπάρτη για παπουτσία.

Το ίδιο κι άλλοι συγχωριανοί μας. Ο Θανάσης ο Γεροντίδης άνοιξε εμπορικό με λευκά είδη, υφάσματα, κουβέρτες κ.λπ. Συνήθως αυτά τα αγόραζαν οι Καστανιώτες μια φορά το χρόνο στο πανηγύρι του

Αη-Μάμμα, όπου έρχονταν έμποροι από Σπάρτη και Τρίπολη.

Ο Βασίλης ο Σανταλίδης ξεκίνησε κι αυτός εμπορικό στην Καστανιά, σε ένα χρόνο μετακόμισε στην Τρίπολη και σε 8 χρόνια στον Πειραιά. Ο Κώστας ο Πείμανίδης άνοιξε εμπορικό κυρίως με στρώματα και παπλώματα και σε 2 χρόνια πήγε στη Σπάρτη.

Ο Νίκος ο Λαζαρίδης άνοιξε καφενείο στο οποίο πρόσφερε για πρώτη φορά στην περιοχή και παστέλι δικής του παραγωγής.

Ο Μωυσής ο Κελεσιδής έκανε μαγειρείο, το οποίο ήταν πάντα γεμάτο, ιδιαίτερα κάθε Δευτέρα που είχαν παζάρι στην Καστανιά.

Ο Γιώργης ο Τγκλιανίδης άνοιξε ξυλουργείο...

Και να να μη σε κουράζω άλλο, Κωστή, παιδί μου, έχω να σου πω ότι, αν και εγκαταλείψαμε τα πάντα πίσω μας και φέραμε σχεδόν μόνο την ψυχή μας, κάτι που μόνο όσοι έχουν νιώσει την προσφυγιά, θα το καταλάβουν, δεν χαθήκαμε.

Καταφέραμε από αποδιοπομπαίοι να δώσουμε ζωή και ανάπτυξη στην κοινωνία, να γίνουμε νοικοκυραίοι και επαγγελματίες με μεγάλη εκτίμηση στην τοπική κοινωνία.

Όλα αυτά που σου λέω, να τα πεις στα παιδιά σου και στα εγγόνια σου και σε όλους όσους μπορείς. Αυτό κάνω αυτή τη στιγμή».

Από αφηγήσεις του Λιβερίτη Σάββα Συμεωνίδη στον εγγονό του Κώστα Γκαβογιάννη.

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην ποντιακή εφημερίδα Ποντιακή Γνώμη, φύλλο 82 σελ. 10, απ' όπου το αναδημοσιεύουμε με τη σύμφωνη γνώμη του κ. Γκαβογιάννη.

Τελευταίο αντίο στον 103χρονο Σάββα Μυρίδη, πρόσφυγα πρώτης γενιάς από τη Λιβερά.

Ο Σάββας Μυρίδης ήταν το τιμώ-

μενο πρόσωπο στην ημέρα μνήμης της Γενοκτονίας των Ποντίων, το 2015 (φωτ.: Σύλλογος Ποντίων Νέας Φιλαδέλφειας «Αλέξανδρος

Υψηλάντης»)

Πέρσι τον Μάιο ήταν στην πρώτη σειρά των καθισμάτων και άκουγε τον Βλάση Αγτζίδη να μιλά για τους Νεότουρκους, για το πώς στοχοποίησαν ποιους θα χτυπήσουν και πώς οργάνωσαν τους μηχανισμούς εξόντωσης. Όμως, όλα όσα περιέγραφε ο καθηγητής Ιστορίας ήταν ένα κομμάτι από το παρελθόν του Σάββα Μυρίδη, του πρόσφυγα πρώτης γενιάς από τη Λιβερά της Ματσούκας.

Γι' αυτό άλλωστε και στα χέρια του κρατούσε μια ανθοδέσμη την οποία

του είχαν δώσει τα μέλη του Συλλόγου Ποντίων Νέας Φιλαδέλφειας «Αλέξανδρος Υψηλάντης». Γι' αυτό ήταν και το τιμώμενο πρόσωπο στην εκδήλωση μνήμης για τη Γενοκτονία του ποντιακού ελληνοισμού.

Ο μπαρμπα-Σάββας, όπως τον ήξεραν όλοι στη Νέα Φιλαδέλφεια, έφυγε από τη ζωή σε ηλικία 103 ετών, πλήρης ημερών και μνημών. Το τελευταίο αντίο, σε έναν από τους τελευταίους της πρώτης γενιάς, συγγενείς και φίλοι το είπαν σήμερα στο κοιμητήριο της Νέας Φιλαδέλφειας.

ΓΜ

Οδικό τμήμα παράκαμψης της Δ.Κ. Πελλάνας

Πολλά χρόνια πριν, το θέμα αυτό είχε απασχολήσει τον Δήμο Πελλάνας τόσο στο δημοτικό, όσο και στο τοπικό συμβούλιο της συγκεκριμένης κοινότητας.

Αφορά τη διάνοιξη ενός ευθύγραμμου τμήματος μήκους 600 περίπου μέτρων στον διακοινοτικό οδικό άξονα Περιβολίων – Πελλάνας – Παρδαλίου – Κονιδίτσας - Σελλασίας στα σημεία εισόδου (θέση κοιμητηρίου) και εξόδου του οικισμού Πελλάνας.

Με το έργο αυτό θα παρακάμπτεται εξ ολοκλήρου ο ανωτέρω οικισμός για λόγους που στη συνέχεια θα αναλυθούν.

Καλόπιστα ίσως, στο άκουσμα και μόνον της «παράκαμψης» κάποιοι ενδεχομένως θα διατυπώσουν τις αντιρρήσεις τους ενάντια στη σκοπιμότητα του έργου που είναι προφανής.

Ασφαλώς, δεν πρόκειται για ένα έργο που θα οδηγήσει στην απομόνωση και στην κοινωνική απαξίωση του οικισμού, με τον οποίο προσωπικά με συνδέουν αισθη-

ματα φιλίας, καλής γειτονίας, παραιοσοσιακό και συγγενικό δεσμό αναλλοίωτοι.

Απεναντίας, πιστεύω πως για πολλούς λόγους η παράκαμψη θετικά αποτελέσματα και μόνον θα προσφέρει στην τοπική κοινωνία, που θα γίνουν πιο αισθητά με το πέρασμα του χρόνου.

Τότε, αναζητήσαμε τρόπους βελτίωσης της υπάρχουσας οδικής αρτηρίας εντός του οικισμού, όχι μόνο διότι αυτό επέβαλλαν οι ανάγκες λειτουργίας του Κ.Τ.Ε.Λ., αλλά και διότι οι κτηριακές υποδομές εκατέρωθεν του δρόμου δυσχέραιναν σε μεγάλο βαθμό τη διέλευση λεωφορείων και φορτηγών οχημάτων μεγάλου κυβισμού.

Θυμάμαι, ότι έγιναν σοβαρές προσπάθειες προσέγγισης με τους ιδιοκτήτες των εφαπτόμενων με το δρόμο κατοικιών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αναγκαία συναίνεση για τη διάνοιξή του, ιδιαίτερα σε σημεία κλειδιά. Αυτό σήμαινε, πώς θα περιορίζονταν σημαντικά ίσως κάποιοι αυλόγυροι, τμήματα κή-

πων και λοιπών χώρων.

Η ιδέα εγκαταλείφθηκε, όταν διαπιστώθηκαν οι δυσκολίες μιας επί μέρους προσέγγισης του θέματος, που σε κάποιες περιπτώσεις υπήρξαν ιδιαίτερα κατανοητές.

Η επιλογή της παράκαμψης του οικισμού Πελλάνας θεωρήθηκε τότε ως επιβεβλημένη λύση.

Η υλοποίηση του έργου ήταν αρμοδιότητα της Νομαρχίας. Ο τότε νομάρχης, ο κ. Κ. Φούρκας ήταν ιδιαίτερα συγκαταβατικός και πρόθυμος να προχωρήσει στις απαραίτητες διαδικασίες (μελέτη, ένταξη του έργου, προϋπολογισμός, ανάθεση) για την κατασκευή του έργου, αφού θα διασφαλιζόταν πρώτα η γραπτή συγκατάθεση των ιδιοκτητών των κτημάτων διέλευσης.

Πραγματοποιήθηκε τότε διερεύνηση των διαθέσεων των εμπλεκόμενων, αλλά η υλοποίηση του έργου δεν κατέστη δυνατή εξ αιτίας της αδιαλλαξίας κάποιων να επιτρέψουν τη διέλευση του δρόμου από τμήματα της ιδιοκτησίας τους.

Το θέμα παραπέμφθηκε, όπως ήταν φυσικό, στον μέλλοντα χρόνο.

Πέρασαν από τότε κάπου δώδεκα χρόνια. Οι καιροί άλλαξαν. Ο πολυσυζητημένος οδικός άξονας Λεύκτρου – Σπάρτης είναι πλέον γεγονός και νέες συνθήκες για ανάπτυξη προκύπτουν στην περιοχή.

Ο «Κόμβος Πελλάνας», μέσω του οποίου αποκτούν οδική πρόσβαση στον άξονα Σπάρτης - Λεύκτρου οι κάτοικοι των γύρω οικισμών, είναι εκ των πραγμάτων σημαντικός και αυτό επιβάλλει τη βελτίωση του περιφερειακού δικτύου σύνδεσης.

Το έργο της παράκαμψης της Πελλάνας, σήμερα περισσότερο παρά ποτέ, βγαίνει και πάλι στην επικαιρότητα.

Πριν προβώ στη σύνταξη για τη

δημοσίευση του παρόντος, θεωρήσα σκόπιμο να διερευνήσω διεξοδικά, αν το θέμα λόγω της υφιστάμενης συγκυρίας έχει κεντρίσει το ενδιαφέρον κάποιων αρμοδίων και κατέληξα στο Διοικητήριο του νομού.

Εκεί, ήλθα σε συνάντηση με την Αντινομάρχη Λακωνίας κ. Τζανετέα, που με ενδιαφέρον με παρέπεμψε στο αρμόδιο τεχνικό γραφείο και στον υπεύθυνο του γραφείου τον κ. Π. Παναγάκη.

Με έκπληξη και αρκετή ικανοποίηση πληροφορήθηκα, ότι για τη συγκεκριμένη παράκαμψη έχει ήδη εκπονηθεί Αναγνωριστική Μελέτη (Προμελέτη) από την Αντινομάρχη Λακωνίας στα πλαίσια της διαμόρφωσης ενός ολοκληρωμένου οδικού άξονα σύνδεσης Περιβολίων – Σκοπευτηρίου Σελλασίας.

Είχα την ευκαιρία και σε αυτό με βοήθησε η καλή διάθεση του κ. Παναγάκη, να δω τη μελέτη και το συγκεκριμένο οδικό τμήμα της παράκαμψης μήκους 600 μέτρων. Επιπλέον, όπως και πολλοί άλλοι, την υλοποίηση ενός τέτοιου έργου που θα προβάλλει την περιοχή και θα ικανοποιεί το ενδιαφέρον όσων θα επιθυμούν να έχουν μια ταχύτερη πρόσβαση στο Σκοπευτήριο.

Μένω με την ελπίδα και το επιζητώ, διότι αυτό αποτελεί αίτημα και προσδοκία πολλών, το έργο αυτό της παράκαμψης της Πελλάνας, που έχει ήδη ενταχθεί στην παραπάνω προμελέτη, να τύχει από την πλευρά της Αντινομάρχιας μιας προσεκτικότερης προσέγγισης, αφού το επιβάλλουν σήμερα επιτακτικά οι ανάγκες της τοπικής και της ευρύτερης κοινωνίας.

Ιούλιος, 27^η του 2016

Νίκος Μοιράγιας

Οικονομολόγος - Συνταξιούχος Ο.Τ.Ε.

Θαλασσινά μπάνια

Το Δ.Σ. του Ν.Π. Κοινωνικής Προστασίας, Αλληλεγγύης και Παιδείας του Δήμου Σπάρτης, ενέκρινε τη δαπάνη για μίσθωση τριών λεωφορείων για τη μεταφορά μελών του ΚΑΠΗ Δήμου Σπάρτης στο Μαυροβούνι Γυθείου, για θαλάσσια μπάνια δέκα ημερών, από 21 έως 30 Ιουλίου 2016. Τα μέλη του ΚΑΠΗ από όλα τα χωριά και την πόλη της Σπάρτης είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στα θαλάσσια μπάνια αρκεί να διέθεταν θεωρημένη κάρτα μέλους και να είχαν προμηθευτεί

την κάρτα μπάνιων από το ΚΑΠΗ Δήμου Σπάρτης. Στην περιοχή μας ανέλαβε να εξυπηρετεί την προμήθεια των καρτών ο φαρμακοποιός κ. Μπάμπης Μπασκουρέλος. Το λεωφορείο που διατέθηκε έκανε τη διαδρομή Σπάρτη-Καστόρι-Πελλάνα-Σπάρτη-Μαυροβούνι Γυθείου παίρνοντας μέλη από όλα τα χωριά με αναχώρηση για Μαυροβούνι Γυθείου την 08.30 και επιστροφή την 12.15. Από το Καστόρι συμμετείχαν γύρω στα 15 άτομα και απ' ό,τι μας είπαν έμειναν αρκετά ευχαριστημένοι.

Τα ζωκλήσια μας

Η εορτή της ανακομιδής των Ιερών Λειψάνων του Αγίου Θεοδώρου του Στρατηλάτου εορτάσθηκε στην ομώνυμη εκκλησία στα Σερβείκα στις 08/06/2016. Για άλλη μια φορά κυρίες από Σερβείκα, Νέα Λιβερά, Καστρί, και Καστόρι μετά τη Θεία Λειτουργία πρόσφεραν σπιτικά φαγητά και γλυκίσματα στους εκκλησιαζόμενους. Αργότερα, στις 09/06/2016, γιόρτασε και η Παναγίτσα στην Μπουρσάκα την Ανάληψη του Κυρίου. Στις 20/07/2016 σήμανε η καμπάνα της εκκλησίας του Προφήτη Ηλία για να

μας καλέσει να εορτάσουμε τη μνήμη του Προφήτη στην κορυφή του ομώνυμου λόφου και μετά έδωσε το σήμα, στις 26 Ιουλίου, πιο κάτω, η καμπάνα της εκκλησίας της Αγίας Παρασκευής. Εκεί, μετά την αρτοκλασία, η Ποτούλα Γεωργάτσου και η Βάσω Τζαμούρη είχαν ετοιμάσει σπιτικά γλυκίσματα που σέβριβαν στους εκκλησιαζόμενους. Στις 28 Ιουλίου πήρε τη σκυτάλη η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη στον Άγιο Μάμα όπου και εορτάσθηκε η μνήμη του Αγίου Παντελεήμονα.

E.B.

Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής

Στα προηγούμενα τεύχη αναφερόμαστε ήδη σε δύο δυνατότητες για να ασκήσετε τα δικαιώματά, που έχετε ως πολίτης της ΕΕ. Το δικαίωμα υποβολής αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για θέμα που αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ (τεύχος 28-29), και τη δυνατότητα να απευθύνεστε στο SOLVIT σε περίπτωση που αντιμετωπίζετε δυσκολίες σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων της εσωτερικής αγοράς (τεύχος 30).

Πού όμως μπορεί ο πολίτης να απευθύνεται σε περίπτωση που αισθάνεται, ότι υπήρξε θύμα κακοδιοίκησης από πλευράς οργάνων ή άλλων υπηρεσιών της ΕΕ;

Στην περίπτωση αυτή μπορείτε να υποβάλετε καταγγελία στον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή. Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου. Η νομική βάση του θεσμού είναι το άρθρο 228 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 43 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποσκοπεί στη βελτίωση της προστασίας των πολιτών σε περιπτώσεις κακοδιοίκησης στο πλαίσιο της δράσης των θεσμικών και άλλων οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και συνεπώς στην ενίσχυση της διαφάνειας και του δημοκρατικού ελέγχου στη λήψη αποφάσεων και τη διοίκηση των εν λόγω οργάνων.

Ο πρώτος Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, Jacob Söderman, υπηρέτησε για δύο θητείες από τον Ιούλιο του 1995 έως τις 31 Μαρτίου του 2003. Κατά τη διάρκεια της θητείας του, εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ο κώδικας ορθής διοικητικής συμπεριφοράς. Είναι ένας κώδικας διαδικασίας που λαμβάνει υπόψη τις αρχές του ευρωπαϊκού διοικητικού δικαίου που περιέχονται στη νομολογία του Δικαστηρίου, και εμπνέεται επίσης από τις εθνικές νομοθεσίες. Χρησιμεύει στον Διαμεσολαβητή, ο οποίος βασίζεται στις διατάξεις του, όταν εξετάζει εάν υφίστανται κρούσμα κακοδιοίκησης. Ο κώδικας χρησιμεύει επίσης ως οδηγός και βοήθημα για τους υπαλλήλους της ΕΕ, προωθώντας τα πλέον υψηλά πρότυπα σε θέματα διοίκησης.

Ο Έλληνας Νικηφόρος Διαμαντούρος διατέλεσε Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής από τον Απρίλιο του 2003 έως τον Οκτώβριο 2013. Τον Ιούλιο 2006 ο Διαμεσολαβητής υπέβαλε πρόταση για την προσαρμογή του καθεστώτος του, το οποίο τροποποιήθηκε κατά τρόπο που ενίσχυε και αποσαφηνίζει το ρόλο

του Διαμεσολαβητή, για παράδειγμα όσον αφορά την πρόσβαση σε έγγραφα και την κοινοποίηση πληροφοριών στην OLAF (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης), όταν ενδέχεται να εμπτίπουν στην αρμοδιότητά της.

Η πρώην Ιρλανδή Συνήγορος του Πολίτη, Emily O' Reilly, μετά την εκλογή της από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά την περίοδο συνόδου του Ιουλίου 2013, ανέλαβε τα καθήκοντα του Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή την 1η Οκτωβρίου 2013.

Πώς λειτουργεί ο Διαμεσολαβητής;

Το γραφείο του Διαμεσολαβητή διενεργεί έρευνα είτε μόλις λάβει καταγγελία είτε με δική του πρωτοβουλία. Ως αμερόληπτη υπηρεσία, δεν λαμβάνει εντολές από καμία κυβέρνηση ή άλλον φορέα. Υποβάλλει δε ετήσια έκθεση δραστηριοτήτων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Σε ορισμένες περιπτώσεις ο Διαμεσολαβητής μπορεί να λύσει το πρόβλημα, απλά ενημερώνοντας το αρμόδιο όργανο. Αν χρειαστούν περαιτέρω ενέργειες, καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξεύρεση συναινετικής λύσης που θα αποκαταστήσει τα πράγματα. Αν αυτό αποτύχει, ο Διαμεσολαβητής μπορεί να κάνει συστάσεις προς το συγκεκριμένο όργανο. Αν οι συστάσεις αυτές δεν γίνουν δεκτές, ο Διαμεσολαβητής μπορεί να συντάξει ειδική έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο οφείλει να προβεί στη λήψη κατάλληλων μέτρων.

Όπως είπαμε, ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής συνήθως διενεργεί έρευνες επί τη βάσει καταγγελιών που έχει λάβει, αλλά μπορεί να κινήσει και έρευνες με δική του πρωτοβουλία. Έτσι, το 2012 έκρινε σκόπιμο να επιδιώξει την αποσαφήνιση, μέσω αυτεπάγγελτης έρευνας, του τρόπου με τον οποίο ο FRONTEX (Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών Μελών) εφαρμόζει τις διατάξεις σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, περιλαμβανομένης της πτυχής που αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Τι συνιστά περίπτωση κακής διοίκησης;

Περίπτωση κακής διοίκησης σημαίνει ανεπαρκής ή πλημμελής διοίκηση. Συντρέχει περίπτωση κακοδιοίκησης όταν ένα θεσμικό όργανο δεν ενεργεί σύμφωνα με τις νόμιμες διατάξεις (συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Η κακοδιοίκηση δύναται να συνιστάται σε διοικητικές παρατυπίες,

δυσμενείς διακρίσεις, κατάχρηση εξουσίας, άρνηση παροχής πληροφοριών, αδικαιολόγητες καθυστερήσεις κ.λπ. Ιδού μερικά παραδείγματα:

► *Ιρλανδός πολίτης ζήτησε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (EMA) να του επιτραπεί η πρόσβαση σε έγγραφα που περιείχαν πληροφορίες σχετικά με τις πιθανολογούμενες σοβαρές παρενέργειες ενός φαρμάκου. Ο EMA απέρριψε το αίτημά του, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι οι κανόνες της ΕΕ για την πρόσβαση σε έγγραφα δεν εφαρμόζονται σε αναφορές, που αφορούν πιθανολογούμενες παρενέργειες φαρμάκων. Ο Διαμεσολαβητής, αφού εξέτασε την καταγγελία, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι κανόνες της ΕΕ για την πρόσβαση σε έγγραφα εφαρμόζονται σε όλα τα έγγραφα που τηρεί ο EMA. Ο EMA ανακοίνωσε επομένως, ότι θα δημοσιοποιήσει τις σχετικές εκθέσεις και υιοθέτησε επίσης μια νέα πολιτική για την ενίσχυση της διαφάνειας σε θέματα που αφορούν την πρόσβαση σε έγγραφα, που βρίσκεται στην κατοχή του.*

► *Βούλγαρος υπήκοος εξέφρασε τη δυσαρέσκειά του για το γεγονός ότι η ηλεκτρονική αίτηση στην ιστοσελίδα του EUBookshop (Βιβλιοπωλείο της ΕΕ, <http://bookshop.europa.eu>) μπορούσε να συμπληρωθεί μόνο με χαρακτήρες του λατινικού αλφαβήτου. Σημείωσε ότι θα έπρεπε να παρέχεται η δυνατότητα χρήσης κυριλλικών και ελληνικών χαρακτήρων. Ο Διαμεσολαβητής κίνησε διαδικασία έρευνας για την υπόθεση. Η Υπηρεσία Εκδόσεων, η οποία είναι υπεύθυνη για τον ιστότοπο, απάντησε στον Διαμεσολαβητή αναλαμβάνοντας τη δέσμευση ότι θα διασφαλίσει τη χρήση τόσο των κυριλλικών όσο και των ελληνικών χαρακτήρων στην ηλεκτρονική αίτηση στο EUBookshop.*

► *Η Υπηρεσία Επιλογής Προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EPSO) συμφώνησε να αποσαφηνίσει πληροφοριακά στοιχεία που παρέχει στις προκηρύξεις των διαγωνισμών πρόσληψης προσωπικού, όσον αφορά τις δοκιμασίες προεπιλογής και τους όρους συμμετοχής. Αυτή ήταν η έκβαση καταγγελίας που υποβλήθηκε από Ούγγρο πολίτη, ο οποίος είχε υποβάλει αίτηση για συμμετοχή σ' ένα διαγωνισμό για αναπληρωτές μεταφραστές. Ο Διαμεσολαβητής σημείωσε ότι η παροχή πρόσθετων διευκρινίσεων θα συνέβαλε στην αποφυγή παρανοήσεων και θα βελτίωνε τις σχέσεις με τους υποψηφίους.*

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία, το 2014

η Διαμεσολαβητρια ανέλαβε δράση σχετικά με 2163 καταγγελίες που έλαβε. Σε 1217 υποθέσεις οι υπηρεσίες της Διαμεσολαβητριας είτε παρείχαν συμβουλές είτε μεταβίβασαν την υπόθεση (π.χ. σε μέλος του Ευρωπαϊκού δικτύου Διαμεσολαβητών ή στην Επιτροπή Αναφορών του ΕΚ), σε 621 υποθέσεις ο ενδιαφερόμενος ενημερώθηκε ότι δεν ήταν εφικτό να του παρασχεθούν περαιτέρω συμβουλές. Κίνησε 325 έρευνες βάσει καταγγελιών καθώς και 17 αυτεπάγγελτες έρευνες. Οι βασικές πηγές των καταγγελιών ήταν ιδιώτες και επιχειρήσεις. Όσον αφορά την εθνική προέλευση των καταγγελιών, η Ισπανία βρέθηκε στην πρώτη θέση του καταλόγου, ενώ ακολουθούν η Γερμανία, η Πολωνία και το Βέλγιο. Από την Ελλάδα έλαβε 78 καταγγελίες, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να κινηθούν 24 έρευνες.

Όσον αφορά το αντικείμενο των ερευνών που περατώθηκαν από τη Διαμεσολαβητρια, τα περισσότερα αιτήματα αφορούσαν την παροχή πληροφοριών και την πρόσβαση σε έγγραφα, στη συνέχεια την Επιτροπή ως θεματοφύλακα των Συνθηκών, σε διαγωνισμούς και διαδικασίες επιλογής. Τα υπόλοιπα αφορούσαν θεσμικά ζητήματα και ζητήματα πολιτικής, διοικητικά θέματα και κανονισμούς υπηρεσιακής κατάστασης, ανάθεση συμβάσεων ή επιχορηγήσεις και εκτέλεση συμβάσεων.

Προκειμένου να ενημερώνει το κοινό και να διασφαλίζει ότι τα θεσμικά όργανα μαθαίνουν από τα λάθη τους, ο Διαμεσολαβητής δημοσιεύει κάθε χρόνο στον ιστότοπό του μελέτη για τη συνέχεια που έδωσαν τα θεσμικά όργανα στις επικριτικές παρατηρήσεις του και καλεί τα θεσμικά όργανα να αντιδράσουν. Το 2014 η Διαμεσολαβητρια διαπίστωσε κρούσματα κακοδιοίκησης σε 39 από τις περατωθείσες υποθέσεις και εξέδωσε 12 σχέδια συστάσεων.

Περιεκτική και τακτική πληροφόρηση για το έργο του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή και οδηγός για καταβολή καταγγελίας είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα <http://www.ombudsman.europa.eu/el/home.faces> Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής δεν μπορεί να διερευνήσει καταγγελίες κατά εθνικών αρχών των κρατών μελών της ΕΕ. Στην περίπτωση αυτή ο πολίτης πρέπει να απευθύνεται στον εθνικό διαμεσολαβητή. Στην Ελλάδα είναι ο Συνήγορος του Πολίτη. Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για το πώς μπορεί ο Συνήγορος του Πολίτη να σας βοηθήσει στην ιστοσελίδα του <http://www.synigoros.gr>

Οι αρχαιολόγοι τιμούν την κ. Γεωργία Κοκκόρου

Οι αρχαιολόγοι της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας τιμούν την Σπαρτιάτισσα Ομότιμη Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γεωργία Κοκκόρου - Αλευρά.

Οι αρχαιολόγοι της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας αλλά και υποψήφιοι διδάκτορες του Πανεπιστημίου Αθηνών συμμετέχουν με ανακοινώσεις με Λακωνικό θεματολόγιο στο Επιστημονικό συμπόσιο προς τιμήν της Ομότιμης καθηγήτριας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γεωργίας Κοκκόρου-Αλευρά που θα διεξαχθεί την Παρασκευή 19 Φεβρουαρίου στο Κεντρικό

κτήριο του Πανεπιστημίου Αθηνών (Πανεπιστημίου 30) και το διήμερο 20-21 Φεβρουαρίου στο Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αθηνών (Φειδίου 1).

Η κ. Γεωργία Κοκκόρου-Αλευρά με καταγωγή από το Ξηροκάμπι της Δ.Ε. Φάριδος του Δήμου Σπάρτης είναι Ομότιμη Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών διετέλεσε για πολλά χρόνια επιστημονική υπεύθυνη ευρωπαϊκών προγραμμάτων,

Διευθύντρια του προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας και παράλληλα και Πρόεδρος του ίδιου τμήματος. Κύριοι τομείς ενδιαφερόντων αποτέλεσαν η αρχαία ελληνική γλυπτική, η επιγραφική και η εικονογραφία. Έχει συμμετάσχει σε πάρα πολλά επιστημονικά τοπικά και διεθνή αρχαιολογικά συνέδρια και έχει συγγράψει αρχαιολογικούς οδηγούς, βιβλία και μονογραφίες για την Αρχαία Ελληνική Τέχνη.

Οι αρχαιολόγοι που υπηρέτησαν και υπηρετούν στην Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας θέλοντας να τιμήσουν την Σπαρτιάτισσα Ομότιμη Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών κ.Κοκκόρου - Αλευρά για το σημαντικότερο επιστημονικό της έργο συμμετέχουν στο συμπόσιο με τις παρακάτω ανακοινώσεις:

- 1) Α. Μαλτέζου, Αγροτική εγκατάσταση στην Τόριζα Παλαιοπαναγιάς Λακωνίας
- 2) Λ. Σουχλέρης, Νέες αγροτικές και οικιστικές εγκαταστάσεις από τους ύστερους αρχαίους

χρόνους έως και τους πρώτους ελληνιστικούς χρόνους στη Βόρεια Λακεδαίμονα

3) Μ. Τσούλη, Δ. Βλαχάκος και Α. Κώτση, Νέα προϊστορική θέση στην περιοχή "Βρυσικά" Ξηροκαμπίου Λακωνίας

4) Σ. Βλίζος, Ανάδειξη αρχαιολογικών αγαθών σήμερα: η τοπική κοινωνία και η εμπλοκή της στη δημιουργία του αρχαιολογικού χώρου στο σπαρτιατικό ιερό του Απόλλωνα Αμυκλαίου

5) Γ. Δουλφής, Διάσπαρτα και εντοιχισμένα αρχαία γλυπτά από την ευρύτερη περιοχή του Μυστρά

6) Ν. Βαβλέκας, Επιτοίχιες διακοσμήσεις ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων από τη Σπάρτη

7) Ν. Θέμος, Απόσπασμα του Διοκλητιάνειου διατάγματος από τη Σπάρτη

8) Έ. Ζαββού, Ευρήματα ιερού από σωστική ανασκαφή της Σπάρτης

9) Μ. Τσούλη, Ομάδα απικών σαρκοφάγων και επιφανή ταφικά μνημεία από την ευρύτερη περιοχή της Σπάρτης

Διαχείριση στερεών αποβλήτων στο Καστόρι

Τον Απρίλιο του 2016 έγινε ενημερωτική εκδήλωση και συζήτηση στην αίθουσα του πολιτιστικού κέντρο Μπακή με αντικείμενο την εφαρμογή σχεδίου για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων μέσω του ολοκληρωμένου προγράμματος διαχείρισης απορριμμάτων «Διαλογή στην πηγή – αποκομιδή πόρτα-πόρτα». Η συμμετοχή των πολιτών ήταν σημαντική. Το πρόγραμμα ξεκίνησε να εφαρμόζεται από τις 11 Φεβρουαρίου και επίκειται η εφαρμογή του και στο Καστόρι.

Απώτερος στόχος, σύμφωνα με σχετικό δελτίο τύπου του Δήμου Σπάρτης, είναι ο Δήμος να αποτελέσει πρότυπο στην ανακύκλωση, την αξιοποίηση και την εκ νέου χρήση υλικών και την επαναει-

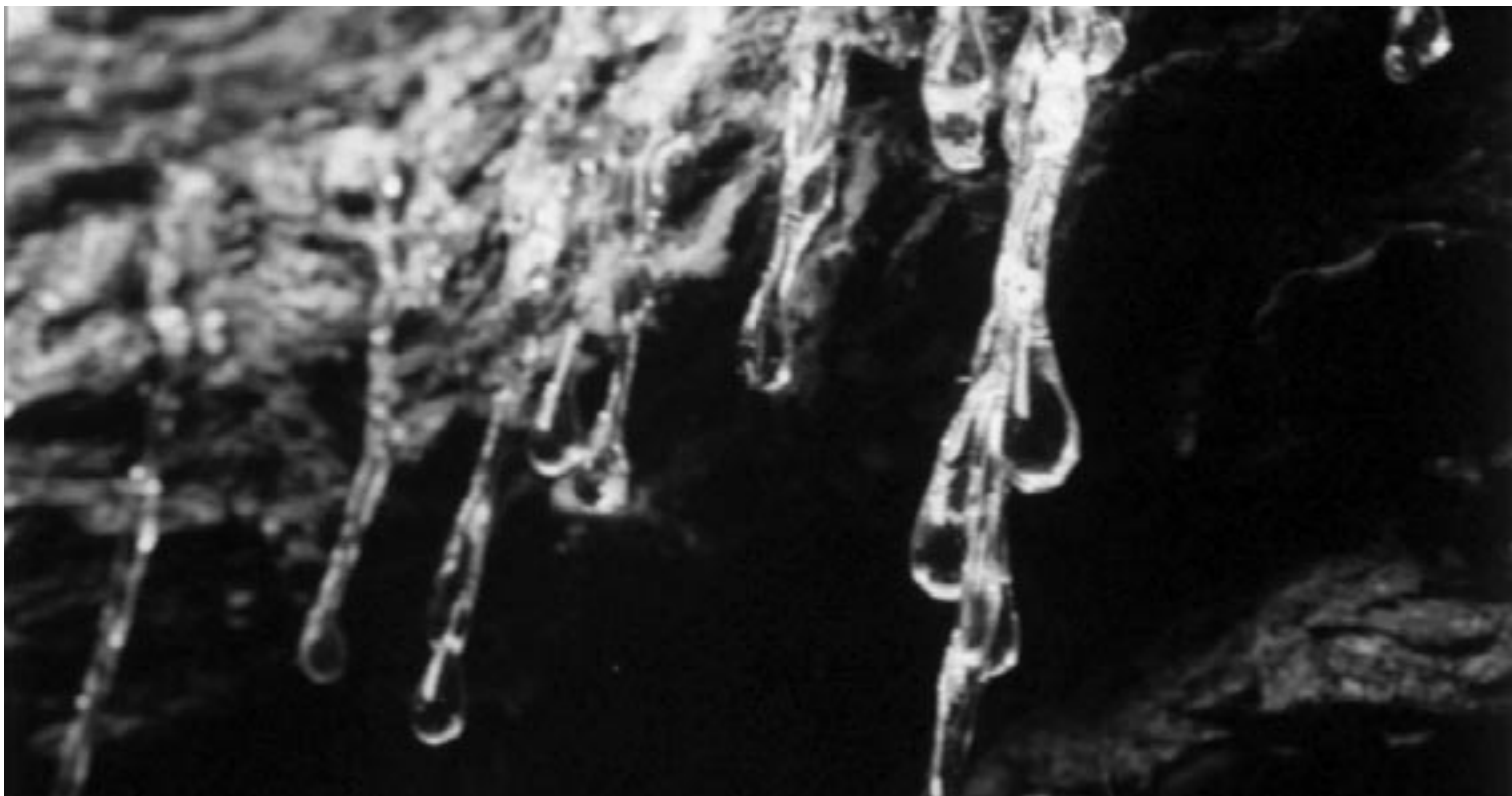
σαγωγή τους στον κύκλο παραγωγής.

Στο πρώτο στάδιο της υλοποίησης μοιράστηκαν τρεις κάδοι (για χαρτί, πλαστικό και οργανικά) σε οικίες και καταστήματα στο κέντρο της πόλης της Σπάρτης καθώς και ενημερωτικό έντυπο με οδηγίες, πρακτικές συμβουλές και ωράρια αποκομιδής.

Ο Πολυδεύκης ως σύλλογος που έχει στους σκοπούς του την προστασία του περιβάλλοντος χαίρει την πρωτοβουλία αυτή. Θεωρώντας το μέγεθος της δυσκολίας να αναπτυχθεί ένα τέτοιο πρόγραμμα σε περιοχές που έχουν ελάχιστη κουλτούρα και υποδομές για την προστασία του περιβάλλοντος, ευχόμαστε καλή επιτυχία.

Μαστίχα Χίου: Όταν η παράδοση γίνεται επιχειρηματικότητα

Ιστορία σαν παραμύδι

Οι Χιώτες λένε για το νησί τους τη Χίο, το βορινό μέρος ο Θεός το πετροβόλησε και το νοτιά τον μυροβόλησε. Πού να φανταστεί κανείς καθώς με το αυτοκίνητο στο δρόμο πλησιάζει στα μεσαιωνικά χωριά Βέσσα, Πυργί και Μεστά ότι οι χαμηλές πλαγιές που αντικρίζει, καλυμμένες όλες με σκίνα κρύβουν ένα διαμάντι της φύσης. Η φύση ευλόγησε τούτο το μέρος με μια ποικιλία σκίνου-επιστημονικό όνομα Pistacia Lentiscus var. Chia, που μόνο εδώ σε αυτό το μέρος της γης δακρύνει μύρα και αρώματα, τη μαστίχα Χίου, ένα δάκρυ-ρητίνη που εκκρίνεται από τον κορμό-πλούσιο σε πληθώρα συστατικών, η χαρά του χημικού, που εκτός από το υπέροχο άρωμα περιέχει σημαντικό αριθμό χημικών ουσιών, όπως οι πολυφαινόλες, με ευεργετική και φαρμακολογική δράση για τον οργανισμό.

Από τότε που ο άνθρωπος συνειδητοποίησε αυτές τις δυνατότητες της μαστίχας, αυτή αποτέλεσε το ρυθμιστικό παράγοντα της ιστορίας του νησιού. Οι Φράγκοι πάτησαν καλά το πόδι τους στο νησί με κυρίαρχο στόχο της εκμετάλλευσης της μαστίχας.

Οι Χιώτες στέναζαν κάτω από το ζυγό τους και επέλεξαν σαν καλύτερη λύση το Σουλτάνο, που τους καλοδέχτηκε και έκανε τη Χίο το λατρεμένο του νησί δίνοντας στους κατοίκους εξαιρετικά προνόμια για χάρη της μαστίχας. Όσοι θυμόμαστε από την ιστορία την καταστροφή της Χίου και την ανηλεή σφαγή του πληθυσμού, περιέγραφε την οργή του προδομένου(!) σουλτάνου, όταν οι Χιώτες προσχώρησαν στην Επανάσταση το 1821.

Όμως η μαστίχα δεν έμεινε ένα ωραίο φολκλόρ για μερικούς ψαγμένους και η ιστορία εκμετάλλευσης από ξένους κατακτητές μετατράπηκε σε μια τοπική επιχειρηματική δράση με διεθνή εμβέλεια. Σήμερα αναγνωρίζεται σαν πολιτισμικό αγαθό και περιλαμβάνεται στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Να σημειώσουμε ότι η φύση ευλόγησε μόνο τη Χίο με αυτό το προϊόν. Ένα αντίστοιχο σκίνο και προϊόν ευδοκμεί στο Πακιστάν, αλλά βρίσκεται μακράν και γεωστικά και χημικά από τη μαστίχα Χίου.

Ας δούμε την ιστορία.

Η Οργάνωση

Το 1938 ψηφίζεται ο νόμος 1390 με τον οποίο ιδρύεται ο Αναγκαστικός Συνεταιρισμός για την αποκλειστική διαχείριση της φυσικής μαστίχας Χίου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, ο οποίος και λειτούργησε από το 1939. Έτσι άρχισε η λειτουργία μιας κοινής δράσης η οποία μετά από 77 χρόνια αποτελεί κορυφαίο πρότυπο επιτυχημένης και κερδοφόρας συνεταιριστικής λειτουργίας. Με στελέχωση από νέα, κατάλληλων προσόντων άτομα σε διαχειριστικό και διοικητικό επίπεδο μετατράπηκε σε μια σύγχρονη συνεχώς βελτιούμενη επιχείρηση με διεθνή εμβέλεια. Το 2015 είχε τζίρο 25 εκατομμύρια ευρώ από τα οποία το 85% αναφέρεται σε εξαγωγές. Μάλιστα το κομμάτι του μάρκετινγκ και των πωλήσεων το διαχειρίζεται ο ίδιος ο συνεταιρισμός, με τα κατάλληλα στελέχη βέβαια, πράγμα εντυπωσιακό μιας και γνωρίζουμε τι σημαίνει συνεταιρισμός στην Ελλάδα. Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος και η επιτυχία της δράσης να αναφέρουμε ότι ένας άλλος πρωτοπόρος συνεταιρισμός που διαχειρίζεται τον

κρόκο Κοζάνης έχει κάνει εξωτερική ανάθεση του μάρκετινγκ και των πωλήσεων στη σχετική διεύθυνση της γνωστής εταιρείας «Κορρές Α.Ε.» των γνωστών καλλυντικών. Σήμερα έχει μεγαλύτερη αξία το γεγονός μιας με λύπη πληροφορηθήκαμε ότι πριν λίγες μέρες μπήκε στην προστασία του άρθρου 99 έναντι των πιστωτών (πτώχευση) της η «Ένωση Πεζών». Φαίνεται ότι ίσως οι Χιώτες να έχουν καταλάβει ότι δεν μπορείς να λειτουργήσεις μια σύγχρονη και ανταγωνιστική επιχείρηση διορίζοντας τα παιδιά, ανίψια, αδελφοξάδελφα, ψηφοφόρους κ.λπ. του εκάστοτε προέδρου και του ΔΣ, έτσι ώστε να έχεις μια κρίσιμη μάζα να σε ψηφίζουν κάθε φορά. Για να μπει στην αγορά απαιτείται νοοτροπία αγοράς και όχι τσιφλικιού. Ένας από τους λόγους που κατά τη γνώμη μου απέτυχαν οι δράσεις των ενώσεων συνεταιρισμών στην Ελλάδα.

Και το αποτέλεσμα, η μαστίχα σήμερα τρέφει 2500 οικογένειες στη Χίο που ασχολούνται με την παραγωγή της, η δε Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου αποτελείται από 20 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς των 24 Μαστιχοχωρίων που βρίσκονται στην νότια Χίο και

η αριθμεί 4.543 φυσικά μέλη όντας ένας από τους μεγαλύτερους σε μέγεθος οργανισμούς της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ενώ παράλληλα θεωρείται συνεταιρισμός – πρότυπο για τα ελληνικά δεδομένα.

Η ρουά ματ κίνηση έγινε με την έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων, εκτός από την μαστίχα Χίου και το μαστιγέλαιο, και το άνοιγμα των καταστημάτων “Mastiha Shop” που έγινε διεθνές εμπορικό όνομα.

Η Ένωση διαθέτει πάνω από 10.000 τετραγωνικά μέτρα στεγασμένους χώρους και σύγχρονο εξοπλισμό για την παραγωγή, τυποποίηση και διαχείριση της μαστίχας και των προϊόντων της.

Τα προϊόντα

Σήμερα μια ευρεία γκάμα προϊόντων διατίθεται στην αγορά, όπως είδη διατροφής -, τσίκλες, προϊόντα δημητριακών, μαρμελάδες, προϊόντα ζαχαροπλαστικής κ.λπ., παραφαρμακευτικά - οδοντόκρεμες στοματικά διαλύματα-, καλλυντικά – η μαστίχα θεωρείται εξαιρετική για τον καθαρισμό και την υγιεινή του δέρματος -, παραδοσιακά προϊόντα – λουκούμια με μαστίχα, χαλβαδόπιτες κ.λπ.-, ροφήματα και σνακς και βέβαια τα λικέρ. Και ο κατάλογος διαρκώς διευρύνεται.

Η φαρμακολογική δράση και η σχετική έρευνα

Όμως η μαστίχα Χίου όπως εί-

παμε δεν είναι μια απλή αρωματική ρητίνη αλλά, όπως και εκατοντάδες άλλα φυτικά προϊόντα της πατρίδας μας, έχει σύσταση που παρεμβαίνει φαρμακευτικά στον ανθρώπινο οργανισμό. Η καταπραυντική και αντισηπτική της δράσης ήταν γνωστή από πολύ παλιά και γιαυτό το λόγο αποτέλεσε και το πολύτιμο πλεονέκτημα της Χίου έναντι των κατακτητών της. Όμως η Ένωση δεν έμεινε στην παράδοση αλλά σε συνεργασία με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα ταυτοποιήθηκαν οι δραστηριότητες και αποδείχτη-

κε η φαρμακολογική τους δράση. Έτσι αποδείχτηκε επιστημονικά η ευεργετική δράση της μαστίχας κατά των παθήσεων του πεπτικού συστήματος, η συμβολή της στη στοματική υγιεινή, η σημαντική αντιμικροβιακή και αντιφλεγμονώδης δράση της και το γεγονός ότι αποτελεί φυσικό αντιοξειδωτικό.

Επίσης η συμβολή της στην επούλωση τραυμάτων, η ευεργετική δράση της στις παθήσεις του διαβήτη και στην ανάπτυξη της επιδερμίδας. Σήμερα τρέχουν ερευνητικά προγράμματα και κλινικές μελέτες για δράσεις σχετικά με καρδιακές παθήσεις και αντικαρκινική δράση. Ήδη η μαστίχα Χίου διατίθεται και σε κάψουλες και, εγκεκριμένες από τον Εθνικό Οργανισμό Φαρμάκων ως ειδικό τρόφιμο.

Οι διακρίσεις

Τα βραβεία και οι διακρίσεις πολλά, ενδεικτικά αναφέρουμε το Α΄ Βραβείο στην κατηγορία Πρωτογενούς Τομέα στα πλαίσια του εξαγωγικού Συνεδρίου Greek Exports Forum το 2013, το Εθνικό Βραβείο «Υπεύθυνης και Συνολικής Επιχειρηματικότητας» για το έτος 2012, για την ίδρυση της θυγατρικής της εταιρίας Mediterra S.A. και την ανάπτυξη του δικτύου καταστημάτων mastihashop, η τσίγλα ΕΛΜΑ classic το 2011 απέσπασε το βραβείο ανώτερης

ρακιανά πρόσωπα των γυναικών και των αντρών καθώς προχωρούν στα χρόνια καταγράφουν οι φωτογραφίες που εκτίθενται στο Μουσείο Μαστίχας που εγκαινιάστηκε φέτος τον Ιούνιο. Ένα έργο της Τράπεζας Πειραιώς, αντίστοιχο έχουμε το Μουσείο Ελιάς στη Σπάρτη, πολύ πιο μεγάλο και εντυπωσιακό με απέραντα συγκινητικά εκθέματα από φωτογραφικό υλικό, προβολές και τον ιστορικό εξοπλισμό που χρησιμοποιούνταν για την κατεργασία της μαστίχας. Με χώρους έκθεσης και πώλησης των προϊόντων, αίθουσα συνεδρίων και αναψυκτήριο. Ένα κτήριο στην πλαγιά δίπλα στο Πυργί, ανάμεσα στα μαστιχόδεντρα, απόλυτα ενσωματωμένο στο περιβάλλον.

Επίλογος

Οφείλω να ομολογήσω ότι η δραστηριότητα των μαστιχοπαραγωγών και της Ένωσης τους φέρνουν μια αισιοδοξία στη σημερινή Ελλάδα της «μη ανάπτυξης». Υπάρχουν κάποιοι που το παλεύουν. Θα μου πει κάποιος μα τι μας λες τώρα; ένα νησί σαν τη Χίο στο σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης, απ' όπου πέρασαν πολλές κουλτούρες και γονίδια, που άπλωσε τα παιδιά της, καπεταναίους, έμπορους, εφοπλιστές, επιχειρηματίες σ' όλο τον κόσμο, και που κάθε χρόνο επέστρεφαν στον Κάμπο, το διατηρητέο χωριό με τα εσπεριδοειδή, για να φιλοξενήσουν τους συνεργάτες τους στα αρχοντικά τους και να κλείσουν συμφωνίες, πώς να συγκριθεί μαζί μας.

Δε λέω, αλλά δε βλέπεις να βλέπουμε πώς σκέφτονται και ενεργούν κι οι άλλοι.

Εξάλλου ένα μπουκάλι λικέρ μαστίχας Χίου δεν έλειπε από κανένα σπίτι στο Καστόρι. Εμάς, παιδιά, η γιαγιά μας μάς κερνούσε κρυφά από τη μητέρα μας και ήταν τόσο αρωματικό, που μέχρι σήμερα είναι το αγαπημένο μου ποτό.

✓ Όταν γράφτηκε αυτό το άρθρο δεν είχε γίνει η καταστροφή των μαστιχόδεντρων από τη φωτιά στη Χίο. Η ευημερία του αγρότη εξαρτάται από τα φυσικά φαινόμενα. Ευχόμαστε η γη να χαρίσει ξανά τα μύρα της στα μαστιχοχώρια γρήγορα.

γεύσης – superior taste award από το έγκυρο International Taste and Quality Institute (ITQI) και πάει λέγοντας..

Το Μουσείο

Η μαστίχα συλλέγεται με τα χέρια και καθαρίζεται με υπομονή από τα χόματα και τα φύλλα. Τα ξε-

Από το Καστόρι στις συνεδριάσεις του Κογκρέσου

Συνέντευξη του Τάκη Κ. Μουτή στον Γ. Λαγανά

Συνεχίζοντας τις συνεντεύξεις από πατριώτες μας ξενιτεμένους σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης σε αυτό το τεύχος του «Πολυδέυκη» φιλοξενούμε τον Τάκη τον Μουτή από την Αμερική. Έφυγε με το τελευταίο κύμα της μετανάστευσης, δούλεψε και σπούδασε νομικά στην Αμερική και είναι ένας πετυχημένος δικηγόρος. Είχα χρόνια να τον δω, κοντά τριάντα. Δέχτηκε με χαρά να μου δώσει συνέντευξη, που το μεγαλύτερο μέρος της μου το αφηγήθηκε σε μια πεζοπορία στο μονοπάτι της «Τίκλας», με το χωριό στα πόδια μας, από εκεί είναι και οι φωτογραφίες.

Γ. Λαγανάς

1. Ξέρω πως εσύ και η οικογένειά σου είσατε από το τελευταίο κύμα μετανάστευσης στην Αμερική. Πώς βρεθήκατε εκεί;

Έχεις δίκιο. Νομίζω ότι μετά από το 1971 (η χρονιά που φύγαμε) η μετανάστευση άρχισε να ελαττώνεται. Η απόφαση

των γονιών μου να μεταναστεύσουμε είχε παρθεί 2-3 χρόνια νωρίτερα. Λοιπόν, κάπου στο 1968 οι γονείς μου ζήτησαν από τους θείους μου, Κώστα και Μαριγώ Λιναρδάκη, να μας κάνουν πρόσκληση διότι γινόταν μόνον από άτομο πρώτου βαθμού συγγένειας (ο πατέρας μου και η Μαριγώ ήταν αδέρφια - το γένος Πανάγου και Χαρίκλειας Μουτή). Οι θείοι πράγματι, όχι μόνο μας έκαναν την πρόσκληση αλλά μαζί με τα παιδιά τους μας “στήριξαν” στα πρώτα δύσκολα χρόνια της Αμερικής.

2. Πώς ήταν οι συνθήκες ζωής για σένα και την οικογένειά σου εκεί;

Αρχικά οι συνθήκες στο Asbury Park του New Jersey ήταν δύσκολες αλλά όχι άσχημες. Δύσκολες περισσότερο για τους γονείς μου, διότι δεν γνωρίζανε, όπως εγώ και τα αδέρφια μου τη γλώσσα και ήταν διαφορετικός ο τρόπος ζωής. Εγώ και τα αδέρφια μου σχετικά γρήγορα μάθαμε τη γλώσσα και συνηθίσαμε τον Αμερικάνικο τρόπο ζωής. Αλλά οι συνθήκες δεν ήταν καθόλου

άσχημες. Πάλι χάριν της αγάπης και της απεριόριστης υποστήριξης από την οικογένεια του θείου μου Κώστα Λιναρδάκη οι δυσκολίες ξεπεράστηκαν γρήγορα. Εδώ θέλω να τονίσω την ευγνωμοσύνη που οι γονείς και τα αδέρφια μου αισθάνονταν και αισθανόμαστε, για την υποστήριξη αυτών των συγγενών.

3. Στην εκεί παροικία δραστηριοποιήθηκε ενεργά μέσα από Συλλόγους, για πες μας λίγα λόγια για τη δράση σου.

Ο Καστανιώτικος σύλλογος ήταν η αρχή. Λίγες εβδομάδες από την άφιξή μας στις ΗΠΑ, και για πολλά χρόνια μετά, πήγαινα στις συνεδριάσεις του συλλόγου, τους χορούς και τις εκδρομές που διοργάνωνε ο σύλλογος. Εκεί συναντούσα ανθρώπους που γνώριζα από το χωριό (σαν παιδί της αγοράς) αλλά και συγχωριανούς που τους είχα ακουστά.

Στο πρώτο πανεπιστήμιο στη Φιλαδέλφεια, για τέσσερα χρόνια ασχολήθηκα με τον Ελληνορθόδοξο σύλλογο που ιδρύσαμε με άλλους Έλληνες συμφοιτητές μου. Η πρώτη μας δραστηριότητα πέρα από τη συνεργασία με την ελληνορθόδοξη εκκλησία

της περιοχής της Φιλαδέλφειας, ήταν η εκπομπή με άλλους συμφοιτητές, ενός εβδομαδιαίου ραδιοφωνικού προγράμματος από τον ραδιοφωνικό σταθμό του πανεπιστημίου. Αργότερα αυτό το πρόγραμμα εξελίχθηκε σε έναν μεγάλο ραδιοφωνικό σταθμό, επί εικοσιτετραώρου βάσεως, που κάλυπτε όλη τη μητροπολιτική περιοχή της Φιλαδέλφειας για πολλά χρόνια. Αν θυμάμαι καλά

το 1977 ο σύλλογός μας οργάνωσε μία μεγάλη συναυλία με τη Νάνα Μούσχουρη στο αρχαιότερο θέατρο της Φιλαδέλφειας. Τα έσοδα της συναυλίας διατέθηκαν για τη διατήρηση των μαρμάρων της Ακρόπολης.

Κατά τη διάρκεια των μετα-

πτυχιακών μου σπουδών στην Ουάσινγκτον και για οκτώ μήνες, εργάστηκα εθελοντικά στο Αμερικανικό εμπορικό επιμελητήριο και συγκεκριμένα στο τμήμα του λόμπι. Εκεί παρακολουθούσα συνεδριάσεις στο Κογκρέσο και συγκεντρώναμε πληροφορίες, βάσει των οποίων οι ειδικοί εμπειρογνώμονες βαθμολογούσαν τους γερουσιαστές και αντιπροσώπους της Βουλής, κατά πόσον φιλελεύθεροι ή συντηρητικοί ήταν στις πολιτικές τους θέσεις. Αυτή η εργα-

“Αρχικά οι συνθήκες στο Asbury Park του New Jersey ήταν δύσκολες αλλά όχι άσχημες. Δύσκολες περισσότερο για τους γονείς μου διότι δεν γνωρίζανε τη γλώσσα”

Αγάπησα, με την πάροδο του χρόνου, το “μεγάλο σχολείο του χωριού”. Τα καφενεία του Αρφάνη, της Ζαχαριούς, του Μπασκουρέλου και του Λαζαρίδη

σία πραγματικά με βοήθησε αργότερα στο να εργαστώ εθελοντικά στους προεκλογικούς αγώνες ενός γερουσιαστή για την Πολιτεία του New Jersey και αργότερα στην προεκλογική εκστρατεία του Δουκάκη στο New Jersey. Στην αρχή της δικηγορικής μου καριέρας συνεργάστηκα με άλλους συναδέλφους Ελληνοαμερικάνους και ιδρύσαμε τον Ελληνοαμερικανικό δικηγορικό σύλλογο στο New Jersey και Pennsylvania όπου και συνεχίζω να είμαι ενεργό μέλος. Πρόσθετα συμμετείχα στην ίδρυση του Ελληνοαμερικανικού εμπορικού επιμελητηρίου που καλύπτει το New Jersey και Pennsylvania.

στηκα με την ιδιότητα του νομικού συμβούλου και προέδρου μίας ποδοσφαιρικής επαγγελματικής ομάδας που είχα με τον Γιώργο τον αδερφό μου και άλλους φίλους Ελληνοαμερικάνους. Αργότερα διετέλεσα νομικός σύμβουλος της Ελληνοαμερικανικής ΕΠΟ και συνέχισα πρόεδρος της για τρία χρόνια. Ως πρόεδρος της ΕΠΟ έγινα μέλος της Αμερικανικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας στην επιτροπή οργάνωσης του παγκόσμιου κυπέλλου για τα παιχνίδια που έγιναν στην περιοχή της New York και New Jersey το 1994. Τέλος για μερικά χρόνια ήμουν ενεργό μέλος σε έναν φιλαν-

Φυσικά συνεχίζω να είμαι ενεργό μέλος και στους δύο συλλόγους Φυσιολογικά, για τουλάχιστον επτά χρόνια (έως το παγκόσμιο κύπελλο που έγινε στην Αμερική-1994) συνεργάστηκα με την ΕΠΟ Αμερικής. Αρχικά εργά-

θρωπικό σύλλογο που βοηθούσε και βοηθά Ελληνόπουλα που έρχονται στην περιοχή της Νέας Υόρκης για θεραπεία της επάρατης νόσου. Μάλιστα αν θυμάμαι καλά το 1996 οργανώσαμε μία μεγάλη συναυλία για ενίσχυση αυτού του φιλανθρωπικού έργου,

στο Madison Square Garden- το μεγαλύτερο κλειστό γήπεδο της Νέας Υόρκης - με τους Νταλάρα, Αρβανιτάκη, Α. Ιωαννίδη, Παπακωνσταντίνου και Λαζόπουλο. Εγώ είχα αναλάβει το νομικό έργο της οργανωτικής επιτροπής για τη συναυλία.

4. Η πατρίδα μας σήμερα βιώνει μια μεγάλη κρίση πώς τη βιώνετε εσείς στην ξενιτιά.

Η σημερινή κρίση για εμένα προσωπικά αλλά και πολλούς φίλους και συναδέλφους είναι μία καθημερινή απασχόληση. Παρακολουθώ καθημερινά τα τεκταινόμενα από τα Ελληνικά και Αμερικανικά μέσα ενημέρωσης. Οι συζητήσεις και αναλύσεις των γεγονότων γίνονται σε συχνή αν όχι καθημερινή βάση με φίλους και συμπατριώτες από τον πανεπιστημιακό και εμπορικό χώρο. Φυσικά, η συχνή επαφή με την Ελλάδα με φέρνει «πρόσωπο με πρόσωπο» με τη σημερινή κατάσταση.

5. Ξέρω ότι επισκέπτεσαι τακτικά το χωριό μας πώς το βλέπεις μες στο πέραςμα του χρόνου;

Πέρα από ότι το χωριό έχει ερημώσει, δεν έχω αισθανθεί και μεγάλες αλλαγές. Παραμένει ένα πανέμορφο χωριό που μου το επιβεβαιώνουν καθημερινά οι φίλοι μου που το επισκέπτονται ή από φωτογραφίες που τους δείχνω.

6. Τι νομίζεις ότι πρέπει να γίνει για να προοδεύσει ο τόπος μας και να ξεπεράσει τη σημερινή κρίση;

Δύσκολη ερώτηση. Όχι διότι δεν έχω γνώμη. Αλλά θεωρώ ότι τη στιγμή που δεν ζω και δραστηριοποιούμαι στην Ελλάδα, δεν είμαι σε θέση να πω τι πρέπει να γίνει για να καλυτερεύσει η οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα ή να κριτικάρω πρόσωπα και καταστάσεις. Η απάντησης μου είναι πιο γενική. Η οικονομική ανάπτυξη και ευημερία σε κάθε κράτος στηρίζεται στους εξής πυλώνες:

Α. Ένα σωστό μορφωτικό σύστημα που προετοιμάζει τους μελλοντικούς πολίτες της χώρας να γίνουν παραγωγικά, νομοταγή και υπεύθυνα μέλη της κοινωνίας.

Β. Ένα γραφειοκρατικό σύστημα που βοηθά στην ομαλή, αποτελεσματική και διάφανη επιχειρηματική και κοινωνική ροή των πραγμάτων σε καθημερινή βάση.

Γ. Ένα νομικό σύστημα που εξασφαλίζει τα παραπάνω με αυστηρό και δίκαιο τρόπο.

Δ. Ένα δίκτυο υποδομών που προσφέρει τη δυνατότητα του επιχειρείν.

7. Τι αγάπες και νοσταλγίες από το χωριό μας;

Αγάπησα, με την πάροδο του χρόνου, το “μεγάλο σχολείο του χωριού.” Που πέρα από τα θρανία του Δημοτικού και Γυμνασίου, πήρα μαθήματα ζωής κρυφακούγοντας της συζητήσεις των μεγάλων στα τραπέζια του Αρφάνη,

“Λύσεις σε οικονομικά, κοινωνικά, και πολιτικά ζητήματα μιας χώρας, ξεκινούν από την λύση των κοινών προβλημάτων μιας μικρής γειτονιάς”

της Ζαχαριούς, του Μπασκουρέλου και του Λαζαρίδη. Και τις ατελείωτες βόλτες και συζητήσεις, πάνω κάτω στην αγορά με τους συνομήλικους και μη, φίλους μου. Πάντα κάτω από το αυστηρό μάτι των μεγαλύτερων (συγγενών και μη).

Εεε!!! Τι να νοσταλγήσω; Πρώτον, μερίμνησα να «κουβαλώ» το χωριό μαζί μου. Δεύτερον, κάθε λίγο και λιγάκι είμαι εκεί.

8. Τι μήνυμα στέλνεις στους πατριώτες μας, όπου και να βρίσκονται και σε διαβάζουν τώρα;

Για τους ξενιτεμένους συγχωριανούς το μήνυμά μου είναι στο ποίημα του Βρεττάκου «Η Μικρή Σου Πόλη».

Για αυτούς που μένουν στο χωριό, ένα Αμερικάνικο γνωμικό (σε ελεύθερη μετάφραση): «Λύσεις σε οικονομικά, κοινωνικά, και πολιτικά ζητήματα μιας χώρας, ξεκινούν από τη λύση των κοινών προβλημάτων μιας μικρής γειτονιάς, όπου οι γείτονες δουλεύουν για το κοινό συμφέρον».

Η θυσία του Πρινοκοκκά

“Η θυσία του Πρινοκοκκά και των συμπολεμιστών του είναι μια σελίδα της τοπικής μας ιστορίας και χρέος έχουμε να τη συντηρούμε στη μνήμη μας για να αντλούμε θάρρος και αισιοδοξία γι αυτά που μας συμβαίνουν σήμερα”

Η Αγία Τριάδα, όπως είναι σήμερα. Στο λόφο αυτό, σύμφωνα με προφορική παράδοση, ο Μωάμεθ αλώνισε τα γυναικόπαιδα του Καστρίου.

«Αυτό το προσευχητάριο-μνημόνιο που σου στέλνω, το έστειλα σε όλες τις εφημερίδες, δεξιές, κεντρώες και αριστερές, που λένε ότι πιστεύουν στην Ελλάδα. Καμιά μέχρι τώρα δεν το έλαβε υπόψη της. Έτσι χάνονται οι καλές προσπάθειες και ιδέες... Ασχολούνται συνήθως με άλλα. Τέτοια μνημόνια έστειλα στον Νομάρχη, στον Δεσπότη, στην Κοινότητα Καστορείου και στον Ιερέα του Καστρίου. Είχα φοβηθεί μήπως διακοπεί η συνέχεια της εορτής, έως ότου οι περίφημοι υπάλληλοι της Κοινοτήτάς μας διατυπώσουν τη σχετική απόφαση για να την εγκρίνει ο κ. Νομάρχης και να διαιωνισθεί έτσι το μνημόσυνο, που θα αποτελέσει ιστορικό σταθμό προβολής της ιστορικής περιοχής μας. Και, όπως μου είπαν τηλεφωνικώς από την Κοινότητα Καστορείου, θα τελέσουν το μνημόσυνο. Το θέμα όμως είναι άλλο. Πώς θα στρέψουμε την ελληνική και ιδιαίτερα τη λακωνική ευγνωμοσύνη προς το Καστρί της Θυσίας και του Ολοκαυτώματος! Και ας θυμούνται οι νεότεροι ότι η γιορτή αυτή για τους 300-400 νέους Λακεδαιμονίους του Καστριτζίου οφείλεται αποκλειστικά στην έφεσή μου και η επιγραφή που σκαλίστηκε στο εκεί μνημείο είναι δική μου. ...»

Απόσπασμα από επιστολή του Δ. Καλλιάνη στον αγαπητό κ. Γιάννη Ρεζίνη.

Η επιστολή αυτή είναι γραμμένη τον Ιούνιο του 1975 και διαπιστώνουμε ότι αυτό που φοβόταν συνέβη. Οι εκδηλώσεις μνήμης για τον Πρινοκοκκά και τους 300 συμπολεμιστές του δεν πραγματοποιούνται πια. Είναι βέβαιο ότι τα παιδιά μας δεν γνωρίζουν την ιστορία της περιοχής μας. Επιβάλλεται εμείς οι μεγάλοι να τους τη διδάξουμε, γιατί η γνώση του παρελθόντος είναι δύναμη κινητήρια η οποία προκαλεί δράση για ένα καλύτερο μέλλον. Ιδιαίτερα σήμερα οι νέοι μας έχουν ανάγκη από πρότυπα θυσίας και αγώνα για τα μεγάλα ιδανικά. Και ο Πρινοκοκκάς στο Καστρί στέκεται αιώνιο σύμβολο αυτοθυσίας.

«Πάνω στο χώμα το δικό σου λέμε τ' όνομά μας.

Πάνω στο χώμα το δικό σου σχεδιάζουμε τους κήπους και τις πολιτείες μας.

Πάνω στο χώμα σου Είμαστε. Έχουμε πατρίδα».

Νικηφόρου Βρεττάκου

Είχαν περάσει επτά χρόνια από την άλωση της Κωνσταντινούπολης, όταν το 1460 ο Μεχμέτ Β εκμεταλλευόμενος τις έριδες των αδελφών Δημητρίου και Θωμά Παλαιολόγων (αδελφών του τελευταίου αυτοκράτορα Κωνσταντίνου), αποφάσισε να εκστρατεύσει εναντίον τους. Η εκστρατεία αυτή περιγράφεται από

τους ιστορικούς της Άλωσης Γεώργιο Φραντζή, Λαόνικο Χαλκοκονδύλη, Μιχαήλ Κριτόβουλο και Μιχαήλ Δούκα. Στο Καστρί Λακεδαιμόνως οι δύο δεσπότες προσπάθησαν το χειμώνα του 1459/1460 να συμβιβαστούν δίνοντας όρκους ειρήνης ενώπιον του αρχιερατικού σάκου του μητροπολίτη Λακεδαιμονίας. (κατά την παράδοση αυτό έγινε στο Μετόχι Καστρίου). Οι πολιτικές διαφορές όμως ανάμεσα στ' αδέρφια ήταν ανυπερέβλητες και η εμφύλια διαμάχη ξανάρχισε. Έτσι ο Μωάμεθ ο Πορθητής αποφάσισε τον Μάιο του 1460 να επέμβει στρατιωτικά στον Μοριά. Τα οθωμανικά στρατεύματα-ιππικό και πεζικό έφθασαν στη Λακεδαίμονα και πολιορκήσαν την πρωτεύουσα του Δεσποτάτου, τον Μυστρά, τον οποίο και κατέλαβαν χωρίς καμία αντίσταση καθώς ο Δημήτριος είχε ήδη συμφωνήσει να παραδώσει την ηγεμονία του και την κόρη του στο Σουλτάνο παίρνοντας για αντάλλαγμα ορισμένα νησιά του Αιγαίου. Η ελληνική κυριαρχία στον Μυστρά είχε τελειώσει. (29/30 Μαΐου 1460). Στη συνέχεια ο Μεχμέτ Β προέλασε στα οχυρά της Βορδόνιας και του Καστρίου. Το οχυρό της Βορδόνιας είχε εγκαταλειφθεί από τους άρχοντες, ενώ το Καστρί αντιστάθηκε στην πολιορκία των Οθωμανών. Ο ιστορικός Κριτόβουλος αναφέρεται εκτενώς στην πολιορκία του Καστρίου και στη φυσική και τεχνητή οχύρωση με τριπλό τείχος του οικισμού «τριπλό τείχος». Αναφέρει ακόμη τους τετρακόσιους «άν-

δρες λογάδες» (εκλεκτούς), οι οποίοι «ου παρεδέξαντο τους λόγους του βασιλέως, αλλά κλείσαντες τας πύλας εκατέρησαν». Οι Οθωμανοί εισβάλλοντας στο πρώτο και δεύτερο τείχος του οικισμού σκότωσαν πολλούς και περιόρισαν τη φρουρά στο εσωτερικό της ακρόπολης. Η έλλειψη νερού και τροφίμων εξάντλησε τους υπερασπιστές του κάστρου και τους ανάγκασε να παραδοθούν. Ο σουλτάνος «εκέλευσεν αποσφαγήναι πάντας ευθύς, όσοι περιλειφθήσαν τω πολέμω, τριακοσίους όντας, παίδας δε και γυναίκας ηνδραποδίσασατο, την δε πολίχνην κατέσκαψε». Ο ιστορικός Φραντζής αναφέρει ότι μετά την παράδοση των πολιορκημένων ο σουλτάνος άλλους εκαρτόμησε, άλλους επαλούκωσε, τον δε άρχοντα Πρινοκοκκά έγδαρα ζωτανό. Στο λόφο της Αγίας Τριάδος, λέγεται, αλώνισε με το ιππικό του τα παιδιά του χωριού και μόνο ένα ξέφυγε και το ονόμασαν Χαρόπουλο. Η θυσία του Πρινοκοκκά και των συμπολεμιστών του είναι μια σελίδα της τοπικής μας ιστορίας και χρέος έχουμε να τη συντηρούμε στη μνήμη μας για να αντλούμε θάρρος και αισιοδοξία γι αυτά που μας συμβαίνουν σήμερα.

Βαρβάρα Κεμερίδου.

Πηγές:

Νεκτάριου Σκάγκου, Αρχαιολόγου-Μ.Α., αποσπάσματα από το άρθρο του: *Η εκστρατεία των Οθωμανών στον Μοριά το 1460. Η προέλαση στη Βόρεια Λακεδαίμονα.*

Δ. Καλλιάνη, επιστολή.

Φ. Κόντογλου, *Ο Καστρολόγος.*

...δώδεκα μύλοι αλέθουν...

“-Αχ, μυλωνά μου,
άλεσε το άλεσμά μου.
-Δεν έχω καιρό,
δεν έχω νερό
πάρε το άλεσμά σου
και σύρε στο καλό”

Ο Αϊ-Μάμας σε φωτογραφία του Γ. Λάττα από το 1932: Διακρίνεται ο μύλος με την κρέμαση και το υδροκίνητο λιοτρίβι.

Στην Καστανιά οι μύλοι που υπήρχαν ήταν:

Οι μύλοι που δούλευαν από την πηγή του Αϊ-Γιάννη:

1. Του Παρασκευόπουλου κοντά στην πηγή του Αϊ-Γιάννη.
2. Ο μύλος των Γιάννη Κουτρομπή και Γεωργίου Τζελέπη κοντά στη γέφυρα. Σήμερα από τον μύλο του Τζελέπη υπάρχουν τα χαλάσματα. Τον νερόμυλο τον δούλευε μία βδομάδα ο ένας μία ο άλλος. Από τη χούρχουλη του μύλου του Τζελέπη έπαιρνε το νερό και δούλευε ο μύλος του Γιαννακιά που ήταν περίπου εκατό μέτρα πιο κάτω.
3. Ο μύλος του Γιαννακιά, ήταν κτισμένος κοντά στο πόδι της γέφυρας. Τον μύλο αυτόν τον πήρε το ποτάμι με την μεγάλη κατεβασιά και το μόνο που είχε μείνει ήταν μια μικρή γωνία από το κτίριο του μύλου, που φαινόταν και που πέρναγε από πάνω της το ποτάμι.
- Ο Γιαννακιάς είχε έναν πασπαλιάρη, δηλαδή βοηθό, και έμενε τους καλοκαιρινούς μήνες μέσα στον μύλο.

Ο πασπαλιάρης τη νύχτα πήγαινε στο κήπο της Δεσποίνης και της έκλεβε τα αγγούρια. Μετά από δύο τρεις μέρες που τον είδε η Δεσποίνη του είπε: -Κερατά Τσαγγούρη, πάλι πήγες για αγγούρι.

4. Ο επόμενος στη σειρά είναι του Γαρυφάλη. Ήταν παλιά του Σκαρλατίνη Στράτη και τον αγόρασε ο πατέρας του Γιάννη Γαρυφάλη, από την Αμερική. Ο μύλος υπάρχει. Έχει δύο περιβολάκια και μια

πελώρια πλατάνα στην αυλή.

5. Πιο κάτω ήταν του Τζωρτζάκη. Τον μύλο τον πήρε το ποτάμι με την κατεβασιά. Λέγανε πως μαζί με τον μύλο πήρε και το μυλωνόπουλο που ήταν μέσα και πως το βρήκαν στον Ευρώτα, στα Παλιούρια.

Από το νερό του Αγίου Μάμα δούλευαν οι μύλοι:

1. Ο μύλος του Καλλιάνη που είχε και νεροτριβή (εκεί ήταν και λιτρουβιό). Ο μύλος ήταν του μοναστηριού και τον αγόρασε ο Καλλιάνης. Τον νοίκιαζε για πολλά χρόνια στον Γεώργιο Μενίδη. Σήμερα είναι των κληρονόμων Καλλιάνη.
2. Του Μήτσου του Κουτρομπή που είχε και νεροτριβή. Το νερό το έπαιρνε από την νεροτριβή του πρώτου μύλου, του μοναστηριού, με κανάλη και το πέρναγε απέναντι στο μυλαύλακο του κάτω μύλου.
3. Στα Καρακλέικα κοντά στον Αγιο-Θανάση υπήρχε ο μύλος της Γιωργαντωνούς. Σήμερα υπάρχει ακόμα η κρέμαση του μύλου.
4. Στου Καίτσα ήταν ο μύλος του Τζωρτζάκη. Σήμερα την τοποθεσία την λένε «Κρέμαση» και φαίνονται ακόμη τα τοιχία της κρέμασης. Από το νερό του Αγίου Μάμα ποτιζόταν ένα μέρος του κάμπου και μετά το νερό πήγαινε στο αυλάκι για να αλέθει ο μύλος. Τα χωράφια που δεν ποτιζόνταν τα είπαν Ξηροκάμπια. Κάποτε διαμαρτυρήθηκαν οι ξηροκαμπίτες και δέχτηκε ο Τζωρτζάκης να κόψει το νερό από το μύλο για να ποτίζουν τα χωρά-

φια τους και ζήτησε να έχει δικαίωμα να ποτίζει κανονικά ένα μικρό κομμάτι από το μεγάλο του χωράφι, το οποίο δικαίωμα έχει έως σήμερα.

5. Μύλος ήταν και στα Σερβείκα που άλεθε μέχρι τελευταία.

6. Στην Γκούρνιζα υπήρχε ο μύλος του Ξιάρχου, που ήταν χειμωνιάτικος, άλεθε όσο είχε νερό η Γκούρνιζα.

7. Στα Τρία Αυλάκια, πιο πάνω από το προσκυνητάρι του Αγίου Νεκταρίου, ήταν ο μύλος του Αλέξη Πάντου.

Δούλευε από το νερό του Πισαγιάννη. Τον λέγανε ο μύλος του Αλεβιζου από τον θόρυβο του λιθαριού, γιατί όπως δούλευε έκανε, αλεβίζ, αλεβίζ...

Αφήγηση: Ξυδιάς Παναγιώτης

ΣΗΜ: α) "Μεγαλύτερη τεχνολογική πρόοδος σημειώθηκε τον Μεσαίωνα στη Δύση, παρά σε ολόκληρη την ιστορική πορεία της Ελλάδας και της Ρώμης. Τριπλοκαλλιέργειες, νέο είδος περιλαίμιου που εξυπηρετούσε καλύτερα τις μεταφορές και το όργωμα, επιινόηση του πέταλου για τα ευαίσθητα πόδια των αλόγων και τέλος κατασκευή ανεμόμυλων και νερόμυλων. Στη Μεσαιωνική Ευρώπη, στις ακριτικές περιοχές όπου δεν

υπήρχαν δούλοι αλλά απαιτούνταν δουλειά, οι νερόμυλοι κατασκευάζονταν ο ένας μετά τον άλλο. Έτσι η υδάτινη ενέργεια χρησιμοποιήθηκε στη θέση της μυικής δύναμης, για να αλέθουν δημητριακά, να πριονίζουν ξύλα, κ.λπ".

Από την «Ιστορία του ανθρωπίνου γένους» του Λ. Σταυριανού, της Α' Λυκείου, 1986.

β) Η αφήγηση του κ. Παναγιώτη Ξυ-

διά έρχεται και κουμπώνει με την αφήγηση του Γ. Αντωνάκη στη σελ. 6: «Την 26^η Σεπτεμβρίου 1904 έβρεξε ραγδαίως, ώστε παρέ-

συρε και τον υδρόμυλο Τζωρτζοπαναγιωτοπούλων. Την 2^η Νοεμβρίου εχιόνισεν ενταύθα μέχρι παλάμης».

γ) Οι μύλοι που δούλευαν περιστασιακά και με λίγο νερό λέγονταν **κουτσομύλια**: Υπάρχει τοποθεσία Κουτσομύλια και αναφέρεται μεταξύ άλλων σε αίτηση του Δημ. Δημητρακάκη προς το Δημόσιο για παραχώρηση περιοχής προς δημιουργία μεταλλείων (Ηχώ του Ταυγέτου, 1873).

δ) Στο προηγούμενο τεύχος 31 σελ. 16, 2^η στήλη γράφθηκε από λάθος, 1988-99. Το ορθό είναι: «...ανέλαβα εγώ ο Β. Μενίδης και τον κράτησα μέχρι το 1998-99».

Θεοδώρα Δαρειώτη-Πελεκάνου

Η Ογδότη του '50

Θυμάμαι κάτω από πόσο άσχημες συνθήκες και πόσες στερήσεις τα παιδιά της δικής μου γενιάς μάθανε δυο αράδες γράμματα και πόσο τυχερά είναι τα σημερινά παιδιά που είναι στα σπίτια τους.

Τότε τα παιδιά που τελείωναν το Δημοτικό και ήθελαν να συνεχίσουν έπρεπε να πάνε στο Γυμνάσιο της Σπάρτης.

Βρισκόμαστε στην καρδιά του Εμφύλιου και δεν λειτουργούσε τίποτα!

Λεωφορεία δεν υπήρχαν, πηγαίναμε λοιπόν στη Σπάρτη με τα πόδια ή με τα γαϊδουράκια και νοικιάζαμε ένα δωμάτιο και το ενοίκιο πληρώνόταν με λάδι. Τις περισσότερες φορές μέναμε δύο κορίτσια μαζί και μοιραζόμασταν το ενοίκιο και στα σπίτια μας πηγαίναμε μόνο στις διακοπές.

Τότε το Γυμνάσιο ήταν οκτατάξιο και ήταν Αρρένων και Θηλέων. Το Θηλέων στεγαζόταν σε ένα υπέροχο νεοκλασικό κτήριο, την Επαγγελματική σχολή, με μαρμαρινές σκάλες και ξύλινη κουρπαστή, είχε μεγάλες αίθουσες με πολλά παράθυρα, δω-

ρεά του Γρηγορίου και της Αικατερίνης Γρηγορίου που έκτισαν και το σανατόριο της Σπάρτης όπου πολύς κόσμος είχε θεραπευτεί από φυματίωση. Τώρα εκεί λειτουργεί το ωραιότατο Νοσοκομείο Σπάρτης.

Το Γυμνάσιο Αρρένων είναι ένα νεότερο κτήριο ακριβώς απέναντι.

Εκείνη την εποχή ήταν υποχρεωτική η μαύρη ποδιά με άσπρο γιακά και έναν αριθμό κεντημένο στην ποδιά με άσπρη κλωστή, τα μαλλιά δυο κοτσίδες δεμένες πίσω.

Απαγορευόταν δε κάθε επαφή με τα αγόρια, οι δυο γυμνασιάρχες είχαν συνεννοηθεί και όταν σχόλαγε το Θηλέων έπρεπε να είχαμε φτάσει μέχρι την πλατεία για να σχολάσει το Αρρένων.

Οι καθηγητές ήταν πολύ αυστηροί και απρόσιτοι. Μόνο ο Διαπέρδος, επειδή ήταν από τα Σερβείκα, μας χαμογελούσε καμιά φορά.

Τις Εθνικές Επετείους τις γιορτάζαμε με μεγάλη επισημότητα!

Μετά την παρέλαση - ενώπιον των επισήμων - το απόγευμα γινόταν χορός στην

πλατεία. Έπαιζε η ορχήστρα που διηύθυνε ο καθηγητής Μουσικής Μιχάλης Μαχαίρας και χόρευε όλο το Γυμνάσιο χορούς από όλη την Ελλάδα.

Οι επίσημοι παρακολουθούσαν από τον εξώστη του Δημαρχείου και γύρω τα μπαλκόνια ήταν γεμάτα κόσμο. Ήταν πολύ συγκινητικά!

...Φτάσαμε στον Ιούνιο του 1950 και γράφαμε το τελευταίο μάθημα απολυτηρίων εξετάσεων και τότε έγινε κάτι που το θυμάμαι με ντροπή! Μερικές συμμαθήτριες αφού τελείωσαν το γράψιμο και βγήκαν στο προαύλιο έσπασαν τα μελανοδοχεία στον τοίχο του κτηρίου, ο γυμνασιάρχης βγήκε στο παράθυρο και κάλεσε όλη την 8η επάνω. Μας περίμενε με αυστηρό ύφος και μας είπε τα εξής: «Τόσο κακό σας έκανε αυτό το κτήριο και το εκδικείσθε με αυτό τον τρόπο; Να θυμάστε, όποιον δρόμο και αν ακολουθήσετε αυτά τα χρόνια θα είναι τα καλύτερα της ζωής σας γιατί ήταν ξένοιαστα.» πόσο δίκιο είχε!

Έτσι άσχημα τελείωσε η 8η του '50!

Πέρασαν 50 χρόνια και το 2000 με ειδοποιούν ότι θα συναντηθούμε η 8η των Αρρένων και η 8η των Θηλέων στο Γυμνάσιο των Αρρένων (η Επαγγελματική είχε δυστυχώς κατεδαφιστεί). Συναντηθήκαμε στο Γυμνάσιο και μετά σε ένα κέντρο στον Αϊ-Γιάννη. Η συγκίνηση πολύ μεγάλη! Οι συμμαθήτριες με αρκετή προσπάθεια γνωριστήκαμε, τα αγόρια, αφού δεν τα είχαμε δει ποτέ, όση προσπάθεια και να καταβάλαμε δεν γνωρίζαμε κανέναν.

Σε αυτή τη συγκέντρωση θυμηθήκαμε πολλά, όπως το κυνηγητό των καθηγητών στους δρόμους μήπως βρουν καμιά μαθήτρια να κυκλοφορεί τη νύχτα, το πόσες οκάδες τραχανά και χυλοπίτες φάγαμε, το διαπεραστικό κρύο της Σπάρτης που προσπαθούσαμε να ζεσταθούμε με το μαγκάλι με κάρβουνα ή πυρήνα!

Θυμηθήκαμε και άλλα πολύ άγρια και θλιβερά γεγονότα που ζήσαμε και ευχηθήκαμε να είμαστε εμείς η τελευταία γενιά που ζήσαμε τέτοιες καταστάσεις.

Γεωργία Ξενόγιαννη - Κορζή

Όταν “έσπασε” ο Κάρδαρης...

“Το βουνό τα παλιά τα χρόνια ήτανε ίσιο, δεν είχε αυτές τις χαράδρες που βλέπετε. Μια χρονιά της Παναΐας της Μισοσπορίτισσας μια νύφη είπε στην πεθερά της ότι ανήμερα της Παναΐας της Μισοσπορίτισσας θα πήγαινε να μάσει ελιές. -Νύφη, δεν κάνει Παναΐας της Μισοσπορίτισσας να πας να μάσεις ελιές, της λέει η πεθερά. -Τι λες, δε σ’ ακώ Την άλλη μέρα που ήθελε να πάει να μάσει ελιές, σκοτείδιασε. -Δεν πάω, μητέρα της λέει θα ‘ρθει πολύ νερό.

Καμιά φορά εμπουμπούνισε, επλημμύρισε ο τόπος νερό. Ε, τότε σπάει ο Κάρδαρης (παραπόταμος του Ευρώτα), εγούρνιασε πάνω στο βουνό το νερό, επήγανε ξύλα στα χαντάκια, δίνει μια και σπάει ο Κάρδαρης εντού και βγήκανε οι πέτρες στον Καστανιώτη παραπόταμο του Ευρώτα και σήκωσε τις κληματαριές ανήμερα της Παναΐας της Μισοσπορίτισσας”.
(Το γεγονός το αφηγήθηκε η Ελένη Τζαμούρη το 1972 στη Φωτεινή Σκιαδά η οποία

το συμπεριέλαβε στη λαογραφική της εργασία. Τοποθετώντας το γεγονός σύμφωνα με την ηλικία της γιαγιάς της που της το διηγόταν, η αφηγήτρια Ελένη Τζαμούρη του Παναγιώτη, το υπολογίζει γύρω στα 1800).
Περίπου μισό αιώνα μετά στις 24/6/16 στο όμορφο καφενείο του Γαρουφάλι, ακούστηκε ξανά μια παρόμοια ιστορία σε μια φιλική παρέα ώριμων Καστανιωτών (Γ. Διακόπουλος, Β. Μενίδης και Δημ. Ξυδογιαννόπουλος με τις γυναίκες τους).

“Στο βουνό είχανε πριονιστήριο που δούλευε με νερό. Τα καλά τα ξύλα φυσικά τα παίρνανε για τις ανάγκες τους, οικοδομικές, βιοτεχνικές, ανάλογα. Τα άχρηστα κομμάτια ξεμένανε, φράζανε τον τόπο και σιγά-σιγά σχηματιζότανε λίμνη που είχε ξύλινο φράγμα. Κάποια χρονιά στόμωσε, ξεχειλίσε, έσπασε το φράγμα, έγινε κατεβασιά μεγάλης ποσότητας νερού που παρέσυρε και κατέβασε στο χωριό μεγάλα βράχια και κατέστρεψε σπίτια”.

...Να βάλω χρώμα στη ζωή μου...

ΘΥΜΗΘΗΚΑ, τότε που στα Δημοτικά Σχολεία τα κοριτσάκια, εκτός από τη ζωγραφική και τη χαρτοκολλητική, κάναμε την πρώτη γνωριμία με το κέντημα. Η σταυροβελονιά αποτελούσε τη βασική βελονιά κεντήματος σε τυπωμένο καμβάκι, ενώ για τα αγόρια προβλεπότανε άλλη χειροτεχνική δραστηριότητα, με μία σέγα κόβανε φιγούρες σχεδιασμένες σε κόντρα πλακέ. Την εποχή εκείνη ήτανε πολύ της μόδας τα κεντημένα κάδρα, αντίγραφα κυρίως γνωστών πινάκων μεγάλων ζωγράφων και υπήρχαν καταστήματα που πουλούσανε κλωστής κεντήματος και τυπωμένους καμβάδες, ενώ δεν υπήρχε σχεδόν σπίτι χωρίς κεντημένα κάδρα, σεμέν, καρέ, τραπεζομάντηλα. Οι περισσότερες γυναίκες κεντούσανε. Η μητέρα μου κεντούσε πολύ και εμείς μάθαμε την τέχνη από μικρά κορίτσια. Θυμάμαι όταν η γιαγιά μου μας αγόρασε ένα λεπτό εταμίν και κλωστής DMC και μας έδειξε πώς να κεντάμε μετρητό. Φυσικά δεν καταφέραμε παρά μερικές πεταχτές ακατάστατες βελονιές, ωστόσο το έχω κρατήσει ως ενθύμιο της πρώτης μου απόπειρας. Με την αδελφή μου είχαμε ανταγωνιστικές διαθέσεις. Ψάχνοντας βρήκα ένα μεγάλο αρχείο σχεδίων, παρακαταθήκη από την μητέρα μου. Όλα αυτά φαίνονται εξαιρετικά χρήσιμα τώρα που το κέντημα επέστρεψε.

Το αγαπημένο χόμπι της δεκαετίας του '70 (ξανά) τρελαίνει (γυναίκες και άνδρες). Την στιγμή που η αγορά «κλαίει», Το κέντημα μπαίνει πάλι στην ζωή μας, το ενδιαφέρον είναι ότι αυτή τη φορά η παραδοσιακή τέχνη του κεντήματος παντρεύεται με το design.

Τα καταστήματα που πωλούν είδη κεντήματος είναι σαν ένα ανεξάρτητο βασίλειο. Μια λιλιπούτεια γυναικοκρα-

τούμενη χώρα στην οποία οι άνθρωποι μιλούν τη δική τους διάλεκτο με λέξεις που ακούγονται γνώριμες, ωστόσο χάνουν τη συνηθισμένη σημασία τους.

Το κέντημα (και ακολούθως το πλέξιμο) περνά μια περίοδο αναγέννησης. Δώστε στη γιαγιά κουβάρια και στον παππού μπουστάνι» δηλώνεται με παρρησία, ενώ κάποιιοι άλλοι είναι σίγουροι ότι «ο ψυχίατρος στοιχίζει πολύ περισσότερο». Είναι ψυχοθεραπευτικό το κέντημα. Έχουν γιατρευτεί παθήσεις και παθήσεις. Το κέντημα παίρνει τα τελευταία χρόνια τη ρεβάνς του. Λόγοι οικονομικής και κοινωνιολογικής φύσης (η χειραφέτηση των γυναικών, τα φθηνότερα κινέζικα χειροτεχνήματα λόγω της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, η κατάργηση του θεσμού της προίκας) συνέβαλαν στο να θεωρηθεί αυτή η μορφή τέχνης ξεπερασμένη από δυο-τρεις γενιές. Παρατηρήθηκε, δηλαδή, ένα χάσμα πριν από 30 χρόνια, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, όταν σταμάτησαν οι γυναίκες να κεντάνε (κυρίως από αντίδραση, επειδή κάποτε θεωρούνταν καταναγκαστική εργασία), μέχρι πριν από περίπου δυο-τρία χρόνια, οπότε οι Ελληνίδες επέστρεψαν στο κέντημα. Ξαναγύρισαν αναζητώντας έναν τρόπο έκφρασης, τη χαρά της προσωπικής δημιουργίας, αλλά και πρακτικές λύσεις διακόσμησης.

Η στερεοτυπική προσέγγιση θέλει, φυσικά, τους άνδρες να απέχουν από το σπορ αυτό. Λένε ότι το κέντημα, αυτή η αρχαία τέχνη, μοιάζει με τη ζωή: Είναι μια διαδικασία που την ευχαριστιέσαι καθώς προχωράς βήμα – βήμα, μέχρι να φτάσεις στον τελικό προορισμό του ταξιδιού σου. Γιαυτό και το έχουν κατατάξει στις πιο Zen ασχολίες Η χαρά που

σου δίνει κάθε βελονιά, η ικανοποίηση που παίρνεις όταν ολοκληρώνεις ένα δύσκολο σχέδιο και η πρόκληση που δημιουργεί η επόμενη αποστολή είναι ένα από τα πλεονεκτήματά του. Σε ωθεί να εστιάσεις στο παρόν απολαμβάνοντας το «εδώ και τώρα» (το Α και το Ω για το Zen). Σε βοηθά να αναπτύξεις την αρετή της υπομονής. Σε ηρεμεί αναγκαστικά, αφού δεν θέλει νευρικές κινήσεις. Είναι ένα έργο που μπορείς να ολοκληρώσεις όποτε εσύ θέλεις, χωρίς να σε πιέζει ο χρόνος ή η απαίτηση κάποιου εργοδότη για συγκεκριμένη ημερομηνία παράδοσης. Αυτό το δημοφιλές χόμπι έχει γίνει γνωστό ως “η νέα γιόγκα”.

Φυσικά, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι μιλάμε για μια τέχνη που έχει ανανεωθεί. Οι τάσεις και τα υλικά έχουν υποστεί το δικό τους ολικό λίφτινγκ. «Τα πάντα μπορούν να μεταμορφωθούν σε κάτι άλλο. Φτιάχνοντας ένα εργόχειρο, αφηγείται κανείς τον εαυτό του».

Η γυναίκα, η σημερινή, κεντά για τον εαυτό της, για τη δική της χαρά για το μεγαλείο της δημιουργίας, γιατί την ισορροπεί. Κάνει κάτι που θα περάσει σε άλλες γενιές, αφήνοντας μια ιστορία και μια γλυκιά ανάμνηση και θαυμάζεται και καμαρώνεται από όλους. Αυτή είναι η σύνδεση με το παρελθόν που για μένα προσωπικά είναι απαραίτητο να συνεχίσω και στο μέλλον. Από μικρή πρόσεχα της γιαγιάς τα μπαπούλα, που έκρυσαν ένα θησαυρό. Τολμώ να πω ότι ήταν διαφορετικά έργα τέχνης. αντιμετώπιζω τα κεντήματα αυτά ως πίνακες ζωγραφικής. Κάθε κομμάτι κρύβει σαφώς τη δική του ιστορία, αφού συνδέεται με ευχάριστες ανθρώπινες ιστορίες. Συνήθως μάλιστα αυτό πήγαινε από μαμά σε κόρη και από εκεί στην εγγονή. Αρχι-

σα να αναζητώ τρόπους προσωπικής δημιουργίας. Συνδέω λοιπόν το χθες με τα παραδοσιακά κομμάτια και τα προσαρμόζω στις σημερινές ανάγκες και προοπτικές. Έτσι, παντρεύονται οι δύο κόσμοι και έχω την αίσθηση της πολυτέλειας και της αρχοντιάς.

Η φεμινίστρια Σιμόν ντε Μπωβουάρ έγραψε: Το εργόχειρο είναι μια ανακάλυψη για να αντιμετωπίζεται η φρικαλέα γυναικεία απραξία. Η γυναίκα πλέκει με τη βελόνα θλιβερά το κενό των ωρών της. Για μένα τα κεντήματα κρύβουν μικρούς συναισθηματικούς θησαυρούς. Ωστόσο, το φαγητό της μαμάς και η σταυροβελονιά συνδέονται περισσότερο με την ανάγκη δημιουργίας μιας νέας αισθητικής, μιας καινούριας Ελλάδας που τολμά επιτέλους να δημιουργήσει ένα μέλλον με έμπνευση από τη δική της παράδοση και όχι μέσα από τα ξενόφερτα, άψυχα μοντέλα που μας επέβαλε τον τρόπο ζωής της εποχής. Και για μένα ήταν μια σοκαριστική αποκάλυψη όταν (βγαίνοντας στην σύνταξη και ψάχνοντας να έχω δημιουργικές ώρες) ανακάλυψα ότι η σταυροβελονιά λειτουργεί καλύτερα κι από την ψυχοθεραπεία. Είναι δημιουργική, συγκεντρώνει τη σκέψη, εξασκεί τα αντανακλαστικά, αδειάζει το μυαλό σου από οτιδήποτε. Η καινούρια μου αγάπη είναι η απόλυτη λιπότητα της τέχνης. Με όλο τον φανατισμό του νεοφώτιστου εξερευνώ τα χρώματα, τη γαλήνη, την αυτάρκεια, την εύκολη ευτυχία. Έχω την αίσθηση ότι τα επόμενα χρόνια θα είναι συναρπαστικά. Καθώς δεν βιώνω την κρίση ως κάτι αρνητικό, πιστεύω ότι όλοι θα παρασυρθούμε από μια πρωτόγνωρη δημιουργικότητα που θα αλλάξει προς το καλύτερο τη ζωή μας. Να βάλουμε όλοι ένα χεράκι, να βάλουμε το χρώμα και την τέχνη στη ζωή μας.

ΚΑΛΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Από τις ΕΣΜΙΧΤΕΣ στην Ένωση Μαστιχοπαραγωγών

Το μαστίχι στη Χίο ήταν δουλειά των γυναικών. Εξάλλου για να μαζέψεις τη ρητινή από τον κορμό του σκίνου και μετά να την ψιλοκαθαρίσεις από τα χρώματα, τα φύλλα και τα πετραδάκια χρειάζεται υπομονή και ευλυγισία. Ό,τι πρέπει για ψυχοθεραπεία. Έτσι οι γυναίκες στα μαστιχοχώρια μαζεύονταν σε ομάδες, τις «συντρόφισσες» ή «εσμιχτές» ή «δανεικές» και έκα-

ναν τη δουλειά παρέα μοιράζοντας τις εργασίες μεταξύ τους ώστε να καλυφτεί η σοδειά της κάθε οικογένειας που οι γυναίκες της συμμετείχαν στη συνεργασία. Μια μορφή γυναικείας συντροφικότητας, ισότιμα και δίκαια οργανωμένης που δημιούργησε μια αρχή αλληλεγγύης στα χωριά. Οι γυναίκες δε συνεργάζονταν μόνο στη «δουλειά» αλλά και στις άλλες εργασί-

ες του σπιτιού, των γιορτών κ.λπ.. Συνεργατικά φροκάλιζαν, στρώναν τα τραπέζια στις κοινές γιορτές, κεντούσαν, πάστρευαν, ταχτάριζαν, τσιμπούσαν. Η καλλιέργεια, συλλογή και κατεργασία της μαστίχας έγιναν τελετουργία γιατί κάθε πράξη γυναικεία μπορεί να μετεξελιχτεί σε τελετουργία και πολιτιστική κληρονομιά. Καταγράφηκε από την UNESCO στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας. Οι κάτοικοι των χωριών αναγνωρίζουν αυτήν την κληρονομιά τους στους τρόπους καλλιέργειας των σκίνων, στις πρακτικές συλλογής της ρητινής, στους τρόπους καθαρισμού, στα παραδοσιακά προϊόντα, στα ίδια τα χωριά τους, που τα προστατεύουν, αρκετά από αυτά είναι μεσαιωνικά. Δεν πειράζει που δεν μπορείς

να κυκλοφορήσεις με το μάξι στα σκυρόστρωτα και στενά καλντερίμια του χωριού και να διαβείς όπως-όπως από τις Πόρτες του καστροχωριού στα Μεστά. Μπορείς όμως να φιλοξενήσεις χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο. Και η συνεργατικότητα και αλληλεγγύη έγινε ο κανόνας και οργανώθηκε καλύτερα και έγινε συνεταιρισμός. Σήμερα τα 24 μαστιχοχώρια έχουν 20 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς που λειτουργούν αρμονικά και εκμεταλλεύονται τη μαστίχα. Και αυτοί οι πρωτοβάθμιοι ενώνονται δυναμικά στην Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου, η επιτυχής δραστηριότητα της οποίας αναλύεται στο σχετικό άρθρο. Αποτελεί εξαιρετικά διδακτικό παράδειγμα για το πώς η συνεργασία κατακτάται, εμπειροδώνεται, εκσυγχρονίζεται και εξελίσσεται σε επιτυχία.

Όταν χάνεται η παράδοση

Μικρή, σαν όνειρο, θυμάμαι στο Καστόρι το ξελούκισμα τον Αύγουστο. Τις νύχτες οι γυναίκες μαζεμένες – και λίγοι άντρες – γύρω από ένα μεγάλο σωρό από λούκια αραποσίτι να ξελουκιάζουν να καθαρίζουν το λούκι από τα φλέτσια – εξωτερικά φύλλα, να γελάνε, να πειράζονται, να λένε ιστορίες, να τραγουδάνε. Θα πρέπει ίσως να ήταν από τα πιο μαγευτικά πράγματα που αντλεί η φαντασία μου. Ο συνδυασμός της αυγουσιτιάτικης νύχτας, με τον ουρανό γεμάτο αστέρια, κι άμα είχε και φεγγάρι ακόμη πιο μαγικά, το κελάηδημα των αηδονιών, τους ήχους από τα τριζόνια και το χαμηλό φως, ίσως από κάποια λάμπα, να μη διαταράσσει την ισορροπία της φύσης. Και μέσα στο φυσικό κάδρο οι δουλειές γίνονταν μαζί, συνεργατικά, ο ένας βοηθούσε τον άλλο. Σαν παραμύθι. Και μετά στο σκάλισμα, το μάζεμα της ελιάς, όχι

οργανωμένα αλλά να δίνει ο ένας ένα χέρι στον άλλο. Αλλά οι γυναίκες στο Καστόρι δεν περιορίζονταν στις αγροτικές εργασίες για να κάνουν «δανεικαριές». Οι «χειροτεχνικές» εργασίες των σπιτιών γίνονταν ομαδικά, η παρασκευή των χυλοπιτών, κατεξοχήν συνεργατική εργασία, το φτιάξιμο των γλυκών στο σπίτι εκείνης που είχε καλό φούρνο, το ιδίασμα – η τακτοποίηση των νημάτων για την ύφανση στους αργαλειούς. Και δεν έμεινε έτσι το χωριό, με την άνθιση των συνεταιρισμών, λειτούργησαν και εδώ κυρίως στην παραγωγή του ελαιόλαδου. Τρία συνεταιριστικά ελαιοτριβεία είχε το Καστόρι. Σήμερα τα δύο ρημάζουν και το τρίτο υπολειτουργεί. Όλα είναι μακρινή ανάμνηση, καμία συνεργατικότητα, καμία συνεταιριστική κίνηση. Ούτε και για το ελαιόλαδο δεν είναι εφικτό να λειτουργήσουμε συνεργατικά

προς όφελός μας και να πετύχουμε καλύτερες τιμές όπως κάνουν πολλά άλλα χωριά, και γειτονικά μας. «Μοναχός σου χόρευε κι όσο θέλεις πήδα», τηρούμε την παροιμία κατά γράμμα. Δεν ξέρω αν μπορεί σήμερα να διαμορφωθεί μια άλλη νοοτροπία, μάλλον δύσκολο φαίνεται. Όμως καθώς οι καταστάσεις γίνονται όλο και πιο δύσκολες ίσως θα πρέπει να ξανασκεφτούμε τις

επιλογές και δεν ισχύει μόνο για τα γεωργικά προϊόντα αλλά και τα κτηνοτροφικά. Επιπλέον η λειτουργία του νέου δρόμου έχει επιφέρει νέα γεωγραφία στην περιοχή μας. Ο κάμπος μας αποκτά διαφορετική αξία και είναι και στο χέρι των νέων που μένουν και εργάζονται στο Καστόρι να οραματιστούν χωρίς προκαταλήψεις το μέλλον τους.

Μικρά νέα και πληροφορίες από την καθημερινή ζωή του χωριού, αλλά και παλιές ιστορίες όπως έφτασαν στις μέρες μας μετά μακρά διαδρομή σε καφενεία και γειτονιές

Στην Απάνου γειτονιά, πάνω από τα Ξυδιέικα ήταν ένας γιατρός, ψευτογιατρός,

Μερκουδιάρης λεγόμενος. Μάλιστα επειδή ήταν κομπογιαννίτης, λέγανε στο χωριό «σαν τα χάπια του Μερκουδιάρη». Ο παππούλης του Παναγιώτη του Ξυδιά, ο Νίκος ο Ξυδιάς (γεννηθείς το 1850), γύρω στα 1870, μαζί με τον Βασίλη τον Μουτή, θέλανε να του κάνουνε μια γκάφα. Πήρανε ένα γάτο, τονε τυλίξανε σε φασκίες και τονε βάλανε στη νάκα. Ο ένας απ' τους δυο χωρατατζήδες ντύθηκε γυναίκα και μια και δυο, όταν προχώρησε η νύχτα για τα καλά, πήγανε έξω από το σπίτι του ψευτογιατρού και φωνάζανε: -Γιατρέ, είναι άρρωστο το παιδί μας, πρέπει να το δεις. -Είναι νύχτα, τους απάντησε ο ψευτογιατρός, ελάτε το πρωί. -Μα θα πεθάνει το παιδί, έχει σαράντα πυρετό. -Δε γίνεται, ελάτε το πρωί. Τότε ο ένας απ' τους δυο, γυρίζει και λέει σ' αυτόν που ήταν ντυμένος γυναίκα. -Ρε, γυναίκα, πού να ξεφορτώνουμε νυχτιάτικα από το γάιδαρο το βούτυρο, το μέλι, τις μουτζήθρες... -Άειντε, ελάτε πάνω, τους φώναξε ο «γιατρός». Μπαίνουν αυτοί στο σπίτι και ο γιατρός πήγε να δει το άρρωστο παιδί. Τότε πετάχτηκε από τις φασκίες η γάτα τρομαγμένη και μέσα στο πανδαιμόνιο έσπασε τη λάμπα. -Ο Μερκουδιάρης έβαλε τις φωνές. - Βοήθεια,

κλέφτες, κλέφτες. Από τη φασαρία που έγινε, ήρθαν έξη αστυνομικοί με τα άλογά τους. Τότε ήταν έφιππη η αστυνομία. Οι δυο χωρατατζήδες τρέξανε και κρυφτήκανε κάτω από το γεφυράκι της Γκούρνιζας και γλυτώσανε. Π. Ξυδιάς

Ήτανε ένας Θεοδωρόπουλος, αεροπόρος, έμενε στο σπίτι που είχε χτίσει ο Ηλίας ο Γαλανόπουλος και κατόπιν το πήρε ο Κάντζιας. Λένε πως από αυτούς τους Θεοδωροπουλαίους καταγόταν ο Άγις Θέρος. Ερχότανε λοιπόν με το αεροπλάνο και έκοβε βόλτες

πάνω από την Καστανιά. Οι άντρες οι φουστανελάδες βγάζανε τα μαντήλια τους και τονε χαιρετάγανε. Οι γυναίκες όμως κατατρομάζανε. -Μωρή, Παναγιώτα, στο Θεό (θεό) κατεβήκανε τα πτερωτά θεριά να μας καταφάνε (είπε μια γυναίκα αναφερόμενη σε εδάφιο της Αποκάλυψης). Άλλες βλέποντας το αεροπλάνο με τα φτερά του νόμιζαν πως είναι σταυρός και φωνάζανε: -Θα μας κόψει ο σταυρός από τον ουρανό. -Μωρή, μη φοβόσαστε, αερόστρατα είναι!!! τις καθησύχαζε η Χαρίκλεια. Γ. Ρ. κ.ά.

Το ρολόι του χωριού που είναι στο καμπαναριό της εκκλησίας, στην Καστανιά, το δώρισε στο χωριό κάποιος

Σκούρας. Χτυπούσε τις ώρες τις ολόκληρες και τις μισές από δύο φορές, καταλαβαίνετε τι γινότανε όταν η ώρα ήταν

έντεκα ή δώδεκα τα μεσάνυχτα. Τέλος πάντων, οι Καστανιώτες κοιμόντουσαν ήσυχοι ή και ανήσυχοι από τους χτύπους και θεωρούσαν αυτονόητη τη λειτουργία του ρολογιού. Και όμως, κάποιος φρόντιζε και κούρντιζε χειροκίνητα το ρολόι και αυτός ήταν ο Χριστόφιλος ο Οικονομάκης. Τώρα το ρολόι εκσυγχρονίστηκε, δουλεύει με ηλεκτρισμό και δεν έχει ανάγκη κανέναν για να το κουντίσει. Στις ατέρμονες αμπελοφιλοσοφίες του καφενέ, ο μπάρμπα-Μήτσος είχε πει για τον ευεργέτη τον Σκούρα: - Δε μας έπαιρνε καλύτερα από ένα ρολόι του καθενού; Και λιγότερο θα κόστιζε, και δεν θα μας ξύπναγε με τα χτυπήματα κάθε μισή ώρα. Δ.Π.

«Στη γιαγιά μου την Αποστολού άρεσε το κρασί. Ο παπούλης μου ο Χρήστος όμως κλείδωνε το κατώγι και το βαγένι. Του 'λεγε, λοιπόν: -Πάμε, Χρήστο, να βγάλουμε μια κάρτα (μισό κιλό) κρασί. Όμως τι να της κάνει μόνο αυτό! Ξεκάρφωσε τότε μια τάβλα από το χώρισμα του κατωγιού και μπαινόβγαине στο κατώγι όποτε ήθελε. Άνοιγε κάθε φορά και ένα πιράφι στο βαγένι-συνολικά πέντε πιράφια (ξύλινα

καρφιά). Ευχαριστημένη σιγομουρμούριζε: «Παπάς βαστάει την κλειδα του κι άλλος μες την καλύβα του"! Γ. Αποστολά(κο)ς

«Ο παππούλης μου Χρήστος πέθανε 104 χρονών. Όταν μέναμε στο Σκουρέικο, εμείς τα παιδιά είχαμε φτιάξει ένα ξύλινο καρότσι και με τη σειρά κάναμε βόλτες. Πότε ανέβαινε ο ένας, πότε ο άλλος. Ο παππούλης ήθελε κι αυτός να μπει στο καρότσι. Τον βάζαμε λοιπόν μέσα και το σπρώχναμε

με δύναμη. Βάραγε το καρότσι στο κασόνι, ανάσκελα ο γέρος και τότε ξεκαρδιζότανε στα γέλια". Γ. Αποστολά(κο)ς

Ο Λάττας στον Άγιο-Μάμα είχε ξυλουργείο. Από τις τάβλες τις μικρές που περισσεύανε, παίρνανε τα κορίτσια και φτιάχνανε σανδάλια. Από πάνω τα δένανε με γκιούλι (σπάγγο), για να φοριέται στο πόδι. Τα αγόρια με τις τάβλες που περισσεύανε, φτιάχνανε καρότσια. Τις ρόδες τις φτιάχνανε από κούτσουρα. Τα πιο εξελιγμένα είχανε μια ευρεσιτεχνία για να στρίβει το τιμόνι. Κούλα Ξυδιά

ΣΗΜ: Ο Χρήστος ο Αποστολά(κο)ς μας έλεγε πως έφτιαχνε καρότσια με το φίλο του τον Αναστάση και τρέχανε στον κατήφορο του Άγιο-Λια.

Οι λέξεις και το παρελθόν μας

Μια σειρά κειμένων που προσπαθεί να προσεγγίσει λεξιλογικά-ετυμολογικά τοπωνύμια αλλά και λέξεις που χρησιμοποιούμε στον καθημερινό μας λόγο.

Ως πηγές έχουν χρησιμοποιηθεί κυρίως: Τα λεξικά της κοινής νεοελληνικής του Μπαμπινιώτη και του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη. Το ετυμολογικό λεξικό του Ν. Ανδριώτη, το λεξικό των Liddell-Scott A. Κωνσταντινίδη, αλλά και δημοσιεύσεις του Δ. Καλλιάνη στον παλιό ΒΟΡΕΙΟΔΗΜΟΤΗ. Ευπρόσδεκτη και επιθυμητή κάθε κριτική, διόρθωση ή επισήμανση.

Ζάγκλα=δρεπάνι (ζάγκλον το δρέπανον προς θερισμόν). Η πρώτη εντύπωση με το άκουσμα της λέξης, είναι πως πρόκειται για μια ξενόφερτη λέξη, πιθανόν σλαβοτουρκικής προέλευσης, που χρησιμοποιούσαν οι αγρότες. Και όμως πρόκειται για την αρχαία λέξη **διάγκυλον** (αγκύλη) και μετά από παραφθορά έγινε ζάγκλον αφού το δ(έλτα) μετατράπηκε σε ζ(ήτα), όπως π.χ. συνέβη στις λέξεις διόγκος <ζιόγκος (τσιόγκος =ρόζος) ή διουλούφι <τζουλούφι <τσουλούφι, διαβολιά <ζαβολιά (Δρανδάκης).

Το δρεπάνι (ζάγκλο) είναι γυριστό για να **αγκαλιάζει** και να **δρέπει**.

Έξω από το Καστρί υπάρχει μία μεγάλη στροφή γυριστή σαν δρεπάνι που ονομάζεται Μεγάλη Ζάγκλα.

Ζάγκλη είναι το αρχαίο όνομα της Μεσσήνης στη Μεγάλη Ελλάδα, από το σχήμα της φυσικής προκυμιάς η οποία σχηματίζει το λιμάνι. Από την ίδια ρίζα προέρχεται και η μικρή αγκύλη, η **αγκυλίτσα** <**αγκλίτσα** <**γκλίτσα** <**κλίτσα**, εργαλείο απαραίτητο στον τσοπάνη, για να πιάνει τα ζωντανά του. (Με τον ίδιο τρόπο χρησιμοποιούσε ο μισότυφος παππούς μου την αγκύλη της μαγκούρας του,

μας τσάκωνε από το λαιμό και μας τραβούσε κοντά του για να καταλάβει ποιο από τα 14 εγγόνια του τον τριγύριζε).

Χουλιάρι=κουτάλι. Είναι η λέξη **κοχλιάριον**, υποκοριστικό της λέξης **κοχλίας**, **χοχλίας** (σαλιγκαρος). Το κοχλιάριον (=χουλιάρι), σκεύος διαδομένο σε όλους τους λαούς, ήταν από όστρακο, ξύλο ή μέταλλο για τα φαγητά που ήταν σε υγρή κατάσταση. Οι πρωτόγονοι έφτιαχναν χουλιάρια από οστά, όστρακα ή κέρατα. Στις ορεινές περιοχές, πριν από πάμπολλα χρόνια, οι άνθρωποι σκάλιζαν σε ξύλο τα πιάτα τους (πινάκια) και τα κουταλοπήρουνά τους. Αργότερα τα αντικείμενα αυτά έγιναν μεταλλικά και αυτά χρησιμοποιούνται σε ευρεία κλίμακα και σήμερα. Πριν όμως φθάσουν οι άνθρωποι σε αυτή την εξέλιξη, για να φάνε ρευστά φαγητά χρησιμοποιούσαν άδεια κελύφη από μεγάλα σαλιγκάρια δηλ. **κοχλίες**. Ο Φαίδων Κουκουλές στα «Γεωργικά» του αναφέρει πως οι Βυζαντινοί χρησιμοποιούσαν **περόνια** (πιρούνια), **κοχλιάρια** και μεταξύ άλλων έτρωγαν μυδοπίλαφο. Και σήμερα σε μοδάτα φαγάδικα ρουφάνε τα θαλασσινά όστρακα, γυλιστερές, μύδια κ.λπ. και στη

συνέχεια τα χρησιμοποιούν σαν κουτάλια. Σε λαογραφική εργασία των Μεγάρων γράφεται: «*Το έλαιον συλλέγεται δια του οστράκου κοχλίου εις μεταλλικά προς τούτο δοχεία και μεταφέρεται κατόπιν εις την οικίαν όπου εναποθηκεύεται εις λιθίνους πίθους ή μεταλλικά κιβώτια*». Πρόκειται για όστρακο μεγάλου κοχλία που τον χρησιμοποιούσαν και σαν βούκινο, ενώ ο μικρός κοχλίας λέγεται κοχλιάριον (χουλιάρι). Στο χωριό λένε για τους γέρους, «*θέλει αγκωνή και χουλιάρι*» γιατί όπως ήταν ξεδοντιασμένοι έτρωγαν χυλό και σουπες.

Παξιμάδι, μεσαιωνικά **παξαμάδιον**, **παξιμάδιον**, **παξαμάς** (=το φρυγανισμένο ψωμί). Η λέξη προέρχεται από το όνομα του Παξάμου, αρτοποιού, μαγείρου τον 1^ο μ.Χ. αιώνα. Ο Πάξαμος ή Παξαμάς είναι αρχαίος γραμματικός από τους λογίους, ο οποίος έγραψε πολλά συγγράμματα, όπως «*Οψαρτυτικά κατά στοιχείον αλφαβητικώς*», «*Βαφικά*», «*Γεωργικά*» κ.λπ. Πιθανόν είναι ο εφευρέτης του **δίπυρου άρτου** δηλ. του ψωμιού που ψήνεται δύο φορές και από αυτόν πήρε το όνομα παξαμίς, παξαμάτης, παξαμάτιον, παξιμάδιον.

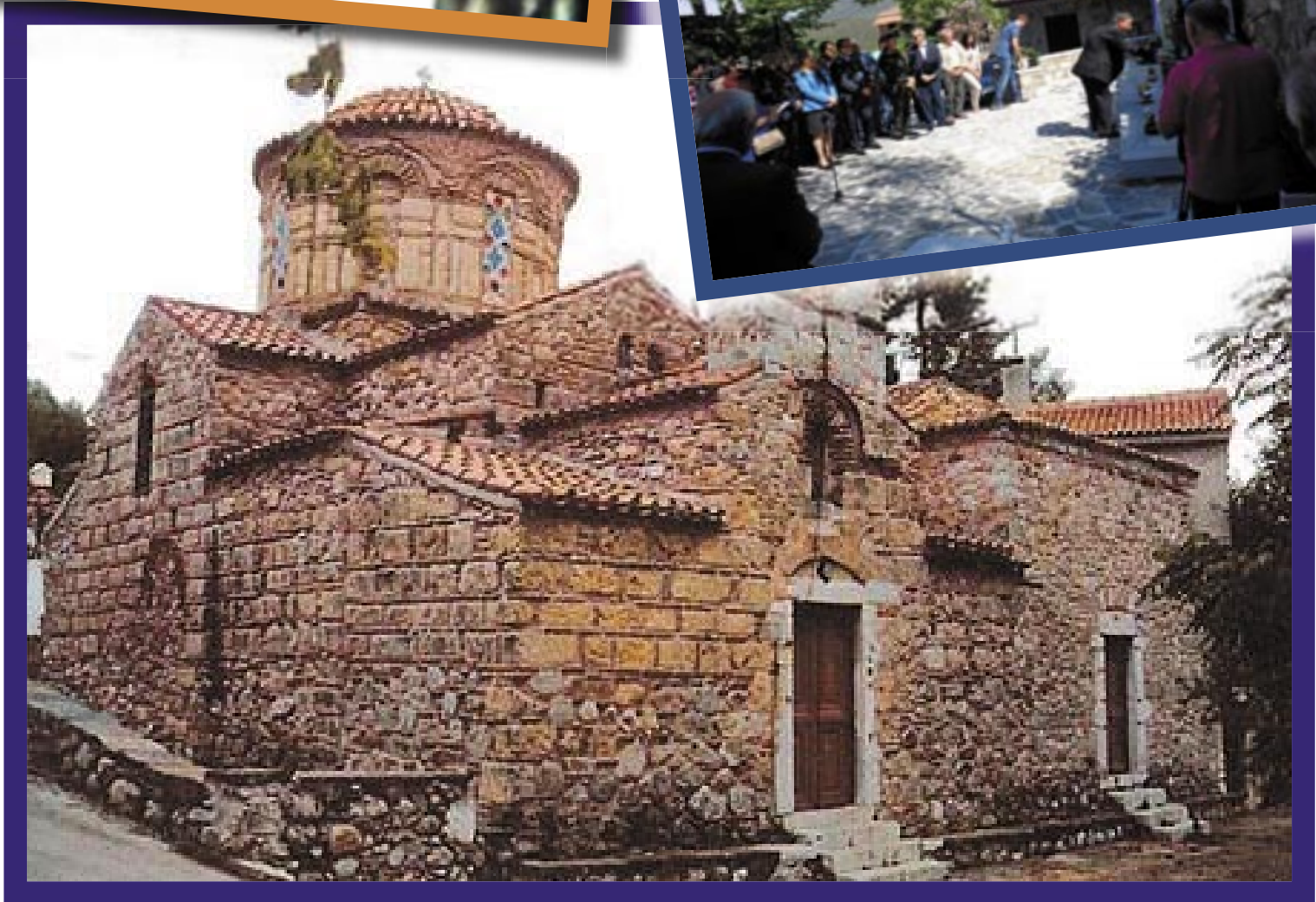
Αρβάλα (αρβάλημα, αρβαλή-τό)=ο θόρυβος που προκαλείται από το κτύπημα των αρβαλιών και γενικά ο θόρυβος. **Αρβάλια** είναι οι πρόσθετες κινητές λαβές στα καζάνια. Υπάρχει το ρήμα **αρβαλάω** και **αρβαλίζω** που σημαίνει χτυπάω τα αρβάλια του καζανιού και γενικά θορυβώ. Στο χωριό λέγανε “*ακούγεται*“ ή “*γίνεται αρβάλα*”, όταν τα κουνάβια στις παλιές σκεπές, ανακόλωναν τα κεραμίδια αναζητώντας σφηκοφωλιές ή όταν στο κατώι του σπιτιού και στις αποθήκες έκαναν επίθεση ποντικοί αναζητώντας τροφή. Εκεί συνήθως ρήμαζαν τα καρύδια, κάνοντας τον γνώριμο στους παλιούς θόρυβο και στη βιασύνη τους παρασέρνανε και αναποδογυρίζανε διάφορα εργαλεία και σκεύη. Ένας μεγάλος αουραίος που ζει σε αγροτικές περιοχές είναι και ο **mus arvalis** ο οποίος αναζητάει τροφή σε αγροτικούς οικισμούς, κάνει μεγάλη αρβάλα και με περισσό θράσος επιτίθεται και στις γάτες. Η λέξη θησαυρίζεται στον Δρανδάκη, στο λεξικό Μποσταντζόγλου, στον Φ. Κουκουλέ κ.α.

Θεοδώρα Δαρειώτη-Πελεκάνου, φιλόλογος

Οι 3 φωτογραφίες του σημερινού λευκώματος είναι από την Κονιδίτσα, δείτε και σελ. 9, και η 4η από τη γιορτή της Αγίας Κυριακής στον Πισαγιάννη, σελ. 7.

Καλύτερη ζωή

Οι συνταγές του Πομπεύκη

Η καυτερή σάλτσα του Βασίλη

Πολτοποιούμε στο μπλέντερ καυτερή πιπεριά. Εν τω μεταξύ έχουμε ετοιμάσει μελετέ με γινωμένες ντομάτες, βάζουμε τυρί φέτα, λίγο λάδι και τα ανακατεύουμε όλα μαζί με την καυτερή πιπεριά. Εννοείται πως ο μελετές είναι κρύος, αλλιώς το τυρί μας θα γίνει ζουμί. Γίνεται μια σάλτσα ντομάτας πικάντικη που δε σταματάς να τρως... (για τον μελετέ, στύβουμε ώριμες ντομάτες, αλατίζουμε και βράζουμε ανακατεύοντας συνέχεια να φύγουν τα νερά – βράζουμε χωρίς λάδι γιατί πετάγεται η ντομάτα και πιτσιλάει τους τοίχους).

Η τυροκαυτερή της Αθανασίας

Λιώνεις στο μούλι δύο καυτερές πιπεριές με ένα φλιτζάνι του καφέ λάδι και μία σκελίδα σκόρδο. Αυτά τα ανακατεύεις με 200 γραμμάρια γιαούρτι στραγγιστό, 200 γραμμάρια ανθότυρο λιωμένο με πιρούνι και 200 γραμμάρια φέτα, επίσης λιωμένη με πιρούνι.

...Και η τυροκρέμα της Αμαλίας

Λιώνεις μπλε τυρί (ροκφόρ) με βούτυρο κατά προτίμηση Κερκύρας και απλώνεις στο ψωμί. Κάποιοι φίλοι πολτοποιούν ελιές μαύρες ή πράσινες με λίγο σκόρδο και φτιάχνουν πάστα ελιάς.

Καυτερή καυτεράκι μου

- Ας γνωρίσουμε μαζί
- εύκολα tips με προϊόντα
- που έχουμε όλοι στο σπίτι
- μας για όμορφα, λαμπερά
- και ενυδατωμένα μαλλιά.

Αυγά.

Τα αυγά είναι πλούσια σε πρωτεΐνες και λιπαρά οξέα, τα οποία είναι η καλύτερη βάση για μάσκες μαλλιών για ξηρά και τλαιπωρημένα μαλλιά. Ιδιαίτερα οι κρόκοι των αυγών είναι πλούσιοι σε βιταμίνες που βοηθούν στη βελτίωση της λάμψης των μαλλιών. Περιέχουν Α, D, E και κάποιες βιταμίνες Β. Μπορούν επίσης να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της τριχόπτωσης.

Υλικά: 1 κρόκο αυγού.
1 κουταλάκι λάδι.
1 κουταλιά σούπας γιαούρτι.
Εκτέλεση: Ανακατέψτε και εφαρμόστε από

τις ρίζες στις άκρες. Αφήστε 25 λεπτά και ξεπλύνετε τα μαλλιά σας. Σημείωση: Για ακόμα μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, χρησιμοποιούμε σελοφάν. Δηλαδή, αφού εφαρμόσουμε τη μάσκα, τυλίγουμε τα μαλλιά μας με σελοφάν. Αυτό θα βοηθήσει να αναπτυχθεί θερμότητα και το προϊόν θα μπορέσει να εισχωρήσει στα λέπια της τρίχας και έτσι θα επιτύχουμε την μέγιστη λάμψη, θρέψη και ενυδάτωση.

Κομμωτήριο
Mary's hair secret.
Κεντρική Πλατεία
Καστορείου.
Τηλέφωνο: 934949493.

Βεράντα και κήπος

Γαρύφαλλο των ποιητών

Είναι πολυετές και διετές φυτό με διακλαδιζόμενους βλαστούς και έχει ύψος 35-40 εκατοστά. Τα άνθη του μονά ή διπλά, με ποικίλα χρώματα, λευκά, ρόδινα, κόκκινα και ιώδη είναι οδοντωτά στην περιφέρεια και βρίσκονται πολλά μαζί στις άκρες των ανθικών στελεχών. Κάνει για όλα τα εδάφη και αντέχει σε χαμηλές θερμοκρασίες. Αναπαράγεται με σπόρους ή μοσχεύματα. Ποιος δε θυμάται μέσα στις αυλές, γαρυφαλλιές φυτεμένες σε γκαζοτενεκέδες με τα μονά βαθυκόκκινα γαρύφαλλα που μοσχοβολούσαν!!!

Αναμνήσεις...

Άντε το Λενιώ μου,
 κατά του Σοχά τα μέρη
 έκαν' ένα καλοκαίρι
 κι είδα βρύσες με καμάρια
 θάλασσες με τα καράβια.
 Κι είδα μια Σοχιωτοπούλα
 όμορφη κι αρχοντοπούλα,
 έπλεχε το συργαϊτάνι,
 δέκα οχτώ χρονώ το κάνει.
 Πλέχε το, άειντε, μωρ' Ελένη
 πλέχε το και κρούστεπέ το
 και για μένα φύλαξέ το,
 να το βάλω στ' άρματά μου
 στα διπλογυρίσματά μου.

-Απόψε Θεωνίτσα μου θα κοιμηθώ μαζί
 σου,
 βάλε τα στρώματα διπλά, διπλά τα
 μαξιλάρια.
 -Σαν κοιμηθείς λεβέντη μου, τι λες, πως
 θα μου κάνεις;
 -Θα σου ξηλώσω τα κουμπιά φιλιώντας
 τις ελιές σου.
 -Ορέ, για σένανε λεβέντη μου, χαλάλι
 σου τα κάλλη.

Θέτε για ν ακούσετε βιολιά,
 νταούλια και κλαρίνα;
 Περάστ' απ' την Καθολική
 κι απ' τη Φανερωμένη,
 εκεί θ' ακούσετε βιολιά,
 νταούλια και κλαρίνα
 Μπροστά χορεύ' η Γαλανή
 και σειέται και λυγιέται.
 Κι από το σείσμα το πολύ
 κι από το κούνημα της
 εκόπη τα' αργυρό κουμπί
 κι εφάνη ο λαιμός της.
 Άλλοι το λένε μάλαμα
 κι άλλοι το λεν' ασήμι.
 Κείνο δεν είναι μάλαμα,
 κείνο δεν είν' ασήμι
 παρά είναι της Γαλανής
 ο κρουσταλλένιος κόρφος.

Βουρδούσης Γιάννης

Λαμπρή στο Καστόρι

Γράφει η **Μαρία Κατσιγιαννη**, φωτογραφίες **Γ. Λαγανάς, Καίτη Σμυρνιού**

Πέρι αποφασίσαμε με τη μητέρα μου να περάσουμε τις γιορτές του Πάσχα στο Καστόρι, ένα χωριό λίγο έξω από τη Σπάρτη, σκαρφαλωμένο στον βόρειο Ταΰγετο. Η μητέρα μου έχει ιδιαίτερη αδυναμία στο χωριό και μου μετέδωσε την αγάπη της για το Καστόρι (Καστανιά) στο οποίο έχω ζήσει κι εγώ αρκετές παιδικές στιγμές.

Το Καστόρι είναι ένα μικρό χωριό, πιγμένο στο πράσινο. Το χωριό είναι όμορφο όλες τις εποχές του χρόνου, αλλά ιδιαίτερα την άνοιξη το ταξίδι είναι μαγικό. Κατακίτρινα σπάρτα, σφαλάχτρια, μοβ ρείκια, κατακόκκινες παπαρούνες, κουνούκλες άσπρες και ροζ, θάμνοι, μαμουκαλιές, καταπράσινα δέντρα και ό,τι ζη-

τάει η ψυχή σου από χρώματα. Στη διαδρομή συναντήσαμε την πηγή του Κάρδαρη με τον καταρράκτη και πάρα πάνω το Καστρί. Εκεί πήγαμε για την Αποκαθήλωση στο μοναστήρι της Ζωοδόχου Πηγής. Ήταν για μένα μοναδική εμπειρία. Οι καλόγριες του μοναστηριού στόλισαν τον Επιτάφιο με έλατο και λουλούδια που υπήρχαν μέσα και γύρω από το μοναστήρι.

Το βραδάκι της Μεγάλης Παρασκευής, την ημέρα που κορυφώνεται το «Θείον Πάθος» ήμασταν στο Καστόρι. Η καμπάνα της κεντρικής εκκλησίας κτυπούσε πένθιμα. Οι γυναίκες στόλισαν τον Επιτάφιο με όμορφα λουλούδια της εποχής. Το βράδυ εκείνης της ημέρας όλο το χωριό, ντόπιοι και ξένοι άκουσαν με ευλάβεια

την ακολουθία των Παθών. Στη συνέχεια ακολούθησαν την περιφορά του Επιτάφιου, κρατώντας αναμμένα κεριά. Ανηφορίζοντας από τον κεντρικό δρόμο για τον Επάνω Μαχαλά οι εικόνες ήταν μαγικές. Πετρόχτιστα σπίτια νοικοκυρεμένα, είχαν αναμμένα τα φώτα τους και είχαν στερεώσει στα τοξωτά παράθυρα δεσμίδες από κεράκια αναμμένα. Με εντυπωσίασε η περιφορά στα ασπρισμένα σοκάκια, όπου οι νοικοκυρές κατάχαμα είχαν βάλει λαμπερά φαναράκια και λουλούδια. Αλλά και στις πέτρινες εσοχές είχαν κεριά και λυχναράκια. Μέσα στη νύχτα ακούγονταν οι ψαλμωδίες και η ατμόσφαιρα μοσχόβολαγε από το λιβάνι και τα λουλούδια των κήπων. Αφού περάσαμε την πάνω γειτονιά, φτάσαμε στην

Βιβλία

Δήμητρα Σταθοπούλου
**ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗ ΛΑΚΩΝΙΑ ΚΑΙ ΝΟΟΤΡΟ-
ΠΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΙΣΟ ΤΟΥ 19ΟΥ ΑΙΩΝΑ**
Λακωνικές Σπουδές

Αθήνα 2009

Η συγγραφέας κ. Δήμητρα Σταθοπούλου με επιστημονική τεκμηρίωση καταγράφει πληροφορίες αφού μελέτησε πληθώρα βιβλίων, τον Σπαρτιατικό τύπο της εποχής, αλλά κυρίως εντρύφησε σε πρωτογενές αρχειακό υλικό

(δημοτολογία, κατάστιχα, στρατολογικές καταστάσεις, πρακτικά δημοτικών συμβουλίων, έγγραφα της Ιεράς Μητροπόλεως, συμβολαιογραφικές πράξεις, ιδιωτικά συμφωνητικά, κατάστιχα απογραφές, στατιστικά κ.ά.). Η μελέτη ερευνά το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο της περιόδου (1850-1900), μέσα στο οποίο εξελίσσεται και μεταβάλλεται δημογραφικά ο λακωνικός πληθυσμός.

Πρόκειται για ένα εξαιρετικό βιβλίο που φωτίζει άγνωστες πτυχές της ζωής των Λακώνων και ξεπερνά κατά πολύ τις προσδοκίες που καλλιεργούνται από τον τίτλο.

Θ. Π.

Πέπη Γαβαλά, ΓΑΚ Ν. Λακωνίας
ΑΡΧΕΙΟ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΣΑΛΒΑΡΑ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
Σπάρτη 2001-2012

Το αρχείο Σαλβαρά αναφέρεται στις οικονομικές δραστηριότητες της ισχυρής οικογένειας από τον Μιστρά για τρεις αιώνες (α' τ. 1709-1831 και β' τ. 1832-1843).

Και ενώ

στα πεδία των μαχών κρινόταν η τύχη του έθνους, σε τοπικό επίπεδο η ζωή συνεχίζεται κανονικά και με κέρδη. Εμπορεύονται μεταξύ, λάδι, κρασί, στάρι αλλά ενδιαφέρονται και για τα πολιτικά πράγματα. Επιστολές, χρεόγραφα, «συντροφικές», ενοικίαση χωριών, τουρκικές αποδείξεις είσπραξης προσόδων (χαράτσια), εμπορικές συναλλαγές, κατάστιχα κ.ά. Εκδόθηκε από τα ΓΑΚ Σπάρτης και έτσι παραδίδεται επεξεργασμένο αρχειακό υλικό έτοιμο για χρήση από ερευνητές και ενδιαφερόμενους.

Θ. Π.

παιδική χαρά, από όπου είδαμε φωταγωγημένο το εκκλησάκι της Παναγίας της Μισοσπορίτισσας, που φαίνεται από το χωριό σαν ζωγραφιά και είναι κυριολεκτικά χωμένο μέσα στους βράχους. Όταν φτάσαμε στην εκκλησία περάσαμε κάτω από τον Επιτάφιο που τον κρατούσαν ψηλά γεροί άντρες.

Το Μεγάλο Σάββατο όλο το χωριό έκανε τις ετοιμασίες για την Ανάσταση και το γιορτινό τραπέζι τής κάθε οικογένειας. Εμείς κάναμε βόλτες στο χωριό και απολαμβάναμε τις ομορφιές του στο φως της ημέρας. Εδώ όποιο δρόμο ή σοκάκι ακολουθήσεις θα συναντήσεις τον παράδεισο. Οι παλιές μάντρες και τα δρομάκια ήσαν φρεσκαρισμένα με κάτασπρο ασβέ-

στη. Οι τριανταφυλλίες, οι μαργαρίτες, τα σκυλάκια, οι κρίνοι, οι γλυσίνιες, όλα σε πλήρη άνθηση. Πανδαισία χρωμάτων.

Το βράδυ της Ανάστασης, με το «Χριστός Ανέστη» που είπε ο παπάς, γέμισε ο ουρανός με διάφορα πυροτεχνήματα. Οι άνθρωποι αντάλλαξαν ευχές, όπως γίνεται πάντα, και με τις αναστάσιμες λαμπάδες έτρεξαν στα σπίτια τους για το οικογενειακό τραπέζι.

Την Κυριακή του Πάσχα μερικές οικογένειες σουβλίζουν αρνί και άλλοι βάζουν ψητό στο φούρνο που ανάβουν με ξύλα. Σχεδόν κάθε σπίτι έχει το φούρνο του. Εδώ στο Καστόρι είναι σημαντική η δεύτερη μέρα του Πάσχα, η Δευτέρα. Βάζουν σε σπιτικό φούρνο αρνί ή κατσίκι με χλωρή ρίγανη

που έχουν μαζέψει μόνοι τους από το βουνό ή τον κάμπο. Αυτή η μέρα είναι μια όμορφη εμπειρία επειδή μαζεύονται γειτονιές- γειτονιές ανάβουν τους φούρνους, ρίχνουν τα ψητά τους, και γίνεται ένα εξαιρετικά μεγάλο γλέντι που κρατάει μέχρι το βράδυ.

Κατά τη γνώμη μου είναι μια εκπληκτική εμπειρία να επισκεφτείς αυτό το χωριό και να περάσεις τις πασχαλινές σου διακοπές εκεί. Το Καστόρι έχει να σας δείξει πολλά ιδιαίτερα εκείνη την περίοδο. Οι εναλλαγές σε χρώματα και σχήματα δεν θα σας αφήσουν να ησυχάσετε. Οπότε εγώ σας προτείνω να το επισκεφτείτε και να το συστήσετε σε γνωστούς και φίλους.

Μικρές πληροφορίες για τη ζωή των κατοίκων της περιοχής της Καστανιάς

Συλλογή πληροφοριών- επιμέλεια κειμένων: Ε. Βλαχογιάννη

Επειδή, πολλά κοινωνικά θέματα, αλλά και άλλες εκδηλώσεις, μάς διαφεύγουν ή δεν τα μαθαίνουμε έγκαιρα, παρακαλούμε τους αναγνώστες μας και μέλη μας, να μας ενημερώνουν για τα συμβαίνοντα, είτε μέσω των ανταποκριτών μας, είτε, απευθείας, σε μας τους ίδιους.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Από Αμερική ήλθε η Ιωάννα Αγγελοπούλου-Κουρνήϊτη με τις κόρες της Χρυσάνθη και Μαριάννα με την οικογένειά της, ο Γιώργος Νικολόπουλος του Νικολάου, ο Κωνσταντίνος Κουτρομπής του Πανάγου, ο Γιώργος Κουτρομπής και τα παιδιά του Βαγγέλης με τη σύζυγό του Βανέσα και τους γιούς τους Γιώργο και Αλέξανδρο και τον Παναγιώτη με τον γιό του Χρήστο, η Αλέκα Μελά-Βαλάση, ο Θανάσης Δημητρακόπουλος του Δημητρίου και η σύζυγός του Τέρη με τον γιό τους Χρήστο, ο Παναγιώτης Σταυρόπουλος του Πολυζώη και η σύζυγός του Καίτη, ο Χρήστος Παναγάκης και η σύζυγός του, η Μερικούλια Σοφία με τα παιδιά της, ο Αναστάσιος Ρουμελιώτης του Ιωάννη, η Χριστίνα Κων/νου Τσίπουρα με τον σύζυγό της Αντώνη Αντωνέλο και οι αδελφές της Γεωργία και Ευγενία, η Ευγενία Λαμπή-Μάρκου με τις κόρες της Χαριτίνη και Αλεξάνδρα και τον γιό της Βασίλη με τη σύζυγό του Κόνι και τον γιό τους Γιάννη, η Ελένη Νικολοπούλου του Χρυσοστόμου και τα εγγόνια της Βασιλική και Σωτήρης Κουντάνης του Πολυζώη, η Αγγελική Θεοφιλάκη με τον γιό της Ζίκο Κύρκο, τη σύζυγό του Βούλα και τα δύο τους παιδιά Αγγελική και Βασίλη, η Γιαννούλα Κουμούτσου με τον σύζυγό της Νίκο Μέλεγο, τα αδελφια Τάκης Μουτής του Κων/νου Ποτούλα Μουτή με τον σύζυγό της Τίτο Ολιβέρας και Γιώργος Μουτής με τη σύζυγό του Κασσάνδρα και τις κόρες τους Βασιλική με τον σύζυγό της Γιάννη Μάϊκο και τις διδυμες Ντόμινα και Νικολέτα, η Πόλα Αγγελοπούλου, ο Γιάννης Σουκαράς και η Ποτούλα Σουκαρά του Κων/νου.

Από Αυστραλία: ο Ευθύμιος Γυλοπίδης και η σύζυγός του Αντωνία, ο ιερέας Σπύρος Βουνάσης με την πρεσβυτέρα του, ο Παναγιώτης Κονιδισιώτης με την εγγονή του, ο Γερμανός Δημήτριος και η σύζυγός του Ελένη, ο Νικόλαος Μαραπάς και η σύζυγός του Μαρία, ο Σπύρος Γενοβέζος και η σύζυγός του Αγγελική και τα παιδιά τους Χαράλαμπος και Παναγιώτα με το σύζυγό της, ο Γεώργιος Κορτζής, ο Δημήτριος Κακαφλάκας και η σύζυγός του Χάρη, ο Αντώνης Φασουλόπουλος με τη σύζυγό του Μαρίνα και

τον γιο τους Θανάση.

Από Καναδά: Ο Κάσιος Ιωάννης και η σύζυγός του Μαρία, ο Ιωάννης Χίος και η σύζυγός του Μαρία, η Αγγελική Γερμανού και ο σύζυγός της Κώστας Πράπας, η Κατερίνα Παπαδοπούλου -Χίου, η Χριστίνα Αλημούτσου, ο γιός της Χρήστος Βελιόφσκι με τη σύζυγό του Λίνα και τα παιδιά τους Σελίνα και Ράιον. Από Γιοχάνεσμπουργκ Αφρικής η Γεωργία Ηλία Σπαράγγη και από Αγγλία ο Ντίνος Θεοδωρακόπουλος.

ΓΑΜΟΙ

Ο Κώστας Σουκαράς του Ιωάννη και η Ευγενία παντρεύτηκαν στις 31/07/2016 στο Δημαρχείο της Αταλάντης. Η Καλλιόπη Μιχαλοπούλου του Χαράλαμπος και ο Ευάγγελος Ζούζουλας του Γρηγορίου παντρεύτηκαν στις 18/06/2016 στον Ι.Ν. των Παμμεγίστων Ταξιαρχών στην Καλαμάτα.

Η Αγγελική-Αλεξία Τζωρτζάκη του Μάριου και της Πάολα και ο Νικόλαος Δημητράκουλας του Κωνσταντίνου παντρεύτηκαν στις 09/07/2016 στον Ι.Ν. των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου στην Κρανιά Γυθείου.

Στους νεόνυμφους ευχόμαστε να ζήσουν ευτυχισμένοι με καλούς απογόνους.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η Βασιλική Ρήγου και ο Ηλίας Ερμήλιος απέκτησαν ένα αγοράκι στις 11/01/2016.

Η Χρύσα και ο Δημήτρης Μουτής του Παναγιώτη απέκτησαν στις 15/03/2016 ένα αγοράκι.

Η Μαρία και ο Νίκος Καράγιαννης του Αριστοτέλη απέκτησαν στις 01/04/2016 ένα κοριτσάκι.

Η Μαρία Τσάκωνα και ο Χριστόφορος Μπιστόλας του Κων/νου, απέκτησαν στις 16/6/2016 το δεύτερο παιδί τους ένα κοριτσάκι.

Ο Νίκος Βλάχος του Παναγιώτη και η Σούλα Κωσταντάκη απέκτησαν στις 15/07/2016 ένα αγοράκι.

Η Νικολέτα και ο Γεώργιος Παπαδόπουλος του Ιωάννη απέκτησαν στις 20/07/2016 ένα αγοράκι.

Ο Παναγιώτης Ανδριανόπουλος του Γεωργίου και η Γεωργία Βασιλείου απέκτησαν στις 27/07/2016 το δεύτερο παιδί τους ένα κοριτσάκι.

Ευχόμαστε στους γονείς να τους ζήσουν τα νεογέννητα και να είναι καλότυχα και ευτυχισμένα στη ζωή τους.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

Η Μαρία Σταυροπούλου του Παναγιώτη και ο Πέτρος Ζαίμης βάπτισαν το αγοράκι τους, στις 25/06/2016, στην Ιερά Μονή της Ζωοδόχου Πηγής του Καστρίου και

του έδωσαν το όνομα Σωτήριος.

Η Κατερίνα Σκαφιδά του Ευθυμίου και ο Ιωάννης Τσιγκάρης βάπτισαν στις 16/06/2016 το αγοράκι τους στον Ι.Ν. του Αγίου Γεωργίου στις Καμάρες Σπάρτης και του έδωσαν το όνομα Δημήτριος. Η Πελαγία Παπαδοπούλου του Ιωάννη και ο Παναγιώτης Μανδρούκης βάπτισαν στις 17/04/2016 το αγοράκι τους στην Ι.Μ. της Παναγίας της Φανερωμένης στην Αναβρυτή και του έδωσαν το όνομα Γεώργιος.

Η Ιωάννα Παπαδοπούλου του Παναγιώτη και ο Δημήτριος Καραγιάννης του Αριστοτέλη βάπτισαν στις 18/06/2016 το δεύτερο αγοράκι τους στον Ι.Ν. του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου στον Μυστρά και του έδωσαν το όνομα Παναγιώτης. Η Τρισεύγενη Αλειφέρη του Ευστρατίου και ο Δημήτριος Σαρρής βάπτισαν το αγοράκι τους στις 25/06/2016 στον Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου στο Πυργάκι Πάρου και του έδωσαν το όνομα Ζώης.

Ο Χρήστος Στεργάκος και η Βασιλική Οικονομάκου του Γεωργίου και της Ευγενίας, το γένος Ρουμελιώτη, βάπτισαν το κοριτσάκι τους στις 25/07/2016, στον Ι.Ν. της Αγίας Μαρίας στην Εκκλητική και του έδωσαν το όνομα Αικατερίνη.

Ευχόμαστε στους γονείς να τους ζήσουν και στα νεοφώπιστα να ευτυχίσουν στη ζωή τους.

ΠΕΝΘΗ

Η Βούλα Τουφανίδου πέθανε στις 6 Απριλίου στη Μανιτόβα Καναδά σε ηλικία 82 ετών.

Η Κατίνα Κακούνη του Ευσταθίου πέθανε στις 07/06/2016 στην Αθήνα σε ηλικία 85 ετών και κηδεύτηκε στο Καστρί.

Ο Παναγιώτης Γενοβέζος του Γεωργίου πέθανε στις 07/07/2016 στο Περιστέρι Αττικής σε ηλικία 81 ετών.

Ο Παναγιώτης Γενοβέζος του Ιωάννη (του Λουκόγιαννη) πέθανε στο Sidney της Αυστραλίας σε ηλικία 69 ετών.

Η Βασιλική Μουτή του Κωνσταντίνου πέθανε στις 23 Ιουλίου στο Καστόρι σε ηλικία 88 ετών.

Η Ουρανία Μανιάτη του Ιωάννη πέθανε στη Σπάρτη στις 29/07/2016 και κηδεύτηκε στο Καστόρι.

Συλλυπούμαστε τους οικείους και τους ευχόμαστε την από Θεό παρηγοριά.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Η Αθηνά Ρόδη του Νικολάου και της Ευγενίας Λαμπή έλαβε το πτυχίο της από τη Σχολή Χημικών του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Η Μαριάννα Λαμπράκη του Παντελή

και της Γεωργίας Βεργοπούλου έλαβε το πτυχίο της από το Τμήμα Επιστημών Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Θράκης. Η Παναγιώτα Μπράττου του Ιωάννη έλαβε το πτυχίο της από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Πατρών.

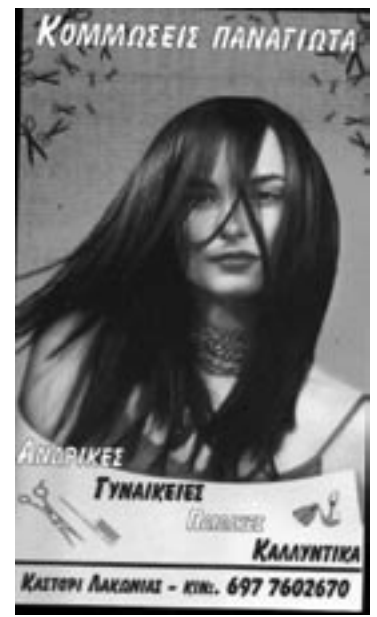
ΧΟΡΗΓΟΙ

ΤΙΓΚΛΙΑΝΙΔΗΣ ΚΩΝ	100€
GILOPIDIS E.	14€
HARALAMPAKOS PETER	14€
DIPLARIS JOHN	14€
KAKAFLIKAS JIM	14€
TRIANTAFLAROS MARIA	14€
PAZA PANAG	5€
SIKARAS JOHN	5€
Markos Eugenia	50€

ΣΕ ΜΝΗΜΗ

Απεβίωσε στις 17/07/2016 στο Sidney της Αυστραλίας ο Γενοβέζος Παναγιώτης του Ιωάννη (του Λουκόγιαννη) από τα Σερβείκια Καστορείου σε ηλικία 69 ετών, νικημένος από την επάρατη νόσο. Τελευταία φορά που επισκέφτηκε με τη σύζυγό του Σοφία τα αγαπημένα του Σερβείκια και το Καστόρειο ήταν το Καλοκαίρι του 2015. Στη μνήμη του ο Φάνης Λάζαρης του Δημητρίου κατέθεσε στον Πολιτιστικό Σύλλογο Καστορείου «ΠΟΛΥΔΕΥΚΗΣ» το ποσό των 100 ευρώ.

Το 64ο τεύχος του περιοδικού "η Φάρις" (Ιούλιος 2016) κυκλοφόρησε σε έντυπη μορφή και έχει αναρτηθεί σε ψηφιακή μορφή στον διαδικτυακό τόπο <http://microkosmos.uoa.gr> (=> η Φάρις).

ΝΙΚΟΣ Κ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥΛΑΣ
ΑΚΙΝΗΤΟΡΟΣ

ΛΥΚΟΥΤΡΙΟΥ 121 Α, 231 00 ΣΠΑΡΤΗ Τ.Κ. 6974739799
ΤΗΛ: 27310 26265 Α FAX: 27310 26811
e-mail: dimitrakoulasnikos@gnmail.com

PJK
Real Estate

Παναγιώτης Κούσουλας
Real Estate services, Σπάρτης

Εκτιμήσεις Ακινήτων
Σύμβουλος Επενδύσεων

Msc International Real Estate
mob.: +30 6947931327
www.pjk.gr
e-mail: info@pjk.gr

ΤΖΩΡΤΖΑΚΗΣ - ΖΑΓΑΝΑ

ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ - ΦΟΡΟΤΕΧΝΙΚΑ
ΕΡΓΑΤΙΚΑ - ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΑ
ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ

Γκορτσολόγου 61, τ.κ. 23100, Σπάρτη
Τηλ.: 2731 100787, fax: 2731 100788,
κιν. 6947 775869
email: tzortzakis.zagana@gmail.com

ΣΤΡΑΤΗΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΑΣ
Χειρουργός Κτηνίατρος
Μεταπτυχιακό Δίπλ. Χειρουργικής
Παν. GUELPH Καναδά

Χειρουργικό
Μικροβιολογικό
Ακτινολογικό
Οδοντιατρικό

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ:
10:00 - 1:00 (πρω) & 6:00 - 9:00 (απόγευμα)

Ελ. Βενιζέλου 4, 166 75 Πλυρόδα - τηλ. 210.9647.747
τηλ. ανάγκης: 6944.943.634

Τζάκια - Ψισταριές - Επενδύσεις - Πέτρα

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΚΟΥΝΗΣ

Γορδένιος 11 - ΚΙ ΠΟΥΠΟΛΗ - τηλ.: 210 5014594 - 6977672646

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΘΕΡΜΑΝΙΣΗΣ

Διανομή για Όλους
Καστόρι

ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

τηλ. 57747
οικ. 22217
κιν. 6942 407789

Sparta, Laconia & Kissamos, Chania
Greece

PANAGIOTIS MANIATAKOS
photographer

MANIATAKOS PHOTOGRAPHY
WEDDINGS, EVENTS, PORTRAITS & MORE

+0030) 6939 549863
+0030) 2731 400573

maniatakosphoto@gmail.com

Το μπαλκόνι του Ταυγέτου
Ξενοδοχείο ★★

Γεωργίου Λακωνίας
τ.κ. 23059

τηλ: 27310 61062
fax: 27310 61063

Κιν.: 6940 807330

e-mail: info@taygetosbalcony.gr
www.taygetosbalcony.gr

Taygetos
Balcony
Hotel

www.taygetosbalcony.gr 030 2731061062

Envotas Clean

Καθαρισμός:
Δερμάτινα
Μοκέτες
Σαλόνια - Χαλιά
Στρώματα

Λυκούργου 30, Σπάρτη - Τηλ. 27310 21349

Το
Καστόρι
Ξενοδοχείο

Ευαγγελία Νικολοπούλου
Καστόρι Δήμου Πελλάνας - Λακωνία - Σπάρτη
ΤΚ 23100,
τηλ: 27310 57118, 6909482756, fax: 27310 57205
www.kastorihotel.com - www.focusgreece.gr
email: info@kastorihotel.com

Δράσεις β' τριμήνου 2016

Κατά τις αρχαιρεσίες της Εκλογοαπολογιστικής Γενικής Συνέλευσης του Συλλόγου που έγιναν στις 28 Απριλίου εξελέγησαν και συγκροτήθηκε σε σώμα το νέο Διοικητικό Συμβούλιο όπως παρακάτω: Κων/νος Λαγανάς, πρόεδρος, Γεώργιος Λιναρδάκης, αντιπρόεδρος, Εμμανουήλ Μαρκουράκης, γεν. γραμματέας, Σπυρίδων Τζαμούρης, ταμίας και Αθανάσιος Ανδριανός, μέλος.

Και το νέο Δ.Σ. θα συνεχίσει, όπως και το προηγούμενο, τις δράσεις του για την κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση και ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Υποδομές

-Συνεχίζοντας τη δράση μας καθαρισμού μονοπατιών, σειρά είχε το μονοπάτι από Αηλιά (Λάτα) – Βρυσιώτικο φαράγγι – Ρεξινέικη Σπηλιά – Μεσοράχη – Πλατάνια. Στη διασταύρωση στο Βρυσιώτικο προς Ρεξινέικη Σπηλιά τοποθετήθηκε ενημερωτική πινακίδα κατεύθυνσης. Ο σύλλογος ευχαριστεί πολύ τους φίλους Κώστα Γ. Μιχαλόπουλο και Μιλτιάδη Χ. Λιναρδάκη για τη βοήθειά τους.

-Με τη συνδρομή των φίλων Θύμιου Γεωργόπουλου και Γιάννη Λάμπρου, από το Γεωργίτσι, έγινε καθαρισμός του μονοπατιού στο φαράγγι των Μύλων, από τα Πλατάνια μέχρι τη γέφυρα Καστορείου. Ο σύλλογος για μια ακόμη χρονιά τους ευχαριστεί πολύ.

-Για την προσεχή καλοκαιρινή περίοδο θα γίνουν καθαρισμοί στα μονοπάτια Βασιτιά-Μαλακάσα-Δίρεμα- Ι.Μ. Ζωοδόχου Πηγής στο Καστρί, Άγιος Νικόλαος – Άγιος Παντελεήμων, Γουρνίτσα – Φρεάτιο στο Βορδωνιάτικο και Λυκοδιάσελο – Ποτισιάνας – Σουσιάνοι. Θα τοποθετηθούν πινακίδες κατεύθυνσης

στην Άνω Χώρα Βορδωνίας και στο Καστρί στη διαδρομή προς το Μοναστήρι.

-Επίσης έχει αποφασιστεί η τοποθέτηση πάγκων στη θέση Αη Λιάς (Λάτα), στη Λουσίνα και στον Άγιο Δημήτρη στην Μπρουσάγκα.

Δράσεις – Κοινωνική προσφορά

-Το ΔΣ του συλλόγου με απόφασή του προσέφερε το ποσό των 100 ευρώ στην Ενορία του Ι.Ν. Γέννηση της Θεοτόκου, αντί στεφάνου, στη μνήμη της μητέρας του επί σειρά ετών στελέχους του συλλόγου Χρήστου Κορτζή.

Επίσης ο σύλλογος εκφράζει τις θερμές του ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη του στο φίλο Χρήστο για την από ιδρύσεως του συλλόγου ανιδιοτελή προσφορά του αφενός και τη λύπη του αφετέρου, για την απόφασή του να μην θέσει υποψηφιότητα κατά τις πρόσφατες αρχαιρεσίες αλλά να συνεχίσει να βοηθά ως απλό μέλος το σύλλογο και τον τόπο.

-Στις 5 Ιουνίου στα πλαίσια των εκδηλώσεων του Δήμου Σπάρτης για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, ο σύλλογος διοργάνωσε σε συνεργασία με το Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού και Περιβάλλοντος του Δήμου και την ΜΚΕ “Μυστράς”, εκδήλωση στο Πολιτιστικό Κέντρο Μπακή με θέμα “Η άγνωστη και σπάνια χλωρίδα του Βορείου Ταΰγετου” που περιλάμβανε ομιλία από την Δρα Πηνελόπη Δεληπέτρου, ΕΔΠΠ, του Τομέα Βοτανικής, του Τμήματος Βιολογίας του ΕΚΠΑ και προβολή φωτογραφιών από την χλωρίδα του βουνού μας από το μέλος του συλλόγου μας Βασιλή Λαγανά.

Ο σύλλογος ευχαριστεί θερμά τους φί-

λους μας κκ Πηνελόπη Δεληπέτρου και Ερωτόκριτο Καλογερόπουλο για την άμεση ανταπόκρισή τους στην πρόσκληση αλλά και για το συνεχές ενδιαφέρον και βοήθειά τους στην ανάδειξη της χλωρίδας της περιοχής.

Εξορμήσεις

-Την μεγάλη εβδομάδα καλωσορίσαμε τους φίλους του συλλόγου του Ε.Ο.Σ. Λευκωσίας, που για μία ακόμα χρονιά επισκέφθηκαν για δήμερο το χωριό μας και τον Ταΰγετο. Τους φίλους συνοδέψαμε αφενός στην ανάβαση προς την κορυφή του Προφήτη Ηλία στον κεντρικό Ταΰγετο και αφετέρου προς την κορυφή της Ξεροβούνας (Αγιάννη) πάνω από το χωριό μας.

-Στις 22 Μαΐου συνοδέψαμε πολυπληθή ομάδα φίλων της Active Sundays στην κατάβαση του φαραγγιού των Μύλων από το Γεωργίτσι στο Καστόρειο.

-Στις 28 Μαΐου συμμετείχαμε με τους φίλους του ΕΟΣ Σπάρτης στην εξόρμηση στον Ερύμανθο ποταμό και στους καταρράκτες της Νεμούτας. Επίσης στις 5 Ιουνίου συμμετείχαμε στην εξόρμησή του στην Μικρή Ζήρια.

-Για άλλη μία χρονιά, λίγοι τυχεροί, ανεβήκαμε στο βουνό και γιορτάσαμε την Ανάληψη στην Παναγία στην Μπρουσάγκα. Ο σύλλογος φρόντισε και προσέφερε σουβλάκια και κρασί.

-Στις 12 Ιουνίου συνοδέψαμε πολυπληθή ομάδα φίλων από το “Φυσιολάτρη Νίκαιας” στο κατέβασμα του Φαραγγιού των Μύλων.

Παρακαλούνται όσοι φίλοι θέλουν να βοηθήσουν στις δράσεις του συλλόγου, να επικοινωνούν με τον Κώστα Λαγανά στο τηλ. 6974098419.

Κων. Χ. Λαγανάς

Εικόνες από τη φύση μας

Διάνθος ο δελτοειδής

Πολυετές χνουδωτό των δροσερών λιβαδιών της ορεινής ζώνης φυτό, με βλαστό μέχρι 40 εκατοστά, άνθη ροζ με κύκλο από πορφυρά και λευκά

στίγματα προς το κέντρο. Πέταλα οδοντωτά. Στην Ελλάδα διακρίνεται σε δύο υποείδη λίγο πολύ όμοια.

Κείμενο:
Κ. Χ. Λαγανάς
Φωτογραφία:
Βασ. Χ. Λαγανάς